

КРИМСЬКИЙ ЙОРДАН

Цьогоріч свято Водохреща і в Криму було з морозцем. Але людей біля храму св. Володимира та Ольги Української православної церкви Київського патріархату в Сімферополі назбиралося чимало. Архієпископ Сімферопольський і Кримський Климент відслужив Святкову Літургію, почав освячувати воду. Зривався сніжок — за прикметами, кажуть, на урожай...

Хтозна, може, й оце колись назвуть прикметою: коли владику обходив і окроплював вірян свяченою водою, до гурту підбігли кілька поліцейських (зрозуміло, російських — інших у Криму тепер нема). Зняли шапки, діждались, коли священник (патріархат — не проблема!) спрямує кропило і в їхній бік, освятились, перехрестились і побігли далі. На службу...

Чогось хочеться вірити, що життя у нас в Криму не зупинилося, а всього лише... пригальмувало. Може, з Божою поміччю, ще й виберемося на шлях?

Фото В. Качули

Не далі, як позаминуло середі — 13 січня московське інформаційне агентство ТАСС (ше одне свідство неадекватного сприйняття світу в сьогоденній Московії, бо ж те скорочення, як ми знаємо, означає «Телеграфное агентство Советского Союза») повідомило про те, що депутати так званої Державної ради Криму, яка, нагадаємо, уособлює на сьогодні московську владу у Криму, звернулися до московських правоохоронних відомств з проханням розслідувати геноцид кримчан, який нібито вчинила Україна, блокуючи постачання на півострів дніпровської води, продовольства та електроенергії.

«Державна рада Республіки Крим... закликає Генеральну прокуратуру Російської Федерації, Слідчий комітет Російської Федерації провести розслідування за фактом здійснення геноциду проти мешканців Республіки Крим депутатами Верховної Ради України, в тому числі і в створенні злочинних угруповань, метою яких є заподіяння шкоди життю і здоров'ю людей в умовах блокади Криму... Парламент Криму також має намір порушити питання про визнання геноциду відносно жителів регіону з боку української влади в міжнародних організаціях», — йдеться в документі. З проханням сприяти в цьому депутати звернулися також до МЗС Росії. (Детальніше див. на ТАСС: <http://tass.ru/politika/2581647>)

Отже, геноцид. Звинувачення, насправді, є надто серйозними, аби просто відмахнутися від них, окресливши коло біля лоба. Інше питання, чи має таке звинувачення реальні підстави...

Давайте поміркуємо. Геноцид (від грец. — рід, плем'я та лат. — убиваю) визначається статтею 2 «Конвенції з запобігання та покарання за злочини геноциду», як будь-яке з наступних діянь, скоєних з наміром знищити, повністю або частково, яку-небудь національну, етнічну, расову чи релігійну групу як таку:

а) вбивство членів такої групи;

б) заподіяння серйозних тілесних ушкоджень чи розумового розладу членам такої групи;

в) навмисне створення для групи таких життєвих умов, розрахованих на фізичне знищення її в цілому або в частині;

г) заходи, розраховані на запобігання дітонародження в середовищі такої групи;

е) насильницька передача дітей з однієї людської групи в іншу.

(Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, Article 2, <http://legal.un.org/avl/ha/crpgc/crpgc.html>)

Згідно з Кримінальним кодексом України (редакція 2001 року, стаття 442) геноцид

«ГЕНОЦИД» КРИМЧАН І КРИМСЬКІ РЕАЛІЇ

визначається як діяння, умисно вчинене з метою повного або часткового знищення будь-якої національної, етнічної, расової чи релігійної групи шляхом позбавлення життя членів такої групи чи заподіяння їм тяжких тілесних ушкоджень, створення для групи життєвих умов, розрахованих на повне чи часткове її фізичне знищення, скорочення дітонародження чи запобігання йому в такій групі або шляхом насильницької передачі дітей з однієї групи в іншу.

Карою за такі діяння, згідно з вищезазначеною статтею, є позбавлення волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічне позбавлення волі, а публічні заклики до геноциду, а також виготовлення матеріалів із закликами до геноциду з метою їхнього розповсюдження або розповсюдження таких матеріалів караються арештом на строк до шести місяців або позбавленням волі на строк до п'яти років.

Найперше — щодо суб'єкта «геноциду». Схоже, що стан запаморочення московських політиків, який так бурхливо проявився навесні 2014 року під час постановки вистави

під назвою «Загальнокримський референдум», все ще не минув, бо знову маємо спробу представлення мешканців Криму як чи то нації, чи етносу, а чи якоїсь окремої, небаченої досі раси, бо ж лише в цьому разі може бути застосована стаття 2 вищезгаданої Конвенції. Та чи є кримчани окремою нацією, об'єднаною в межах території півострова спільним історичним походженням, спільними рисами, спільною мовою, спільною релігією, спільним самоусвідомленням, спільними особливостями культури і психології, чи підпадають вони під визначення національної, етнічної, а тим більше расової

мешканців окремо взятої території, в цьому разі мешканців Криму, безвідносно їхньої етнічної приналежності? Як би то не видавалось дивним, ні. Щоправда, в початковій версії Конвенції (1948 р.) визначення геноциду включало також злочини, здійснені з політичних мотивів, але в подальшому вони були вилучені під тиском Радянського Союзу через побоювання Сталіна відповідальності за вчинені ним злочини — кілька голодоморів, виселення цілих народів, кримли, до слова, в їхньому числі.

Зрештою, злочин є злочин, як ти його не називай. Якщо намагання України винищити двомільйонну громаду Криму не є вигадкою, то це в будь-якому разі не може толеруватися світовим співтовариством. Питання тут лише одне. Мовою поки що найпоширенішою на півострові воно може бути сформульоване приблизно так: «А був ли мальчик?», себто, чи були, насправді, в природі такі злочинні наміри і як вони проявилися? В чому ж полягає факт здійснення геноциду проти мешканців «Республіки Крим» депутатами Верховної Ради України? З усіх пунктів Конвенції, які описують діяння, що підпадають під визначення геноциду, ані депутатів ВР, ані створенні ними, як вважають кримські владці, «злочинні угруповання», навіть при великому бажанні і буйній уяві, не вдається запідозрити ні у вбивстві кримчан, ні в заподіянні їм серйозних тілесних ушкоджень чи розумового розладу, ні в спробах зашкодити їхньому дітонародженню і, вже тим більше, у спробах насильницької передачі маленьких кримчан в притони геїропи. Схоже, панове депутати нової кримської влади зробили ставку на пункт с) Конвенції, де мовиться, нагадаємо, про «навмисне створення для групи життєвих умов, розрахованих на фізичне знищення її в цілому або в частині». Погляньмо ж, чи кровожерні кримські депутати справді дійшли аж до такого блюзнірства.

Власне, чого це ми прискіпались до формулювань! Хіба не може вважатися геноцидом політично вмотивована спроба винищення

(Продовження на 3-й стор.)

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

ЗАСНОВНИКИ:
Міністерство культури і туризму України,
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка,
трудова колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети «Кримська світлиця» нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства «Просвіта» «БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ»

Головний редактор
Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована Міністерством юстиції України
Ресстраційне свідоцтво КВ № 12042-913ПР від 30.11.2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори.
Рукописи не рецензуються і не повертаються. Літвування з читачами - на сторінках газети.
Матеріали для друку приймаються в електронному вигляді. Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і редагувати мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора - (067) 650-14-22
(050) 957-84-40

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
95006, м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 5, 2-й пов., к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.crimea.ua
Віддруковано в ТОВ «МЕГА-Поліграф», м. Київ, вул. Марко Вовчок, 12/14, тел. (044) 581-68-15
e-mail: office@megapoliograf.kiev.ua
Тираж — 5000

ВИДАВЕЦЬ - ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»
03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1, тел./факс (044) 498-23-65
Р/р 37128003000584 в УДКСУ у м. Києві МФО 820019
код ЄДРПОУ 16482679
E-mail: vidavnictvo@gmail.com
Розповсюдження, передплата, реклама: тел. +38(044) 498-23-64; +38 (050) 310-56-63

ПРЕЗИДЕНТ СТВОРИВ СЛУЖБУ З ДЕОКУПАЦІЇ КРИМУ

У складі Представництва Президента України в АРК з'явилася служба з питань деокупації півострова. Відповідний указ розміщено на офіційному сайті Глави держави.
«Указом затверджена оновлена структура Представництва, в якій передбачені, серед інших, служба з роботи з громадянами, які переселилися з тимчасово окупованої території, служба міжнародних зв'язків і служба з питань реінтеграції і деокупації Автономної Республіки Крим», — йдеться в

документі.
Представництву доручено сприяти дотриманню конституційних прав і свобод громадян України, які проживають на тимчасово окупованій території або переселилися з неї і перебувають на території України, й активніше брати участь у розробці стратегічних програм з повернення тимчасово окупованої території під загальну юрисдикцію України.
Крім того, в документі йдеться про доцільність тимчасового розміщення Представництва Прези-

дента в місті Херсон, а деяких його структурних підрозділів — у столиці України.
Гранична чисельність працівників Представництва Президента України в Криму визначена в кількості 28 штатних одиниць, що на 7 менше від раніше встановлених.
Нагадаємо, після окупації Криму Росією Постійне Представництво Президента України в АРК перенесли до Херсона. З травня 2014 року й дотепер Представництво очолює колишній керівник служби зайнятості м. Ялти Наталія Попович. До неї Постійним Представником Президента України в АРК був Сергій Куніцин. (ukrinform.ua)

УКРАЇНА ЗАПЛАНУВАЛА НОВИЙ ДИПЛОМАТИЧНИЙ НАТИСК, ЩОБ ПОВЕРНУТИ КРИМ

Україна планує найближчим часом почати новий дипломатичний натиск, щоб повернути тимчасово окупований Росією Крим, заявила міністр фінансів України Наталія Ярецько.
«Ми не погоджуємося з тим, що Крим втрачений. І цього року ми дійсно почнемо просуватися вперед у процесі повернення Криму», — сказала вона агентству «Ройтерз» на берегах щорічних зборів Всесвітнього економічного форуму в Давосі у Швейцарії.
Зокрема, сказала вона, Україна має на меті створити форум у так званому «Женевському форматі», який існував протягом короткого часу у 2014 році за участі України, Росії, США і ЄС; Росія вже висловлювалася кате-

горично проти відновлення цього формату.
«Ми хотіли б встановити й якийсь ширший формат від «женевського», щоб почати діалог про повернення Криму Україні», — додала Ярецько. При цьому вона відмовилася коментувати можливість того, що Україна посилатиметься на окупацію Криму Росією, якщо Москва притягне Київ через неповернення боргу у 3 мільярди доларів до суду у Великій Британії, як передбачено умовами цієї позики.
Росія окупувала український Крим наприкінці лютого 2014 року і після влаштованого там нелегітимного псевдореферендуму заявила на підставі його «результатів», що анексує цей регіон України. У світі, за ліченими винятками серед кількох найближчих союзників Москви, не визнали цих претензій Росії на анексію цієї частини України; Генеральна асамблея ООН прямо відкинула їх. ua.krymr.com

У КРИМУ БЕЗСЛІДНО ЦЕЗАЮТЬ ЛЮДИ

Перший заступник голови Меджлісу кримськотатарського народу Наріман Джеял просить співвітчизників бути уважними до своїх рідних і близьких у зв'язку з тенденцією зникнення і викрадення людей на півострові.
Про це він пише на своїй сторінці в Facebook. «Я закликаю наших співвітчизників бути уважними один до одного, своїх рідних і близьких. У Криму тривають зникнення і викрадення людей. Ми і наші друзі правозахисники намагаємося відстежувати кожен випадок і розібратися, що відбувається», — пише він.
Кримських татар заклика-

ють обов'язково супроводжувати своїх дітей до місця навчання чи інших занять, підтримувати з ними постійний зв'язок, особливо в ранні та пізні години, коли на вулицях мало людей.
«Все це робиться з метою залякування населення, для того, щоб кожен, хто сьогодні живе в Криму, відчував і знав, що це може статися з кожним і у будь-який момент», — заявила на пресконференції в «Укрінформі» помічниця міністра інформаційної політики України Еміне Джеппар.
Як повідомляв «Укрінформ», уранці 13 січня в селі

Дубки під Сімферополем 16-річна Ельвіна Разакова пішла з дому на навчання і зникла. Її телефон перестав відповідати, і місцезнаходження дівчини досі не відоме. Тижневі пошуки дівчини не дали жодних результатів. За фактом її зникнення порушено кримінальну справу. Це — не перший випадок, коли в окупованому Криму безслідно зникають кримські татари. Два тижні тому зник Ернест Аблязимов, а в грудні 2015 року — Руслан Ганієв і Арлен Терехов. Ще четверо осіб безслідно зникли в 2014 році: в травні — Сейран Зінедінов, у вересні — Іслям Джеппаров і Джевет Іслямов, у жовтні — Ескендер Апсеямов.

СЬОГОДНІ — ДЕНЬ СОБОРНОСТІ УКРАЇНИ

По всій державі проводяться урочисті заходи — наприкінці грудня президент Петро Порошенко підписав указ про відзначення 97-ї річниці проголошення Акта злуки Української Народної Республіки і Західноукраїнської Народної Республіки, «з метою дальшої консолідації суспільства навколо ідеї єдності держави, виховання у громадян патріотизму та гордості за героїчне минуле та сьогодення Українського народу». Покладаються квіти, говоряться палкі промови, демонструються телепе-

редачі, присвячені історії національно-визвольних змагань... А прихильники соборної України в Криму сьогодні можуть лише згадувати, як відзначали цей день 2-3 роки тому. Ось, наприклад, як повідомила про останній «неокупований» День злуки в Криму прес-служба УНП (до окупації залишалися лічені тижні)...
ДЕНЬ СОБОРНОСТІ УКРАЇНИ В КРИМУ
22 січня 2014 року в Сімферополі День Соборності України відбувся урочистий мітинг та покладання квітів до

пам'ятника Тарасу Шевченку.
В цей засмучений від вбивства Януковичівської бандою п'ятьох активістів Євромайдану день, зібралися близько 200 представників кримських організацій Української народної партії, Конгресу українських націоналістів, «Свободи», Всеукраїнського об'єднання ветеранів, Наукового товариства вчених та громадян, представників кримськотатарського Меджлісу та громадськості.
Мітинг розпочався з вшанування загиблих на Євромайдані героїв хви-

УКРАЇНА З 17 СІЧНЯ ПРИПИНИЛА ТОВАРООБІГ З ОКУПОВАНИМ КРИМОМ

За рішенням Кабінету Міністрів, заборона не стосується особистих речей громадян, що переміщуються у ручній поклажі та/або супроводжуваному багажі.
Україна, згідно з рішенням уряду від 16 грудня 2015 року, припинила товарообіг з тимчасово окупованою Автономною Республікою Крим. Як йдеться у постанові уряду № 1035, рішення уряду набуло чинності з 17 січня 2016 року.
За рішенням Кабінету Міністрів, заборона не стосується особистих речей громадян, що переміщуються у ручній поклажі та/або супроводжуваному багажі, та соціально значущих продуктів харчування, що переміщуються громадянами, сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 10 000 гривень та сумарна вага яких не перевищує 50 кілограмів на одну особу.
«Дія постанови не поширюється на постачання електричної енергії з тимчасово окупованої території на іншу територію України та/або з іншої території України на тимчасово окуповану територію, що здійснюється відповідно до рішення Ради національної безпеки та оборони України, на поставку з тимчасово окупованої території на іншу територію України товарів, що мають стратегічне значення для галузей економіки та безпеки держави, за підтвердженням Міністерства економічного розвитку і торгівлі, а також на ввезення на тимчасово окуповану територію гуманітарної допомоги, яка надається міжнародними гуманітарними організаціями згідно з переліком, затвердженим Міністерством соціальної політики», — йдеться у постанові уряду. (УНІАН)

БЛОКУВАЛЬНИКИ КРИМУ ЗАЛИШИЛИ СВОЇ БЛОКПОСТИ НА ЧОНГАРІ

У суботу, 16 січня, активісти громадянської акції з блокади Криму залишили свої блокпости на адмінкордоні в Херсонській області. Про це «Крим.Реаліі» розповів командир штабу акції Ленур Іслямов.
«Вийшла постанова Кабміну (Україна, — «КР»), за якою вже неможливо перевезти вантажі на окуповану територію, так само — завезти вантажі з окупованої території. Вона нас майже влаштовує, тому ми зараз не вважаємо за потрібне далі продовжувати в такому посиленому форматі, як зараз. Ми наразі переформатовуємо блокаду», — зазначив Іслямов.
Активісти знімуть блокпости для спільного з правоохоронцями огляду транспорту, але залишать спостережні пости. Також вони формують громадське об'єднання, яке, за словами лідера блокади, зараз проходить процес реєстрації. Потім це громадське об'єднання перейде на контрольний пункт в'їзду-виїзду на адмінкордоні з Кримом і, перебуваючи там, виконуватиме спостережну функцію.

ДОГОВОРУ НА ПОСТАЧАННЯ ЕЛЕКТРИКИ ДЛЯ КРИМУ ПОКИ НЕМАЄ...

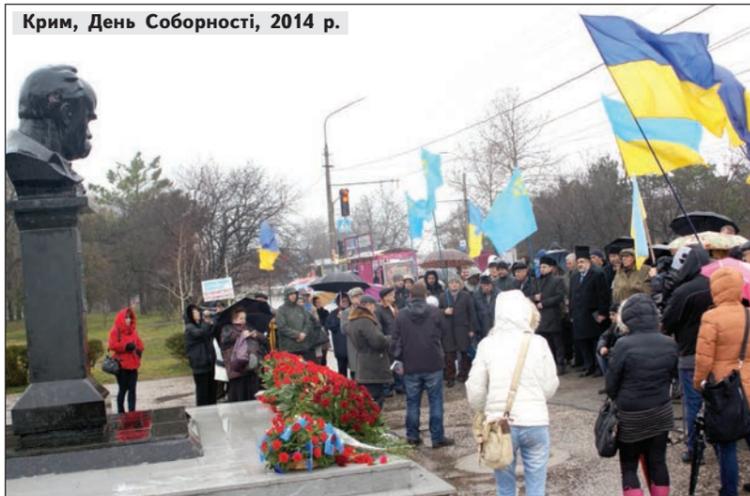
Міністр енергетики і вугільної промисловості України Володимир Демчишин заявляє, що підстав для поновлення постачання електроенергії в Крим наразі немає.
Про це він сказав на брифінгу у вівторок, повідомляє кореспондент «Укрінформу». «Договір не підписаний, і немає бази для того, щоб щось робити», — зазначив міністр.
Демчишин додав, що питання постачання електроенергії в Крим є політичним. «В Україні була принципова позиція щодо укладення договору», — сказав він.
Раніше президент Петро Порошенко заявляв, що Україна готова підписати договір на відновлення постачання електроенергії в Крим, де буде чітко зазначено, що півострів є частиною нашої держави.
Тим часом, електроенергія в Криму в більшості районів подається за графіком: 3 години — з цивілізацією, 3 години — без. Нагадаємо, що згідно з проведенням за дорученням Путіна під Новий рік опитуванням, 94% кримчан таке життя влаштовує...

линою мовчання.
Учасники події визнали, що нинішнє свято відбувається в умовах «беспредельного» тиску бандитської влади на український народ, який прагне до європейських демократичних цінностей. Так, голова кримськотатарського Меджлісу Рефат Чубаров заявив, що «ніхто не зупинить українську націю, а разом з нею і кримськотатарський народ, в їхньому прагненні до свободи».
Голова Кримської організації Української народної партії Олег Фомушкін заявив: «У той час, коли Янукович вдався до вбивства людей, ми маємо по-справж-

ньому об'єднатися, аби не дозволити панувати на нашій багатостраждальній землі бандитам-людожерам. Прокінся, Україно! Геть банду, що руйнує державу та нищить український народ!».
Мітингувальники заспівали Гімн України.
На заході було зібрано кошти для відправлення активістів на Київський Євромайдан.
Прес-служба Кримської організації УНП
P. S. У нинішньому Криму, зі зрозумілих причин, такі зібрання й промови просто неможливі. Але це не означає, що тут не залишилися люди, які так думають. І вірять!

Крим, День Соборності, 2013 р.

Крим, День Соборності, 2014 р.

«ГЕНОЦИД» КРИМЧАН І КРИМСЬКІ РЕАЛІЇ

(Закінчення. Поч. на 1-й стор.)

1. Водопостачання. Дійсно, з кінця квітня 2014 року Україна припинила постачання на півострів прісної води по Північно-Кримському каналу. Це не найкращим чином вплинуло на сільське господарство півострова, зокрема, на фермерський бізнес, завдавши їм суттєвих збитків. Але чи було це актом геноциду — чи загрожувало те життя та здоров'ю мешканців Криму? Відповідь одна — ні, не було, не загрожувало. Підтвердженням тому є заява тодішнього «першого віцепрем'єр міністра» Рустама Теміргалієва від 20 травня 2014 року про те, що Крим «на 100% забезпечений питною водою з власних джерел». (<http://press-post.net/neudavshajasjablokada-krym-reshil-voprosy-s-vodosnabzheniem>)

2. Продовольство. Від самого початку окупації через адміністративний кордон з боку України в Крим безперервно постачалися не лише продовольчі, а й увесь спектр товарів споживання — від молочної продукції до будівельних товарів та сировини для промислових підприємств. Більше того, ухвалений Верховною Радою України 12 серпня 2014 року закон «Про створення вільної економічної зони «Крим» та про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України» створив надзвичайно сприятливі умови для торгівлі з півостровом та процвітання бізнесу на його території. Закон, попри його призупинення наприкінці минулого, 2015 року, не скасовано й досі. Чи підпадають такі дії депутатів ВР України під визначення «геноцид кримського народу»? Очевидно, що ні. Куди точніше їх можна означити як елементарне колаборанство з ворогом.

Лише 20 вересня 2015 року безсоромне

гендлярство з окупантами було припинене діями громадських активістів, зніщених Меджлісом кримськотатарського народу через встановлення товарної блокади Криму. Очевидно, що саме ініціатива Меджлісу, не останніми особами якого є народні депутати України Мустафа-агва Джемілев та Рефат-бей Чубаров, а ще дії громадських активістів, які в трактуванні Сімферополя перетворились на «злочинне угруповання», і стали причиною синдрому жертв геноциду, що охопив сьогодні московську владу Криму.

Але чи справді йдеться про геноцид, коли кожен, хто в'їздить до Криму, може й сьогодні безперешкодно везти з собою п'ятдесят кілограмів продовольства на суму 10 000 гривень, а завтра чи позавтра повторити ту процедуру?

3. Електроенергія. Припинення 22 листопада 2015 року постачання електроенергії до Криму стало, поза всяким сумнівом, кульмінацією громадянської блокади окупованого півострова, найдієвішим її елементом не лише для кримської, а й для кремлівської влади. Попри всю неоднозначність методів, якими її було запроваджено (підірв електроопор), саме вона з усією очевидністю показала залежність Криму від України та нездатність окупаційної влади, попри всі її хвалькуваті заяви про те, що «кримчане Родину на світ і колбасу не меняють», забезпечити життєдіяльність півострова самостійно. Тим не менш, заява голови того уряду, пана Аксьонова, оприлюднена тим же агентством ТАСС 18 грудня минулого року, про те, що «от энергосистемы Украины мы уже практически не зависим, энергомост проведен. Газ мы в полном объеме добываем самостоятельно» (<http://tass.ru/politika/2540574>), свідчить про те, що й тут про жоден геноцид, про

жодне «...заподіяння шкоди життю і здоров'ю людей в умовах блокади Криму» не йдеться.

То що ж маємо в сухому залишку? Виходить на те, що або безграмотні кримські парламентарі, чи то через слабкість юридичного супроводу, а чи внаслідок елементарного ігнорування рекомендацій своєї юридичної служби, явним чином провокують владу Московії на неадекватні дії, або ж в тій заяві з якихось міркувань зацікавлений сам Кремль. В усякому разі, заява та повністю відповідає духу і суті його політики упродовж останніх кількох років. Саме це дає певні підстави думати, що те звернення цілком могло бути зніщеним з його високих кабінетів.

Отже, як ми могли шойно пересвідчитись, звинувачення України у вчиненні геноциду є повністю надуманими, абсолютні безпідставними, оскільки Україна не зробила нічого такого, що могло б бути потрактованим як намір «...знищити повністю чи частково...» мешканців Криму.

Натомість, практика діяльності російської влади в Криму дає дуже ґрунтовні підстави говорити про політично вмотивований тиск як на українську та кримськотатарську громади, так і на кожного, хто тим чи іншим способом висловлює свою незгоду з нею. Власне, йдеться про відверті репресії проти громадян України. Бездоказові звинувачення в тероризмі етнічних росіян, громадян України Олега Сенцова та Геннадія Афанасьєва, українців Олександра Кольченка, Олексія Чирнія, Олександра Костенка, відверто несправедливе засудження їх до багаторічних строків ув'язнення, ув'язнення власника приватної школи іноземних мов, севастополя Юрія Ільченка, єдина вина якого

полягає в несприйнятті російської окупації Криму, висловленого в Мережі, ув'язнення кримських татар — заступника голови Меджлісу Ахтема Чийгоза, Мустафи Дегерменджі, Алі Асанова, «вина» яких лише в тому, що вони 26 лютого 2014 року вийшли на мирний захист конституційного ладу в своїй власній країні, що за законами України не було і не є жодним порушенням закону, свідчить саме про те. Засудження ж їх за законами країни-окупанта за таких обставин є нічим іншим як помстою, відвертою розправою. Те ж саме стосується арештів Руслана Зейтулаєва, Нурі Прімова, Рустама Ваїтова. Те ж саме стосується й арештів та судилищ, що відбулися над кримськими татарами, які 3 травня 2014 року прийшли на адміністративний кордон зустріти Мустафу Джемілева. Тут ми назвали лише кілька імен, які на слуху, але, насправді, тиск той чиниться не лише на окремих дисидентів, а й на всю громаду. Прикладами того тиску є і ліквідація українських та кримськотатарських шкіл, і зведення до мінімуму годин викладання української та кримськотатарської мов, і заборона вшанування пам'яті жертв депортації кримськотатарського народу, і чинення перешкод при вшануванні пам'яті Тараса Шевченка чи відзначенні українських свят.

Саме тому московській еліті варто б з усією ясністю усвідомити, що можна дуже довго дурити одну людину, можна на якийсь час задурити голову ста сорока шести мільйонам власних громадян, але неможливо навіть на короткий час засмітити мізки цілому світу аж настільки, аби він сприйняв чорне за біле чи всерйоз поставився до звинувачення України в геноциді Криму. І чим швидше прийде усвідомлення крайньої небезпечності сьогоденного курсу Кремля, тим з меншими втратами вийдуть з цього інферно як Україна, так і сама Московія.

Валентин БУТ

Ахтем Чийгоз

15 січня 2016 року Верховний суд Криму почав розглядати «справу 26 лютого» про зіткнення між кримськими татарами і місцевими проросійськими активістами (насамперед, від партії «Русское единство» Сергія Аксьонова) біля будівлі Верховної Ради АРК.

До суду прийшли представники федеральної преси, хтось навіть світлів корочками власкорів західних видань. Було очевидно, наскільки уважно московські ЗМІ ставляться до подій у республіці, вимірюючи глибину політичного конфлікту. А ось регіональна кримська преса в залі практично була відсутня.

Натомість було багато місцевих «вільних копійщиків». Заїра Акадірова навіть забрала на імprovізований допит у поліцейське відділення. На жаль, це закономірно. Фрілансери і нові технології — бич авторитарної влади. Тож вільний журналіст, який живе в Криму, та ще й пише про політику, та ще й є кримським татариним, та ще й намагається на рівних вести діалог із правоохоронцями, гарантовано потрапляє під приціл.

Відсутність регіональної преси на цьому святі легального насильства — факт цілком зрозумілий. Подати поточний процес у вигідному для влади світлі важко — краще вже взагалі не з'являтися на місці, щоб раптом не подумали чого зайвого. А новини про справу можна просто передрукувати з інших видань — на свій лад. Економія часу і мінімум відповідальності за розробку небезпечної теми.

Усе як треба.

А ось кримська влада до «справи 26 лютого» ставиться з набагато більшою увагою. Можливо, тому, що вона наочно демонструє, що в республіці немає суспільного консенсусу щодо нинішнього геополітичного статусу регіону. Можливо, чиновники банально упиваються помстою своїм давнім політичним супротивникам.

Однак найцікавішим є те, що саме «справа 26 лютого» закладає ґрунт для подальшої міжнародної розробки питання про повернення республіки Україні. Адже наявність на півострові українських політичних в'язнів, які є представниками корінного народу Криму, та ще й належать до керівництва виборно-

УРОКИ РЕВОЛЮЦІЇ: ЧОМУ СПРАВА «26 ЛЮТОГО» НЕБЕЗПЕЧНА ДЛЯ РОСІЇ?

го національного органу Меджлісу (Ахтем Чийгоз — заступник голови), значно посилює позиції Києва в очах світової спільноти.

Як можна говорити про однаковий вибір кримчан, якщо для його остаточного затвердження потрібно виганяти або садити незгодних з усталеним режимом?

Залишається тільки гадати, чому Кремль дав добро на зачистку Криму від політичних лідерів кримських татар, якщо саме цей крок і може стати точкою неповернення, яка не дозволить реалізувати помірний сценарій деокупації півострова.

У російському плані окупації Криму не було інструкцій на випадок протесту самого населення республіки проти державного перевороту. Поява «зелених чоловічків», захоплення адміністративних будівель і блокада військових — тут все пройшло, як по маслу. Пізніше Володимир Путін зізнався, що після втечі Віктора Януковича з України сам віддавав відповідні накази.

Але Кремль не передбачив жорсткого спротиву з боку Меджлісу кримських татар, не врахував політичного потенціалу звичайних громадян, об'єднаних спільною ідеєю, оскільки в російських реаліях вага цього чинника нікчемна.

І ось, коли у Москві вже був готовий план з проведення референдуму, коли шосіли йшли переговори з місцевими військовими частинами, стався масовий конфлікт, який створив прецедент боротьби українських громадян за свій державний суверенітет.

Саме події 26 лютого змусили керівництво Росії прискорити дії у кримському напрямку і нарешті зізнатись у використанні власних військ для «захисту волевиявлення населення АРК».

Зараз прокуратура Криму закидає Ахтему Чийгозу і його знайомим організацію масових заворушень, стверджуючи, що вони якимось способом керували багатотисячним мітингом, що Меджліс був настільки всесильним, що зміг зібрати таку кількість людей, щоб перешкодити волевиявленню депутатів і приєднанню Криму до Росії.

Влада півострова намагається переконати кримчан, Росію і самих себе, що це був не природний протест пасіонаріїв, неоплачуваний і ширий (на відміну від того наброду, який зібрав Сергій Аксьонов), а просто масштабна провокація, спрямована на зрив роботи республі-

канської ради. На думку силового апарату Криму, підсудні мають відповідати за дві смерті на мітингу, завдання тілесних ушкоджень восьми десяткам людей і псування державного майна (українського) на суму близько трьох тисяч гривень. Стаття 212 КК Російської Федерації за подібні дії передбачає покарання у вигляді позбавлення волі від 8 до 15 років.

За логікою кримської прокуратури, Ахтем Чийгоз, як і інші координатори мітингу, використовував магічні жести і заклинання, щоб керувати натовпом. Як у нього це вийшло, незрозуміло, адже у хроніці 26 лютого прекрасно видно, що і Рефат Чубаров, і Сергій Аксьонов разом намагалися приборкати присутніх і не допустити зіткнень.

Але уникнути насильства не вийшло, і в ніч на 27 лютого державні органи були захоплені «зеленими чоловічками». І тільки після цього Меджліс почав шукати нову стратегію поведінки у сформованих умовах. Що ще раз доводить стихійний характер мітингу, на якому представники Меджлісу були лише перемовниками, координаторами, авторитетними людьми.

Ніхто (навіть за великі гроші) не здатен оперативні зібрати 15 тисяч людей на антиурядову акцію в Криму з власної волі. А це означає, що пасіонарна частина кримського суспільства від самого початку українсько-російського конфлікту і досі підтримує Україну (як і в Дніпропетровську, Харкові, Одесі та інших регіонах з потужним російським бекграундом). І весь божевільний судовий процес над активістами затіяний лише для того, щоб не

визнавати настільки очевидний, але неприємний факт.

Думку цілого народу намагаються звести до позиції окремих політиків (представників Меджлісу) у надії, що це покарання послужить уроком для всіх інших боршів за свободу. Зрозуміло, чому республіканська влада так лютує. Адже якщо тоді, 26 лютого, кримські татари не підняли масовий протест, то зараз не було б ні цілеспрямованих блокад, ні серйозних розмов про необхідність повернення Криму Україні, ні аргументів для західних партнерів.

Усі чудово пам'ятають, як напередодні і після референдуму Меджліс намагався знайти точки дотику з новою владою республіки. Ленуру Іслямову дали «мандат» на представництво кримськотатарського народу в нелегітимному уряді, інші поводитись максимально обережно, намагаючись зрозуміти, чи можна буде реалізувати національну автономію в російському Криму.

На щастя, Мустафа Джемілев від початку зайняв принципову проукраїнську позицію і залишився при думі тих, хто 26 лютого вийшов на площу в Сімферополі проти російської влади. Це посприяло швидкому скиданню масок.

Удари слідували один за одним. Спочатку — нова конституція республіки, яка абсолютно не задовольнила Меджліс (там не було статусу корінного народу, статусу Курултаю і Меджлісу). Потім — тиск на ЗМІ Іслямова. Потім була публічна заборона на в'їзд до республіки для Мустафи Джемілева. Зрештою схема взаємного терпіння Меджлісу і нової кримської влади розвалилася. Враховуючи проукраїнські настрої

кримських татар і неможливість зберегти обличчя, працюючи в структурах місцевої влади, лідери Меджлісу могли розраховувати тільки на одного союзника у кримському питанні — Київ.

Потім сталося те, про що ми вже добре знаємо: переслідування кримських татар, затримання Ахтема Чийгоза і його товаришів через рік після мітингу. У відповідь на все це Меджліс і Ленур Іслямов почали готувати план блокад із метою повернути Крим до складу України.

Але це було потім, а в центрі, у вихідній точці всього маховика — події 26 лютого 2014 року. Саме тоді кримські татари й українці стали союзниками за замовчуванням, союзниками, для яких звільнення Криму — справа честі та принципу. Тому фарс із «процесом 26 лютого» — це ніщо інше, як фінальна крапка формування українсько-кримськотатарського симбіозу, який однозначно увійде в історію державного будівництва України.

Шкода тільки, що платою за цей симбіоз стане свобода кримських заручників російської влади.

Лев АБАЛКІН,
кримський політолог

ua.krymr.com

ТИМ ЧАСОМ...

У КРИМУ СУД ЗАОЧНО ВЗЯВ ПІД ВАРТУ МУСТАФУ ДЖЕМІЛЕВА

У Київському районному суді Сімферополя 20 січня заочно обрали запобіжний захід у вигляді взяття під варту стосовно народного депутата України Мустафи Джемілева. Про це повідомив адвокат Джеміль Темиш на своїй сторінці у Фейсбуці.

За його словами, слідчий і прокурор, обґрунтовуючи своє клопотання, говорили про те, що стосовно Мустафи Джемілева розпочато кримінальне провадження за трьома статтями Кримінального кодексу Росії, а також про те, що він «переховується від слідства і суду, може чинити тиск на свідків, знищити докази, є громадянином іншої держави, не має постійного місця проживання на території Криму».

Суд задовольнив клопотання слідчого й заочно обрав стосовно Джемілева запобіжний захід у вигляді взяття під варту.

Адвокат нагадав, що зараз Мустафа Джемілев оголошений в Росії у федеральний розшук. В анексованому Криму Мустафу Джемілева звинувачують у незаконному перетині кордону, незаконному зберіганні зброї й боєприпасів.

Сімферополь, 15 січня 2016 року, затримання Заїра Акадірова

**ЩО СПІЛЬНОГО
У ТАК ЗВАНОГО «РУССМИРА»
З РОСІЙСЬКОЮ КУЛЬТУРОЮ?**

— Володимире Павловичу, мені завжди здавалося, що ви кровними зв'язками пов'язані з Росією, оскільки закінчили там університет, захистили дисертацію...

— Одну дисертацію я захистив у Росії — в Ленінградському університеті, а докторську у 1986 році — в Україні, в Києві.

— І все-таки ви — знавець російської літератури...

— Сподіваюся, не найгірший.
— Я б сказала, найкращий. Чому ви вибрали не «русский мир», а Україну, дуже багатьох у Криму засмутивши і здивувавши своїм приїздом до Києва?

— Відповідаючи на ваше запитання, я скажу, що, на жаль, той термін, який сьогодні панує, — так званий «русский мир», — не має жодного відношення до цього світу російської культури. Насправді, справжній російський світ — це, по-перше, гігантський багатонаціональний світ. Це — Пушкін з його негрятянською кров'ю, Лермонтов — з шотландською і татарською кров'ю. Його бабуся була з роду Челебі-мурзи. Це — країна письменників з такими дивними прізвищами, як Кюхельбекер або, наприклад, Герцен — наполовину німець, наполовину росіянин. Або Жуковський, мати якого — полонена туркеня, а батько — російський поміщик.

Російська культура поліконфесійна, їй служили люди різних народів, і з цим нічого не зробиш. І не треба нічого робити. Потрібно просто віддати належне, наприклад, кримському татарину Юсупову — єдиному дворянину з багатьох у Росії, який врятував Росію від такої проблеми, як распутінщина.

Але найголовніше — російська культура у своїх яскравих проявах — це суперечності громадянських засад з імперськими. Ми саме напередодні говорили з другом про те, що історію російської літератури треба бачити у XXI столітті переписувати, бо ми її, умовно кажучи, класифікували за періодами правителів. У XIX столітті її вибудовували за царями — це була література царювання Олександра I, література царювання Миколи I, Олександра II тощо. За радянських часів це збереглося, тільки замість царів — періоди індустріалізації, освоєння космосу, цілини, але в основі лежало — Сталін, Хрущов, Брежнев.

А насправді російська література розвивалася у внутрішньому жорсткому протистоянні і в різні періоди брала гору або тема громадянської незадоволеності, захисту людської гідності, або напрям так званого урапатріотизму. Так-от, цей російський світ не має жодного відношення до того, що сьогодні творять люди від імені «русского мира» і в Москві, і в Криму. І цей російський світ, якому я все життя професійно служу, саме і не дозволив мені погоджуватися з тим, що відбувалося у Криму й моему рідному університеті.

— Отже, ваш вибір і виїзд з університетом в Київ був усвідомленим?

— І мій особистий вибір, і вибір моїх колег, які сьогодні відновлюють Таврійський національний університет у Києві, був усвідомленим і ніяким не емоційним.

**ВИЯВИЛОСЯ, ІСТОРІЯ КРИМУ Є,
А ІСТОРІЯ УКРАЇНИ — НЕМАЄ**

— Ви майже рік пропрацювали в умовах нової «влади»...

— Коли все це сталося в Криму і стало зрозуміло, що нам доведеться на якийсь період йти з цього вишу, моє головне завдання у 2014 році було закінчити всі захисти, які ми підготували. Останні захисти за українською ВАК ми провели 22 і 29 грудня. Ми збирали докторську раду, яка наполовину складалася із вчених інших вишів. Вони приїжджали до нас із Дніпропетровська, Харкова, Полтави.

Останній раз вони приїхали у той день, коли в Крим припинили ходити поїзди. Але, тим не менше, наші колеги пішки, з валізами в руках, перетинаючи адмінкордон з Кримом, все-таки приїхали до нас. Для нас було дуже важливо, щоб ці останні захисти — докторські і кандидатські — пройшли, тому що ми розуміли, що в російському правовому полі цим вченим вже не дадуть відбутися.

— Розкажіть, в яких умовах жив університет весь останній рік.

— По-перше, одразу і повністю був ліквідований факультет української філології. Я дивувався, стривайте, ви ж прийняли конституцію, в якій написано, що в Криму три державні мови — російська, українська і кримськотатарська. Що ж ви ліквідуєте факультет однієї з державних мов республіки? Ліквідували. На історичному факультеті закрили одразу кафедру історії України. Немає, виявляється, такої науки. Створили кафедру історії Криму. Тобто історія Криму є, а історія 50-мільйонної України — немає. Почалися важкі часи у кримськотатарському відділенні й особливо у турецькому, де працювали викладачі-іноземці. Ну, а сьогодні Туреччина взагалі мало не ворог Росії. Пішли скорочення-звільнення з надуманих причин. По-

чалось системне руйнування університету. Деякі проблеми з'явилися навіть не стільки за бажанням нової влади, а через зміну статусу. Студенти раптом зіткнулися з тим, що диплом Кримського федерального університету не визнається ніде у світі, крім Росії. Більше того, я — свідок, як його не визнавали навіть у деяких регіонах Росії, наприклад, у Сибіру. Пізніше дипломні «корочки» стали друкувати у солідних друкарнях з усіма ступенями захисту, але це не допомогло — він все ще не визнається ніде у світі. У нас були випадки, коли у громадян Вірменії, Грузії через дипломи «федерального університету» після повернення на батьківщину були проблеми з оформленням на роботу. Наші студенти раптом побачили, що вони навчаються у виші, диплом якого не буде затребуваний.

**У 2015 РОЦІ НА ТЕРИТОРІЇ
УНІВЕРСИТЕТУ ЗАБОРОНИЛИ
WI-FI Й ЗАПРОВАДИЛИ ДРЕС-КОД**
— А чи відбилися якимось санкції на університеті?

— У ТНУ була угода про співпрацю з вишами 12-ти держав, яка передбачала обмін інформацією, обмін студентами, викладачами і в цілому співпрацю з вищими навчальними закладами Німеччини, США, Польщі, Греції, того ж Китаю. І цілої низки інших

новий, так званий федеральний університет, ми якийсь час спостерігали за тим, як з Донбасу переводять за наказом міністерства виші.

— Ви чекали, що й ТНУ почнуть переводити?

— Наш виш створювався у 1918 році як філія Київського університету святого Володимира. Коріння нашого університету в Києві. Але по Криму не було жодного наказу про переведення, і тоді через місяці два-три я приїхав у Київ і кажу: «А де нам наказ — по кримських вишах і, зокрема, по Таврійському університету?». А в Києві кажуть, що немає наказу, тому що немає запиту від вас. Тоді ми з моїми друзями повернулися в Крим і зробили звернення на міністра за підписом професора Таврійського університету.

Після того, як я привіз це звернення, закрутили всі шестерні, і ми місяців шість-сім займалися процесом переведення університету сюди, в Київ.

**У НАС В ПРІОРИТЕТІ —
МОВИ Й КУЛЬТУРА НАРОДІВ,
ЩО НАСЕЛЯЮТЬ КРИМ**

— Давай тепер поговоримо про те, в якому форматі буде відтворений Таврійський національний університет? Вивчення яких наук у ньому переважатиме?

— Думаю, на сьогоднішньому етапі ми однозначно не будемо зачіпати природничі

Володимир Казарін, професор, ректор Таврійського національного університету

Я — ОПТИМІСТ: ЗА ПІВТОРА-ДВА РОКИ КРИМ ПОВЕРНЕТЬСЯ В УКРАЇНУ...

ПРОВІДНИЙ КРИМСЬКИЙ ВИШ — ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ, ДЕ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ЕЛІТА ПО КРИХТАХ ЗБИРАЛА ЗНАННЯ, ІМЕНА І ТРАДИЦІЇ, ЗСУСИЛЛЯМИ ЯКОГО ПРИЩЕПЮВАЛАСЯ ЛЮБОВ МОЛОДІ ДО НАУКИ І НАВЧАННЯ, ПОТРАПИВ «ПІД РОЗНОС» ОКУПАЦІЙНОЇ ВЛАДИ. РАЗОМ З ІНШИМИ П'ЯТЬМА КЛАСИЧНИМИ БАЗОВИМИ ВИШАМИ ЙОГО БУКВАЛЬНО ЗАШТОВХАЛИ В ОДИН «ФЕДЕРАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ» І ЗАПРОВАДИЛИ ТАМ ЄДИНИЙ ДЛЯ ВСІХ КАЗАРМЕНІЙ ПОРЯДОК І СТАТУТ. І ТІЛЬКИ ТАВРІЙСЬКИЙ — ОДИН ІЗ ЦІЄЇ ШІСТКИ ВИШІВ — ВИРІШИВ ВИЙТИ З КРИМУ НА МАТЕРІАЛОВУ УКРАЇНУ. ПАРАДОКСАЛЬНО, АЛЕ ОЧОЛИВ ЦЕЙ ПРОЦЕС ДОКТОР РОСІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ, БЛИСКУЧИЙ ЗНАВЕЦЬ ПУШКІНА, ЛЕРМОНТОВА Й АХМАТОВОЇ, ВІДОМИЙ У КРИМУ ПРОФЕСОР ВОЛОДИМИР КАЗАРІН. ПРО ВСІ ЦІ ПЕРИПЕТІ НОВОПРИЗНАЧЕНИЙ РЕКТОР ТАВРІЙСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ РОЗПОВІВ В ІНТЕРВ'Ю КОРЕСПОНДЕНТУ «УКРІНФОРМУ».

країн. Щойно проти Криму і Росії були введені санкції — з нашим університетом було припинено всяке співробітництво. Виявилось, що студент навіть не може виїхати на стажування в якусь країну, а звідти студенти не можуть приїхати до нас. Але університети не можуть існувати без обміну, без співпраці. Можливо, якісь сфери життя можуть перебувати у замкнутому просторі, але університет, де триває постійно живий розвиток науки, не може. Там, де немає дискусії, полеміки, пошуку істини та оригінальних новаторських ідей, таке поняття, як університет, зникає.

Наш виш почав перетворюватися на якусь напіввійськову установу. У нього навіть з'явився дрес-код для викладачів та студентів. Ось такого рівня проблеми почали вирішуватися — як повинні одягатися студенти, і чому в нашому сучасному динамічному світі раптом стало не можна ходити в футболках і кросівках. Гірше того, у 2015 році на території університету заборонили WI-FI. Виявляється, у нас з'явився цілий департамент безпеки, на думку якого WI-FI та Інтернет становлять небезпеку університету, Криму і загалом усій Росії. Тому там, де WI-FI було встановлено, його терміново згорнули, і робота з комп'ютерами в аудиторіях стала проходити під суворим контролем викладачів. І таких історій дуже багато.

— З чого розпочався процес прирву університету з «кримського полюну»?

— У 2014 році, коли все це сталося в Криму, ми з моїми колегами, це було ще до референдуму, зробили велике звернення, зібравши під ним підписи знаних представників інтелігенції. Я дуже шкодую, що це звернення не підтримав колишній ректор нашого університету, Герой України Микола Багров. Я радий тому, що ректор Інженерно-педагогічного університету, Герой України Февзій Якубов та багато інших підписали це звернення. І потім я, мінімум один раз на місяць, намагався через інтерв'ю кримським або українським телеканалам висловити свою позицію щодо проведеної відносно університету політики. Після кожного інтерв'ю з ректорату обов'язково прибігав гонець і передавав установку, що мені, м'яко кажучи, не слід більше давати інтерв'ю. Але дозволяйте, ніхто не може мене обмежувати в моему праві відкрито висловлювати свою позицію. Знаючи це, мене намагалися якось ізолювати від справ. З 1 січня 2015 року, коли перестав існувати ТНУ і було оголошено про

науки — біологію, хімію, фізику... Тому що цей профіль вимагає дорогої лабораторної бази. Крім того, я думаю, у Києві для нас це зараз не актуально, тому що Київський політехнічний, Київський національний, вони цілком всі ці потреби закривають.

— Тобто відтворюється тільки гуманітарний блок?

— Так, це, умовно кажучи, 7 з 14-ти наших факультетів. Сім — тому що саме вони є актуальними тут. У нас в пріоритеті мова, література і культура народів, що населяють Крим, — це українці, росіяни, кримські татари, караїми, кримчакі, болгар, греки, вірмени та інші народи з їхньою трагічною долею. Природно, класичні європейські та світові мови теж будемо викладати — це французька, англійська, німецька, ймовірно, іспанську введемо, тому що це дуже важливий регіон історичного зв'язку. Будуть також географі, філософи. Обов'язково юристи, і нам дадуть фахівців, які будуть правозахисну і всю іншу діяльність супроводжувати. Але головне — вони будуть грамотно готувати всі позови, починаючи від права на відшкодування матеріального збитку і закінчуючи захистом прав України на Крим як свою невід'ємну територію. Ми відтворюватимемо факультет сходознавства.

— До війни він був в університеті?

— Був, причому дуже сильний і потужний. Але після виселення кримських татар, вірмен, болгар, греків його ліквідували і потім вже не дали відновити. Говорили, що в Криму нібито немає нічого східного, що Крим — чисто слов'янський регіон, і сходознавство вивчати там не потрібно. Буде також історичний факультет і, природно, кафедра історії України та всі інші кафедри, у тому числі кафедра історії Криму. Але не така, як у них, яка доводить споконвічно російський характер Криму, його російське коріння. Господи, та Крим має стільки коренів, і в них ще б розібратися... Почнемо з того, що для цього потрібні фахівці, які б володіли мовами.

— Будуть у вас такі фахівці? Як взагалі виглядає ситуація з кадрами для вашого університету?

— Коли я ще був у Криму, я думав, що десь 17-18% викладачів покинули мій університет. Але, виявляється, я помилявся. Обсяг дзвінків, які я зараз отримую, електронних листів і звернень такий, що я розумію — насправді, десь приблизно третина моїх ко-

лег покинули університет. Мені телефонують на рівні докторів, професорів, завідувачів кафедр. Мені телефонують економісти, психологи, географи, філологи, історики. Але виїхало багато не тільки викладачів, а й студентів. Перша хвиля піднялася одразу. Друга — коли побачили, що університет перетворюється на фортецю, на таку замкнуту структуру, вони зрозуміли, що їм це не потрібно, і теж поїхали. А зараз цей процес постійно відбувається. Розумні, сильні, активні студенти, особливо старшокурсники, їдуть. Причому ті, у кого родичі в Росії або свої якісь погляди, вони намагаються перейти в російські виші, щоб отримати диплом, наприклад, Ростовського, Белгородського, Ярославського університету, який визнається у світі. А ті, хто орієнтований на Україну, переводяться і їдуть сюди.

— Чи є в такому разі майбутнє «федерального університету»?

— Можу сказати одне — триває знекровлення «федерального університету», а той, що відтворюється тут, він забирає все здорове й найкраще. Хочу розповісти про фантастичного вченого з Криму, який погодився працювати з нами. Саме наприкінці 2014 року у нас захистила дисертацію унікальний вчений, подарований нам кримськотатарським народом. Це — Аліє Кангієва, вона

захистила дисертацію «Філософія суфіїв у кримськотатарській літературі XV-XVIII століть». Вона знає вісім мов, вона читає за старою арабською графікою та за новою арабською графікою. Сьогодні їй немає рівних в Україні, її рівня фахівцю слід працювати у великих сходознавчих центрах або в Мюнхені, або у Стамбулі, або в Тегерані. Україні подарунок зроблений в її особі. І я сказав директору Інституту сходознавства у Києві: «Ми з вами разом проситимемо, аби вона з нами працювала». Я думаю, що з її допомогою ми дуже потужний сходознавчий блок відтворимо, тому що вона все знає з цієї проблематики.

**ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПОВЕРНЕТЬСЯ
В УКРАЇНСЬКИЙ КРИМ**

— Конкурентні настрої не відчули від київських колег?

— Я всім своїм колегам з українських вишів кажу, щоб вони не сприймали нас як суперників і конкуренцію. Тому що ми — кримський виш, який тимчасово перебуває в Києві і в очікуванні повернення додому. Ми готуємо фахівців для Криму завтра-післязавтрашнього дня, ми вивчаємо проблематику чорноморського регіону. Це — наш напрям, і в цьому сенсі ми тут нікому не суперники.

— Тобто Таврійський національний університет повернеться в Крим разом з його поверненням в Україну? Коли це станеться?

— Я з числа оптимістів. Вважаю, що це відбудеться за півтора-два роки.

— І яким шляхом?

— Найголовніший шлях — той, що світове співтовариство, яке так активно підтримало Україну, ввело ось ці санкції, до яких спочатку, пам'ятає, яке було ставлення — як до нісенітничі. Але сьогодні ми бачимо, що вони обернулися повною економічною катастрофою для Росії. Ми бачимо, що відбувається з нафтою, з курсом рубля, що відбувається з курсом долара у відповідь. Всі обіцянки Росії завалити Крим грошима обернулися пшиком. Пам'ятає що дурну сценку, де Жириновський, стоячи біля Севастопольської міської адміністрації, дістає пачку грошей і кидає її в натовп, демонструючи цим, що Росія всіх завалить грошима і проблем не буде. Сьогодні проблеми є у всіх, тому що Крим перетворився на гірро на ший у цієї країни ще і з цим напівкримінальним нинішнім керівництвом, що утримати цей регіон не можна.

(Закінчення на 5-й стор.)

— Хрущов таки мав рацію?

— Сьогодні в Криму триває експеримент, який доводить, що Хрущов не був божевільним, коли в 1954 році прийняв рішення про переорієнтацію Криму на Україну. Він саме проявив державну далекоглядність, тому що у Криму не буде без України ні води, ні електрики, ні нормального транспортного сполучення, ні розвиненого сільського господарства. І у нього не буде національного миру й розвитку. Тому що Крим — це не задвіркі чиєсь імперії. Це — центр світу, це земля маленького народу, розсіяного по всьому світу. Тільки в Туреччині діаспора кримських татар налічує кілька мільйонів осіб. Якщо, наприклад, прихильники православія кажуть, що Крим — це колыска православ'я для східних слов'ян, і це правда, то чому вони не говорять, що Крим був колыскою ісламу для всього регіону історичної Росії. Він дві функції виконав — з просування православ'я та з просування ісламу. Мені здається, повернення кримських татар на Батьківщину — це саме приклад того, як можна мирно, без втручання військових, протистояти системі і зламати її. В результаті, будь-яких військових операцій ця система сама впаде.

Ще приклад — на Красну площу в Москві, протестуючи проти введення військ у Чехословаччину, свого часу вийшли всього 7 осіб. Вони протрималися 15 секунд — одразу набігла міліція, КДБ і всіх посадили. Дали від 3 до 8 років за цю коротку 15-секундну акцію. А чим все скінчилося? Перемогли не ті, хто заарештував, а ті, кого заарештували. І це відбувається, тому що видно, що вже надринаються сили у тих, хто утримує Крим, й утримати його неможливо.

В УКРАЇНІ НАРОДЖУЄТЬСЯ НОВИЙ ЛАД, НОВА ДЕРЖАВА

— Володимире Павловичу, як ви вважаєте, якою буде доля російської мови в Україні і якщо би ви хотіли її бачити?

— Я думаю, що сьогоднішні події в Україні прекрасно демонструють, що вона є, насамперед, поліетнічною країною. Природно, її основу складає український етнос, але ж за гідність, за благополуччя України, за її рух вперед віддали своє життя люди різних національностей. Ми пам'ятаємо імена вірмен, грузинів, молдаван, білорусів, які загинули в результаті останніх подій. Тому я переконаний — українська мова буде державною і все інше, що належить у цьому сенсі, але водночас Україна буде батьківщиною для людей будь-яких національностей, що проживають на її землі. Я думаю, збувається пророчтво покійного Чорновола, який говорив: «Ми збудуємо Україну, в якій росіянини буде жити краще, ніж у Росії, білоруси — краще, ніж у Білорусі». Ось така країна буде вбудовуватися і буде збудована. Крім того, Україна, якщо історично брати, вона — одна з творців російської мови, тому що все починається з так званої церковнослов'янської, основу якої складає українське коріння, але далі з цього коріння виростає російська, білоруська мова тощо. Водночас, подивіться, — на що перетворюється російська мова в Росії? Перші особи країни в офіційному виступі з приводу Криму говорять про те, що Росію «нагнули», практично переходячи на такий напівблатний тон, на так звану «феню». А громадянин отримує сигнал, що це нормальна російська мова, і треба користуватися цією мовою. Цьому є приклади і в сьогоднішньому Криму.

— Якими мовами вестиметься навчання у вашому університеті?

— Саме наш університет хоче дати приклад того, як сьогодні має вирішуватися це питання. Ми прийняли рішення, що в нашому університеті буде вестися навчання мінімум чотирма мовами. Студенти будуть слухати лекції, складати іспити, писати роботи українською, російською, кримськотатарською або турецькою та англійською мовами. Всі студенти повинні будуть знати всі ці мови, тому що час, коли людина все життя вчить, вчить і ніяк не вивчить англійську мову, закінчився.

— Ви впевнені, що вийде?

— У цьому сенсі нам усім приклад подали колеги турецької народної освіти, які створили у селі Танкове Бахчисарайського району унікальний ліцей. Я був вражений, як діти в цьому ліцеї вільно вчаться чотирма мовами. Приїжджає до них лектор і виступає перед ними, скажімо, англійською мовою, і учні вільно конспектують його, ставлять запитання та відповідають — все англійською мовою. Те ж саме іншими мовами, і це здорово. Я вважаю, що англійську треба знати, тому що вона відкриває шлях в європейський і атлантичний світ, а кримськотатарську потрібно знати, бо ця мова відкриває дорогу до всіх тюркських мов. У Баку приїдеш — будеш спілкуватися, в Ташкенті

приїдеш — будеш спілкуватися, у Стамбулі приїдеш — теж будеш спілкуватися. У Казахстані, Киргизії — скрізь знайдеш можливість розмовляти. Я дуже серйозно до цього ставлюся, свого часу відкривав кримськотатарське відділення на філфаці ТНУ, і моя дочка вчилася на тюркському відділенні. Ми претендуємо на роль міжнародного вишу, а міжнародний виш — це, перш за все, велика кількість мов.

— Володимире Павловичу, що, на ваш погляд, сьогодні відбувається в Україні? Яких помилок слід уникнути політикам, суспільству, аби країна, нарешті, зміцніла і процвітала?

— Я думаю, що в Україні народжується нова держава, новий лад, нова система життя. Україна заплатила надзвичайно високу ціну за це. Але як казав Гете: «Лише той гідний щастя і свободи, хто кожен день їде за них на бій». Я думаю, що народжується країна ХХІ століття з демократичними нормами свободи у всіх сферах життя, з повагою до людини, з правом людини себе самореалізувати. І для нас усіх, хто живе у Криму і любить Крим, я думаю, потрібно винести великі уроки з того, що було. Нам треба, щоб наша еліта кримська не застоювалася, а постійно оновлювалася, нам треба, щоб нагору в Київ піднімалися представники різних соціальних верств, щоб їхній голос було чути. Нам потрібно, щоб лише підозра про непристойні дії чиновників уже змушувала їх піти з посади. Нам потрібно, щоб людина була головним мірилом успішності будь-якої політики, будь-якої партії, будь-якої влади, уряду. Тому що жодні інші критерії не можуть існувати. Я думаю, що ми стоїмо на порозі дуже великих і гарних змін. Це не означає, що вони прийдуть самі — над цим треба каторжно працювати. І я готовий працювати на цей прогрес, тому що від нього виграють всі: і ми, і світ.

МИ ХОЧЕМО СТВОРИТИ УНІВЕРСИТЕТ ХХІ СТОЛІТТЯ

— І роль освіти у цьому величезна. Чи помітили ви різницю між нинішньою освітою і колишньою радянською?

— У нинішньому сучасному світі багатством володіють люди інтелектуальної праці або сфери інтелекту і культури. Візьмемо Білла Гейтса або покійного Джобса. Їхня практика показує, що, починаючи від сільського господарства і промисловості, інтелектуальними зусиллями людини можна вирішити всі проблеми. Саме в Україні є така можливість — у неї є основа. У Радянському Союзі вона була однією з найбільш розвинених і різнобічних, і вона повинна продовжувати і посилювати цей шлях, інакше час буде згаяно. Був час, коли освіта в Радянському Союзі була універсальною і відкритою. Після того, як в СРСР запустили перший супутник, а потім і людину в космос, американці задумалися і почали вивчати систему освіти в СРСР. Їм було незрозуміло — чому Радянський Союз їх обігнав. І вони дійшли висновку, що тодішня радянська освіта була універсальною, і більшу частку в ній займали гуманітарні предмети. Хімік ти або фізик, математик або біолог — все одно обов'язково вчили мову, філософію, вивчав музику, яка, до речі, допомагає мислити. Сьогодні російська освіта настільки скукожилася, купірувалася, стиснувшись усередині, що цього вже немає. Мистецтво і культуру приборали. Втрачено універсальність. А на Заході — навпаки: там Болонська система передбачає 60% обов'язкових предметів за спеціальністю, а 40% — студент набирає собі сам. Йому обов'язково потрібно отримати сертифікат з наук, які не мають відношення до його основної спеціальності. А взагалі, я хочу сказати, що через 15-20 років дипломи перестануть існувати, тому що життя буде стрімко змінюватися, що не буде необхідності в якихось окремих спеціальностях. Розумний студент вже сьогодні бере якомога більше універсальних знань, а потім при необхідності закінчує навчання. Пройшов якийсь період його життя чи він переїхав в інше місто, він зможе спокійно змінити фах. Людина зможе вчитися все життя: і в 20, і в 35, і в 50 років, аби доповнити відсутній напрямок знань, з яких, наче з пазлів, можна буде формувати свою спеціальність. Такий університет ХХІ століття ми хочемо створити, універсальний, багатомовний, багатопрофільний.

— А політики в цьому університеті не буде?

— Все залежить від нас. Ви знаєте, історія показує, що у найбільш процвітаючих державах у найкращі періоди поселялася якась «зараза» і починала поїдати найщасливіші імперії і цивілізації, і вони потім руйнувалися. Як красиво починалася грецька цивілізація і як вона занепадала. Як красиво починалася римська, єгипетська цивілізації. Ми повинні на цьому вчитися, бути відкритими і постійно пізнавати нове.

Катерина ЛИСИЦИНА

м. Київ

ДІТІ ВСЕ ЧУДОВО РОЗУМІЮТЬ...

— У 2013-му мені зателефонувала знайома, заступник з науки ліцею № 4, яку я давно знаю за проектами «Меморіалу». Вона попросила замінити хвору вчительку суспільствознавства. Півроку я заміняла хворого педагога, а після літніх канікул мені запропонували залишитися на постійній основі. Адміністрації сподобалося, як я працюю. Я висловила свої сумніви: «Я — людина публічна, з думкою влади не завжди згодна, у школи через мене можуть бути проблеми. Ви впевнені, що вам потрібен такий педагог?». Директор відповіла, що зараз не ті часи й адміністрація школи має право сама обирати вчителів. Мене її оптимізм дуже здивував, і я пообіцяла, що якщо у ліцею будуть складнощі через мене, то я піду. Директор відповіла: школа — поза політикою, і головне, щоб учитель добре виконував свою роботу.

— Яким чином Ви викладали суспільствознавство?

— Звичайно, ми обговорювали суспільно-політичну ситуацію в країні. Діти самі порушували актуальні теми. Їх цікавило — наш Крим чи не наш, як я ставлюся до геїв і навіщо американців тепер називають ворогами. Діти висловлювали різні думки, але робили це дуже категорично. Я намагалася, щоб у учнів формувалося об'єктивне ставлення до предмета дискусії. Я завжди повторювала їм: ми з вами дуже різні, треба вміти слухати одне одного. Я стежила за тим, щоб мої особисті політичні погляди не впливали на те, як я викладаю предмет. Інакше діти перестали б мені довіряти.

— Звідки Ваші учні дізнавалися про події в країні? З телевізора?

— Телевізор вони майже не дивляться. Вони живуть в Інтернеті. І намагаються зрозуміти інформації виокремлювати правду. Багато хто з них бере участь у волонтерських рухах, займається соціально важливими проектами. І, серед іншого, спілкуються з організаціями, де під патріотизмом розуміють те, що «Крим наш». Але діти намагаються думати своєю головою і мати свої переконання. Наприклад, одного разу одні старшокласники з цього ліцею відмовилися сісти на уроці за свою парту, бо поруч з нею висів портрет Сталіна. Оформили так стенд до Дня Перемоги. Дівчинка сказала, що не буде сидіти поруч із зображенням тирана.

— Що Ваші учні говорили про Крим і війну в Україні?

— Багато розповідали: у Криму все побудовано руками росіян, і Хрущов зробив велику помилку, подарувавши Крим Україні, а Путін повернув його назад. У мене щодо Криму зовсім інша точка зору, але мені було важливо, щоб діти не повторювали мої судження, а самі робили висновки з фактів. Я їм розповідала про норми міжнародного права, які не дозволяють приєднувати території таким чином, як це зробила наша влада. Одного разу в 11-му класі ми обговорювали переслідування ЛГБТ у Росії. У Рязані ще в 2006 році обласна дума ухвалила закон «Про захист моральності та здоров'я дітей у Рязанській області», який заборонив публічні дії, спрямовані на пропаганду гомосексуалізму серед неповнолітніх. Я розповіла їм, що учасники ЛГБТ-руху були оштрафовані за порушення цього закону, але зуміли оскаржити це рішення в ЄСПЛ.

Учительку суспільствознавства і координатора рязанського відділення руху «Голос» Софію Іванову звільнили із середньої школи-ліцею № 4 російського міста Рязані після дзвінка «згори». Адміністрація ліцею попросила Іванову написати заяву за власним бажанням, «інакше у школи будуть великі проблеми».

Учителька вважає, що її звільнили через донос колеги, теж викладача суспільствознавства. Колега вирішила, що на своїх уроках Іванова критикує дії російської влади і тому небезпечна для суспільства. Свою історію Софія Іванова розповіла Радіо «Свобода».

Діти прямо на уроці знайшли текст закону в телефонах і спробували розібратися в ньому.

Але справедливості заради треба сказати, такі обговорення були у нас дуже рідко. На уроках ми вивчали теми уроків: основи філософії, соціології, права, політології, культурології, економіки. Програма суспільствознавства така, що на дискусії та обговорення часу майже не залишається. Показники успішності з суспільствознавства були непоганими... І перед початком наступного навчального року адміністрація попросила мене вести уроки не тільки в моїх, тепер уже десятих класах, а ще й у восьмих і дев'ятих. Класним керівником одного з дев'ятих класів була та сама вчителька суспільствознавства, яку я заміняла. Вона до того часу вилікувалася і вийшла на роботу. Учителька стала пильно стежити, як я викладаю суспільствознавство в її класі.

— Що означає «пильно стежити»?

— Вона прийшла до заступника директора школи з наукової частини і сказала: батьки скаржаться на мене, тому що на уроках я лаю російську владу. З'ясувалося, що після словесування різні думки, але робили це дуже категорично. Я намагалася, щоб у учнів формувалося об'єктивне ставлення до предмета дискусії. Я завжди повторювала їм: ми з вами дуже різні, треба вміти слухати одне одного. Я стежила за тим, щоб мої особисті політичні погляди не впливали на те, як я викладаю предмет. Інакше діти перестали б мені довіряти.

— Як відреагувала адміністрація школи на цю ситуацію?

— Спокійно. Але мене попросили бути обачнішою: скарги батьків — це завжди неприємно. Потім ця вчителька скопіювала з Інтернету і показала директору школи дві фотографії. Одну, де я стою з українським прапором (я справді якось брала участь в акції пам'яті людей, загиблих на Майдані, — Небесної Сотні). Другу, на якій я тримаю на мітингу проти фальсифікації президентських виборів у Рязані плакат зі словами: «Путін — СНІД і сором Росії». Потім вона дізналася, що в День прав людини я роздавала своїм учням наклейки з цитатами з Конституції Росії. Як мені потім розповіли, вона постійно скаржилася на мене адміністрації: «Софія Юріївна веде не ту політику, вона — небезпечна людина». Адміністрація школи її скарги стримано терпіла. Тоді вчителька вирішила піти іншим шляхом.

— Наступала в департамент освіти?

— Мене на початку грудня викликали до директора. Директор була схвильована і застурманена. Вона сказала, що їй зателефонували з такої організації, з якою сперечатися марно, і нічого зробити не можна. Директор висловила мені вдячність і попросила написати заяву за власним бажанням. Я зробила це без зтих розмов. Я і раніше стикалася з тим, що музеї і бібліотеки Рязані спочатку надавали нам майданчик для проведення дискусій, «круглих столів» та тренінгів з прав людини, а в останню хвилину відмовлялися.

— Вчителька, яка Вас вижила, має такі сильні провладні переконання? Чи вона конурренції з Вашого боку боялася? Як і неї мотиви?

— Ми були з нею давно

знайомі. Її учні у 2000-2007 роках брали участь у конкурсах «Меморіалу» «Права людини в сучасному світі», посідали призові місця.

— Потім, мабуть, вітер подув в інший бік і цитати із Загальної декларації прав людини стали їй здаватися небезпечними?

— Мені складно судити. Я намагалася з нею поговорити, але вона уникала спілкування зі мною... Вона довго й тяжко хворіла, окрім того, у неї чоловік працює в силових структурах. Може, під його впливом вона так змінилася. Інші вчителі розповідали, вона говорила в кулуарах, що мені вказівки дають британська розвідка і Держбез. Напевно, широко в це вірила.

— Як учні відреагували на Ваше звільнення?

— Я розповідала дітям усе, як є. Діти засмутились, запитували, як зробити, щоб я залишилася, можливо, батьківські збори допоможуть... Я пояснювала дітям, що зараз така непростя ситуація в країні. Діти обурювалися. Мені теж було сумно. Я дуже багато чого дізналася за ці два роки, коли готувалася до уроків, спілкувалася з учнями. Дуже цікавий новий досвід у свої 52 роки отримала.

— Ваші учні теж на цьому досвіді зрозуміли, мабуть, що таке права людини в Росії.

— Діти все прекрасно розуміють. Вони говорили мені, що нічого хорошего від держави не очікують. Діти з благополучних сімей упевнені, що в майбутньому розраховувати можуть тільки на батьків і власні сили. Підлітки з проблемних сімей взагалі ні в що не вірять і ніякого майбутнього не планують, живуть одним днем. Мені здалося, що це — покоління анархістів у деякому сенсі.

— Торік почалися протестні мітинги бюджетників — вчителів і лікарів. Які настрої зараз в учительському середовищі?

— Мовчати, щоб не звільнили. Обурюються на кухнях. Не знаю, звідки ця покірність навіть у найбільш розумних і талановитих викладачів. Іноді вчителі мене запитували: «У мене є права?». Я відповідала — є, звичайно. Тоді мені ставили запитання: «Чому тоді мене ніхто не захищає?». Я їм казала, що захищати свої права треба самотійно.

— Учителів зганяють на провладні мітинги, змушують брати участь у фальсифікації виборів. Чи часто до Вас по допомогу звертаються педагоги, щоб захистити свої права?

— Скаржаться на несправедливість часто, але на конкретні дії мало хто наважується. Не вірять, що зможуть чогось домогтися. Є, звичайно, винятки. Наприклад, директор однієї зі шкіл в регіоні після свого звільнення подав до суду. Її поновили на посаді, тепер вона в цій школі працює викладачем суспільствознавства. Каже, що цей досвід їй багато чому навчив, вона тепер розповідає дітям, як захистити свої права.

— На формування якоїсь особистості зараз у школі є запит від держави?

— На нарадах у департаменті освіти красиво розповідають про особистісно-орієнтований підхід в освіті, але насправді перед школами ставлять завдання здійснювати морально-патріотичне виховання. Моральність в їхньому розумінні — це православія, сліпе схвалення і прийняття всіх дій влади.

Дарина ШЕВЧЕНКО

Олександр Невзоров був одним із найвідоміших журналістів на рубежі 90-х. Його програма «600 секунд» збирала біля екранів телевізорів мільйони людей. Невзоров «брав участь» практично у всіх військових конфліктах на пострадянському просторі, відстоюючи, як він говорить, «інтереси імперії». Зараз він — один з небагатьох у Росії, хто називає «ополченців» Донбасу своїми іменами — злочинцями і терористами. В інтерв'ю УНІАН Невзоров роздумує, чому побудувати «русский мир» неможливо і чому рано чи пізно Росія сама видасть бойовиків Україні. На його думку, Путін без проблем знайде причини того, навіщо треба «злити Донбас» і остаточно поховати міф про «Новоросію». У будь-якому разі, на його думку, спроба відтворити імперію дуже дорого обійдеться росіянам... (Публікуємо мовою оригіналу)

— Александр Глебович, почему у вас так сильно изменилось мировоззрение, ведь в начале 90-х вы активно выступали за сохранение Советского Союза, были в Приднестровье, Нагорном Карабахе и других «горячих» точках с прямым участием РФ, а сейчас категорически не поддерживаете боевиков Луганской и Донецкой областей?

— Всегда, когда мне задают этот вопрос (а задают его часто), я привожу примеры множества людей. Начиная с Макса Планка, который взялся исследовать абсолютно черное тело в надежде, что ему удастся доказать отсутствие и незначительность факторов атома. Планк был абсолютно жестко настроен против теории ядра и атома, тем не менее, чуть позже он стал одним из величайших физиков в этой области. Мы знаем много людей, которые в гораздо более серьезных вопросах, чем какая-то политика, меняли свою точку зрения под воздействием неопровержимых фактов, новой информации, меняющегося времени. Давайте вспомним великого геолога Чарлза Лайеля, который долго не мог смириться с теорией существования ледников, способных переносить огромные каменные глыбы на большие расстояния, и, тем не менее, только в шестом издании своего труда Лайель честно сказал, что был не прав.

В отношении империи у меня особый подход, больше, чем у кого-либо. Да, я был легионером империи и последним солдатом империи и, в отличие от всех, кто на эту тему сейчас болтает, я эту империю защищал и дрался за нее. Я делал все, чтобы она уцелела, но жизненный опыт мне показал, что нет ничего более хрупкого и бессмысленного, чем империя. Развалить ее сегодня в течение 2-3 месяцев не представляет никакого труда. Это нежизнеспособное образование. Поскольку я участвовал и в развале империи, и в различных госпереворотах, я знаю, с какой скоростью и легкостью это делается.

То есть когда мы говорим о том, что вытворяет Россия в Украине, мы понимаем, что вместо Украины могла быть любая другая страна. Украина — это всего-навсего соус к имперскому блюду, который Россия подает сама себе. Украина — это симптом имперскости, а совсем не цель России. Необходимо было где-то поставить окровавленный кирзовый сапог, совершенно неважно где. Это не получилось сделать в Украине.

К моему величайшему удивлению, Украина оказалась способна к сопротивлению и блестящим победам. Но если бы не Украина, Россия делала бы это с кем-нибудь другим. Мы видим, что именно в Украине сломался «русский мир». То есть саван русской идеи украсят, вероятно, в первую очередь, украинские вышивки, а потом — арабская вязь.

Основным мотивом будет украинская вышивка — потому что в процессе всего это бандинничания на Донбассе стало понятно, что кадров у «русского мира» нет. Есть набор уголовников, определенный контингент абсолютно тупых злобных приступных отморозков. Больше предложить истории для осуществления высоких имперских замыслов Россия не в состоянии. Все эти гиркины, все эти анекдотические казачки, все эти бандюги, воры и террористы, которые основали криминально-террористическое логово на Донбассе — все, что оказалось у России в XXI веке. Больше ничего нет.

— Хотите сказать, что идея построить «русский мир» утопична?

— «Русский мир» построить невозможно. Причин — множество. Одна доказана лабораторно, на Донбассе — это отсутствие кадров. Потому что штатные военнослужащие все-рез восприняты быть не могут. Мы знаем эту русскую армию, знаем, как эту огромную русскую армию победила малюсенькая Чечня. И эта Чечня заставляет Россию пла-

тить дань, и эта Чечня заставляет Россию закрывать глаза на все, что она вытворяет у себя на территории.

«Русский мир» был побежден не только кадровым фактором. Он невозможен в принципе. Точно так же, как сейчас невозможно клонировать динозавра, несмотря на всю мощь, количество зубов и плакоидную чешую. Нельзя дать ему возможность бегать по лесопарку. Этого не будет. Динозавра обязательно застрелят. Просто потому, что они сейчас никому не нужны. Это нежизнеспособная форма жизни.

— Это и есть ваш прогноз для «русского» Донбасса?

Російський публіцист Олександр НЕВЗОРОВ:

«ПРОПАГАНДА РОСІЇ ДУЖЕ ШВИДКО ПОЯСНИТЬ ПУТІНСЬКІЙ БІЛЬШОСТІ НЕОБХІДНІСТЬ ПОВЕРНЕННЯ ДОНБАСУ УКРАЇНІ...»

— Донбасс, думаю, будет очищен. Есть робкая надежда, что террористы сами перебьют друг друга. Конечно, в идеале было бы то, что я всегда говорил: российские войска должны были оказаться на Донбассе только с одной целью — объединить с силами АТО и покончить с этим уголовным гнездилищем. Жизнь — неожиданная штука. Вполне возможно, что так и будет. Потому, что российская жизнь уже трещит по швам.

— Но тогда рейтинг президента РФ упадет, ведь это будет воспринято так, что Путин «сдал русских», «слил Донбасс», «прогнуллся под америкосов»...

— Я думаю, что для его 86% он найдет объяснения. У него очень хороший пропагандистский аппарат, у него все в порядке с умением дипломатически изворачиваться. Поэтому он найдет необходимые слова. Особо, когда станет понятно, что на кого-то надо спихивать Боинг, тут же выяснится, что все эти люди не имеют никакого отношения к российской власти, что это преступники, негодяи. Я думаю, что будет очень любопытно посмотреть, как Россия всех этих донбасских витязей «русского мира» будет выдавать Киеву то ли пригоршнями, то ли по одному.

Совершенно неважно, плох или хорош Путин, совершенно неважно, какое у него прошлое и какие наклонности. Он полагает, что имперская идея стоит того, чтобы за нее заплатить счастьем, жизнью, благополучием двух-трех-четырёх поколений. Понятно, что это берется из так называемой великой русской культуры, которая инфинирует подобными настроениями, и православия. Это многие, прежде всего, философские и идейные факторы. И я абсолютно серьезен, ведь, если мы вспомним немецкий нацизм, то он был невозможен без немецких романтиков и того фундамента, который создали эти прекрасные возвышенные люди. Вся нацистскую идеологию удалось наскрести по сусекам германского гения, германских первых попыток соединения философии и идеологии.

Порой все оборачивается не той стороной, которой хотелось. Путин — глубоко преданный этой имперской идее человек. Видимо, в этом он видит свою историческую миссию. Публика ему рукоплещет. Это, действитель-

но, так. Те самые 86% — это не выдумка социологов. Другое дело, что пропагандистская игра велась не вполне корректно.

Если бы этим 86% было бы изначально честно сказано, что закончится все это с «русским миром» прекрасно и мы, может, будем жутко великими, благосостояние и благополучие нам будет обеспечено на многие сотни лет, и оно таится в нарыве национального величия, которое нам надо вырастить — только с оговоркой, что, может быть, все закончится совсем хреново, что за нарыв национального величия россиянам придется очень дорого заплатить: жизнями, благополучием, достатком, возможностью видеть мир, возможностью есть нормальную еду, учить детей — очень многим... И что, в любом случае, в результате мы получим «русский мир», который, как всякая империя, будет хрупок и может развалиться от прикосновения умелого пальца...

Но Путин этого не сделал и это единственная, пожалуй, претензия к нему. А так, он делает свое дело великолепно, лепит эту

Сейчас у меня, к счастью, Родины нет, поскольку Россия не сделала еще ничего того, что бы позволило мне надеть ее этим почетным титулом. Пусть постарается, тогда, может быть, я ее и выберу. Пока Россия делает только глупости.

— Почему Россия пришла к тому состоянию, когда снаружи — только враги, внутри — духовные скрепы и показное православие, как один из столпов государства?

— Православие в России не показное. И напрасно думаете, что, с одной стороны, есть что-то возвышенное духовное особое, улучшающее людей, и с другой, — казенный Гундяев с Чаплиным, которые пляшут свой жуткий канкан, нацелив золотые пальчики и бороды. Напрасно думаете, что это — два отдельных явления. Все это в целом и есть православие. Захватническая, нетерпимая, агрессивная позиция — и есть настоящее православие.

Вспомним идеолога русского нацизма и шовинизма Федора Михайловича Достоевского. В свое время он был совершенно нормальным человеком и читал в студенческих кружках вслух письма Белинского к Гоголю, но, пережив семеновский плац, Федор Михайлович струхнул, и этот страх

сделал из него абсолютного соловья режима, Проханова того времени. Почитайте его, вы увидите, что это православие не знает никакой жалости. Причем не потому, что это какое-то извращение. Это его доктрина, это его сущность.

Вы придумали себе отвлеченную несуществующую религию, какую-то духовную, а религия и духовность — это как раз то, что показывает сегодняшняя Россия. Это Гиркин, казачки-террористы, это утюжение сирийских песков бомбами, это пыльные квартиры Гундяева. Это и есть православие!

— Вам, такому откровенному атеисту, не сложно живется в России?

— Мне не сложно живется. Я нигде не сталкивался с неприятием своей позиции. Более того, я понимаю, что атеистами являются почти все, но скрытыми.

Мир спасен от России благодаря тому, что православие абсолютно фиктивное. Да, оно ужасно, но, к счастью, ненастоящее. Все люди, которые называют себя верующими, в основном притворяются. Мы знаем на основании истории церкви, жития святых, как должны вести себя верующие люди, какие поведенческие особенности у них должны появиться. Мы видим, что все то, что демонстрируют сегодняшние православные, не имеет к этому ни малейшего отношения.

Поверьте, когда приходишь к какому-то архивысокопоставленному чиновнику, у которого все заставлено иконками, он начинает торопливо бормотать, что он нормальный, «не обращай на эту херню внимания», показывая рукой на эти иконы. Мы драматично рассуждаем, но, если мы обратимся к простым понятным цифрам, увидим великолепные и потрясающие просветы в этой черноте. Миллионы, десятки миллионов долларов вбухиваются в пропагандистско-патриотическую муру Михалкова, вбухиваются безостановочно и безжалостно, создаются фильмы, но в прокате в России они проваливаются с треском. Если вкладывается 45 млн. долларов, хорошо, если возвращается один. Это для самого убогого любительского кишинка, и то — позорная цифра. Люди не хотят идти смотреть эту патриотическую лапшу.

Смотрите, что происходит с переименованием станции метро «Войковская» в Москве. Все СМИ завывают, какой Николай Кровавый был прекрасный, духовный, великий, феноменальный, но, когда проводится опрос — «а надо ли убрать из названия станции имя одного из расстрельщиков Николая Кровавого», — народ говорит: «Нет, не надо». Говорит, показывая в кармане фигу и идеологии, и режиму, и попам.

(Закінчення на 7-й стор.)

REUTERS

— После почти двух лет войны России против Украины в РФ как-то неожиданно вспомнили старое словосочетание о братских народах, хотя до этого хотели освободить Украину от украинцев. Будет ли эффект от такой риторики?

— Мы никакие не братские народы. В этом надо отдавать себе отчет. И у русских, и у украинцев есть свои национальные герои, свои национальные приоритеты, свои национальные важности и неважности. Это совершенно разные народы, которые случайно связались между собой благодаря географической близости. Это народы с разными культурами, разными взглядами на жизнь. Ничего общего в них нет. Морочить себе голову каким-то братством можно, если кто-то хочет. У меня этих иллюзий нет.

Я понимаю, что украинцы теперь вправе в течение многих десятков лет вздрагивать от слова «Россия» и ненавидеть его. Это правильно. Я знаю, что это не моя вина и не вина тех людей, которые мне близки, но все равно и я подпадаю под ответственность за то, что Россия устроила на том же самом Донбассе: за эти бесконечные трупы, за террористов, которые прячутся за поликлиниками и торговыми семечками, за маразм «русского мира». К сожалению, перед Украиной и я тоже должен за это отвечать. А Украина вправе и меня презирать и ненавидеть. Это горьковато, но, поскольку я — рептилия, то, может быть, я это переживу.

Но вообще рисовать себе иллюзии того, что все побросают фуражки, папачи и сольются в гопаке и камаринском, — такого не будет. Нас не простят и правильно сделают. Такое не прощают.

— Сейчас многие российские оппоненты действующего президента РФ дают советы и критикуют Украину, многие считают, что в Украине можно построить «другую Россию, без Путина». Почему вы воздерживаетесь от советов?

— Я вообще никому советов не даю. Это бессмысленно. Как можно давать советы чужой стране? Кто я этой стране, чтобы давать ей советы? Кроме того, я не отношусь к оппозиции. Я в этом вопросе сторонний математик-наблюдатель, которому предложили вычислять и делать выводы. Мои выводы таковы, каковы есть. Для меня картина предельно ясна.

Вместе с тем, я не готов и никогда не пойду в оппозицию, потому что, в конце концов, имею право презирать империю. Путин имеет право на империю молиться. Вероятно, последствия моего презрения и его мольбы будут разными, но он ответит за свои действия, он достаточно храбрый и смелый человек. К тому же я помню эту оппозицию, как она визжала, заливалась счастливыми хохотом, наблюдая, как меня арестовывают, как закрывают телевизионные программы, газеты, как расстреливают парламент. Я помню эту оппозицию, они ничем не лучше нынешних черносотенцев. Ничем. Они обеспокоены тем, что сейчас закрывают их, а не они закрывают.

Посмотрите, вроде не глупый человек Гарри Каспаров, но сколько кровожадности и безответственности, сколько знакомых нот прозвучало в его последнем призыве о поступинской России. Мы же помним, что Марат и Робеспьер были законными либералами, что они молились на свободу, и чтобы никто не мешал молиться, они готовы были вести на плахи тысячи человек. А я не готов вести на плахи тысячи. Я полагаю, что единственная забота, которая должна быть, — это забота о возможностях развития и благополучия. Все остальное стоит три копейки.

— Вы были одним из самых известных журналистов в 90-х, потом у вас была большая пауза, вы занимались изучением лошадей... Почему вернулись в журналистику?

— Да, я занимался исследованием лошадей, потом занялся исследованием людей и других животных. Честно говоря, я полагаю, что закончил с журналистикой, и что моя могила в журналистике давным-давно заросла забудками. Оказалось, не так. Когда началась эта информационная война против Украины, то я вернулся именно из-за Донбасса. При этом я довольно легко отбил себе все позиции, которые были у меня до моего долгого-долгого отсутствия. Мне поступали предложения, но я — очень разборчивый наемник. Я имею возможность принять заказ или не принять. Меня очень трудно соблазнить, и дело совершенно не в деньгах.

Отчасти в истории с Донбассом меня очень серьезно вербовали на ту сторону. На Донбасс поехали все мои приятели по всем войнам, которые я прошел: рижские ОМОНовцы, вильнюсские, приднестровские герои и все-все-все. Тем не менее, я сразу учуял, что это издает острый, ни с чем не сравнимый запах обычной мерзкой уголовщины. Вот в Приднестровье ее не было, во всех остальных конфликтах ее тоже не было, а вот здесь, от этой донбасской истории, завоняло православием и уголовщиной. Смесь этих двух ароматов начисто отбила у меня желание участвовать, но получилось, что я заинтересовался, втянулся и «пошел гулять по буфету»...

Роман ЦИМБАЛЮК

<http://www.unian.net>

СИТУАЦІЯ НА ДОНБАСІ ЗАЛИШАЄТЬСЯ ДАЛЕКОЮ ВІД ВІДНОВЛЕННЯ МИРУ ЧЕРЕЗ ПОЛІТИКУ КРЕМЛЯ

Через політику Кремля, що не припиняє гібридну війну проти України, ситуація на сході загострюється. Про це йдеться у переданому УНІАН коментарі Міністерства закордонних справ України щодо чергового загострення ситуації на Донбасі.

«Міністерство закордонних справ України рішуче засуджує чергові спроби Російської Федерації та контрольованих нею бойовиків загострити безпекову ситуацію на Донбасі», — наголошується в документі. При цьому підкреслюється, що, попри чергову домовленість про запровадження режиму повної тиші, яка була досягнута у рамках останньої зустрічі Тристоронньої контактної групи, кількість збройних провокацій проти сил АТО уздовж лінії розмежування продовжує зростати.

«Лише впродовж доби 17 січня бойовиками здійснено 48 обстрілів позицій сил АТО та цивільних об'єктів, 16 січня — 36, 15 січня — 40. При цьому, крім стрілецької зброї, ними застосовувались 82-мм та 120-мм міномети, гранатомети, зенітні установки та озброєння БМП. Особливо зухвалим актом став навмисний обстріл 16 січня автомобіля Спеціальної моніторингової місії (СММ) ОБСЄ», — заявили у МЗС і додали: «Характер та обставини таких дій свідчать про їхню ретельну спланованість. Вони підривають не лише суть, логіку і послідовність Мінських домовленостей, а й нівелюють усі зусилля України та міжнародного співтовариства, спрямовані на відновлення миру і стабільності, фактично унеможливають реалізацію політичної частини мирного врегулювання».

МЗС України звертає увагу світового співтовариства на чергові докази свідомого нехтування Росією Мінських домовленостей та її цілковиту відповідальність за ситуацію в окремих районах Донецької та Луганської областей.

«Через цілеспрямовану політику Кремля, який не припиняє ведення гібридної війни проти України, змушені констатувати, що майже

через рік після схвалення Комплексу заходів з імплементації Мінських домовленостей обстановка на сході України продовжує залишатися вкрай крихкою та далекою від відновлення миру, безпеки та життєдіяльності постраждалих від рук терористів районів», — заявили у МЗС і закликали міжнародних партнерів не піддаватися на оманливі маневри російського агресора, який постійно демонструє вражачу розбіжність між своєю риторикою та реальними діями.

«На цьому тлі політичний тиск на Російську Федерацію та застосування дипломатичних і санкційних інструментів є критично важливим для повернення Кремля у міжнародно-правове русло», — вважають у МЗС.

REUTERS

РОСІЯ ВИТРАЧАЄ НА УТРИМАННЯ ОКУПОВАНОЇ ЧАСТИНИ ДОНБАСУ МІЛЬЯРД ЄВРО НА РІК

Росія витрачає на виплату пенсій і зарплат так званих «ДНР» і «ЛНР» 1 млрд. євро на рік. Про це йдеться в розслідуванні німецької газети «Bild».

Повідомляється, що на даний момент в окупованих районах Донецької області проживає 653 тис. пенсіонерів, у Луганській області — 425 791 людина. Видання пише, що пенсійні виплати Росії щомісяця обходяться в 2 418 378 168 рублів або 30 млн. євро.

За даними газети, бойовики на Донбасі, залежно від рангу, отримують 90-465 євро. У

той час, як зарплата вчителя становить 50 євро.

За розрахунками «Bild», Росії доводиться витрачати близько 79 мільйонів євро на місяць для того, щоб платити зарплату державним службовцям і пенсії на контрольованих територіях.

«Навіть якщо виплати Росії обмежені зарплатами в громадському секторі і такими статтями, як пенсії, ці витрати становлять приблизно 1 млрд. євро на рік, що можна порівняти з бюджетом таких країн, як Вірменія або Молдова, в Росії це — 0,6% витрат держбюджету»,

— пише видання. При цьому газета зазначає, що витрати РФ є лише частиною російських сумарних витрат на підтримку окупованих районів Донбасу. Плата за газ, бензин, нафту, продукти харчування, гуманітарну допомогу, а також на боеприпаси обходяться Росії в сотні мільйонів євро на рік.

Газета пише, що після припинення українських виплат у липні 2014 року і до середини весни 2015 року сепаратисти не могли виплачувати пенсії і зарплати. Але в квітні пенсіонери і бюджетники почали

отримувати виплати в рублях.

Для переказів грошей на Донбас Кремль використовує банки в окупованій Абхазії, йдеться в статті.

«Bild» зазначає, що приблизно сім мільйонів 50, 100 і 500-рублевих банкнот потрібно щомісяця, щоб виплатити зарплату на окупованому Донбасі.

Газета пише, що рублі потрапляють на територію України на спеціальних поїздах, які приходять раз на місяць в Суходільськ, Дебальцеве та Лловийськ. Потім їх доставляють на інкасаторських автомобілях в інші населені пункти окупованого Донбасу.

УНІАН

БОЙОВИКИ ВИВОЗЯТЬ ДО РОСІЇ ОБЛАДНАННЯ З УКРАЇНСЬКИХ ЗАВОДІВ

Бойовики здійснюють демонтаж та вивозять на територію Росії виробничі потужності щонайменше шести підприємств з окупованих районів Луганської області. Про це повідомили в Головному управлінні розвідки Міністерства оборони України, передає «Укрінформ».

«Окупанти вживають цілеспрямованих заходів з руйнування промисловості регіону. Так, у підконтрольних терористам районах Луганської області триває демонтаж та вивезення на територію Росії виробничих потужностей щонайменше шести підприємств, а саме: ЗАТ «Луганський машинобудівний завод ім. Пархоменка», ВАТ «Машинобудівний завод — 100», ДП «ЦКБМ Донець», ПАТ «Завод гірськорятальної техніки «Горизонт», ПАТ «Луганськтепловоз» та ТОВ «ПОЛІ-ПАК», — повідомили в розвідці.

Як зазначають в ГУР, російське керівництво через загострення фінансово-економічної ситуації в РФ змушене обмежувати фінансування підприємств та згорти виробництво на окупованих територіях України. Зокрема, це стосується луганського ПАТ «Луганськтепловоз» (76% акцій підприємства належать російському ЗАТ «Трансмашхолдінг»).

«Кількість робітників у 2014 році — близько 7 тис. осіб, станом на 1 січня цього року — 2,8 тис. Розпочато заходи з припинення виробництва продукції залізничного призначення. Керівництвом підприємства планується скорочення штату до 350 робітників. На сьогодні функціонують лише окремі цехи, які займаються ремонтом несправної та пошкодженої броньованої техніки бойовиків т. зв. ЛНР», — зазначили в Головному управлінні розвідки.

КРИЗА НАБИРАЄ ОБЕРТІВ: У РФ ЗАФІКСОВАНО ЗРОСТАННЯ КІЛЬКОСТІ ПРОТЕСТНИХ АКЦІЙ ПРАЦІВНИКІВ

За даними моніторингу трудових протестів Центру соціально-трудових прав, який ось уже вісім років щомісяця публікує свої дані, ще в грудні 2014 року в Росії був зафіксований стрибок кількості протестних акцій працівників більш, ніж на 30%. Зазвичай наприкінці року кількість протестів знижувалася і раптом різко підскочила. Про це пише «Газета.Ru».

Всього за рік зафіксовано 409 трудових протестів, що на 40% більше, ніж торік, і на 76% більше, ніж середній показник 2008-2013 років.

Рекордним виявилось не тільки загальне число протестів. У рамках моніторингу особливо виділяються акції з повним або частковим зупиненням роботи, тобто радикальні протести, в ході яких

працівники переходять від слів незгоди і демонстрації свого відчайдушного становища до конкретних дій.

Російські працівники 168 разів зупинили роботу на знак протесту. Це на 73% більше, ніж торік, і на 87% більше, ніж у середньому за період 2008-2013 років. Збільшилася і частка акцій із зупиненням роботи в загальній кількості протестів. Зазвичай третина всіх протестів супроводжується зупиненням робіт, а в 2015 році цей показник збільшився до 41%.

Головною причиною, що спонукала працівників протестувати, стала невідплата заробітної плати — 48% усіх виступів були пов'язані з цим, зазначає видання.

КІЛЬКІСТЬ БІДНИХ У РОСІЇ БУДЕ ЗРОСТАТИ

Екс-міністр фінансів Олександр Кудрін, виступаючи на Гайдарівському форумі, попередив про різке зростання кількості бідних у Росії.

За його словами, в цьому відмінності цієї кризи від попередньої, з якою РФ зіткнулася в 2008 році. Тоді, за словами Кудріна, кількість бідних зменшилася через величезні соці-

альні виплати та фінансовий пакет стимулювання економіки, за рахунок якого держава підтримала зайнятність, пише «РБК».

«Тоді реальні доходи населення в цілому не впали, і кількість бідних зменшилася», — сказав Кудрін.

За його словами, зараз все інакше. «Ми увійшли в іншу смугу, коли ці проблеми стали найбільш гострими, — вважає екс-міністр. — Ми говоримо, що будемо виконувати всі соціальні зобов'язання, а в цей час кількість бідних буде зростати».

За словами Кудріна, це відбувається на тлі запевнень у тому, що держава буде підтримувати соціальні витрати і зобов'язання, що вже не виконується насправді повною мірою, наприклад, у частині індексації пенсій».

Зростання числа бідних помітне навіть в офіційній статистиці. За попередніми даними Росстату, за дев'ять місяців 2015 року (останні доступні дані) чисельність населення з доходами нижче величини прожиткового мінімуму (9,6 тис. руб. на

місяць) становила 20,3 млн. осіб. За підсумками дев'яти місяців минулого року їх було 18 млн.

За даними ВЦВГД, у 2015 році майже вдвічі зросла частка «бідних» родин (яким не вистачає навіть на їжу, і тим, кому достатньо коштів на їжу, але купівля одягу недопуступна). Якщо у 2014 році їхня частка оцінювалася в 22%, то в грудні 2015-го вона підскочила до 39%.

Кудрін повідомив, що соціальна держава у Росії — поки що більше декларація, популістське гасло. На його думку, її побудова зажадає збільшення

податкового тягара. Він навіть у приклад країни Європи, де податковий тягар досягає 40% на душу населення, в той час, як в Росії разом з нафтовими компаніями воно становить 37%, а без їхнього урахування — 30%.

Крім збільшення податків, для побудови соціальної держави в Росії буде потрібно економічне зростання не менше 4-5% на рік, сказав Кудрін. «Боротьба з бідністю — на 60% це питання економічного зростання, і лише на 40% — питання соціального захисту», — уточнив він.

УНІАН

НА ЗДОБУТТЯ ШЕВЧЕНКІВСЬКОЇ ПРЕМІЇ 2016 РОКУ

КОЛИ ЄДНАЮТЬСЯ ВИСОКИЙ ТАЛАНТ І ДУШЕВНА ДРАМА

Такий двотомний роман-колаж «Любов і творчість Софії Караффи-Корбут» (Книга 1 — 2013; Книга 2 — 2015) міг написати тільки Горинь! Автор називає свій твір документальним романом-колажем, — це, на мою думку, не тільки документальність, яка в сучасній літературі часто функціонує як прийом, тобто фіктивний документ. Тут кожна ситуація, кожен документ автентичні, аж до прізвищ, листів та записок, щедро відтворених факсимільно. Дивуєшся, кризь які архівні нетрі треба було продертися авторові, аби дослідити заборонені факти, зіставити їх та викласти як послідовну та захопливу розповідь, обрамлену малюнками, листами, світлинами... А найбільше вражає те, що основна частина документів походить із його приватного архіву. Неймовірна та майже детективна історія: доля вберегла їх під час численних обшуків всюдишнього КДБ, і ця неспалена епістолярія (справедливо ж є твердження, що рукописи не горять!) побувала навіть у мордовському таборі суворого режиму, дивом повернулася, щоби лягти в основу аж двох томів!

Стежити за розгортанням романного сюжету книги цікаво й водночас важко. Творче зростання героїні як митця супроводжує посилення психологічної драми, трагедії особистого життя. Жінка не може роздвоїти себе на митця і людину окремо, до чого постійно спонукає її герой роману Богдан, зацікавлений виключно її творчістю, відкидаючи будь-які прояви жіночої уваги, називаючи їх «сентиментальщиною». І головне: ці унікальні книги вириваються за рамки звичайної документальної біографістики чи суто мистецтвознавчого дослідження. Відомий дисидент, громадський та політичний діяч Богдан Миколайович Горинь постає не лише автором, а й центральною дійовою особою твору — такого розвитку сюжету я не зустрічав в українській літературі!

Так хто ж цей автор Горинь і чи знають його українці? Це той Богдан Миколайович, який, як і брат Михайло (пішов у далекі світи 13 січня 2013 року), упродовж життя керується патріотич-

ним гаслом «Краще засвітити одну свічку, ніж усе життя проклінати пітьму». Та який із одностороннім В'ячеславом Чорноволом навесні 1988 року розробили і на 50-тисячному мітингу у Львові оприлюднили «Декларацію принципів Української гельсінської спілки», що стала першою в Україні опозиційною КПРС організацією. Це той Богдан Горинь, який був головним організатором багатотисячних мітингів і маніфестацій у Львові, створював структуру Української гельсінської спілки (УГС), Української республіканської партії (УРП), співпрацював з іншими організаціями, був членом їхніх керівних органів, зокрема, Народного Руху України (НРУ), Товариства української мови імені Т. Шевченка, «Меморіалу». Це ті Горині, навколо яких гуртувалося інтелектуальне середовище тогочасної України: Іван Світличний, Іван Дзюба, Дмитро Павличко, Ліна Костенко, Іван Драч, Микола Вінграновський, Роман Іванчук, Світлана Йовенко, Микола Петренко та багато інших

діячів вітчизняної культури. Тому ця книга дуже органічна для Богдана Гориня, бо в ній розкриваються дві нерозривні грані його натури: активність, спрага дії, непосидючість — з одного боку, і не менша спрага інтелекту, аналізу, творче начало — з іншого. А хто ж така Софія Караффа-Корбут — героїня твору, мистецький внесок якої в національну культуру — неоціненний? Родинним гніздом Софії було село Куткір, що на Львівщині. Тут жила її мати Марія із рідною сестрою Євгенією, яку Софія вважала другою мамою. Обидві сестри закінчили учительську гімназію. Їхній батько Петро Береза був директором сільської двокласної народної школи. Бабуся Анна теж вчителювала. Була рідною сестрою матері Іларіона Свенціцького, засновника і директора Національного музею у Львові.

За майже 40 років творчої діяльності ця тендітна жінка втілила в графіці численні літературні образи — проілюструвала близько 60 творів українських письменників, у тому числі класиків і сучасників. Вони вийшли тиражем понад сім мільйонів примірників у видавництвах «Веселка», «Каменярь», «Дніпро»! А ось думка автора Богдана Гориня про героїню книги: «Документальний мій роман-колаж — це висвітлення складного, сповненого тяжкої творчої праці й емоційних переживань життєвого й творчого шляху видатної української мисткині (1924–1996), яка, за визначенням Людмили Семикіної (миколаївський живописець і майстер декоративного мистецтва, заслужений художник України (2009), лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка. — В. Ж.), «була каріатидою української графіки другої половини ХХ сторіччя». Велика кількість Софіїних творів, що нині зберігаються в музеях Львова, Києва, Луцька, Канева, Івано-Франківська та інших міст, експонувалися на виставках в Україні та за кордоном. Її творчість висвітлена у багатьох публікаціях, окремою книжкою вийшли (з авторськими коментарями Оксани Думанської) спогади про видатну художницю. Здавалося б, усе відомо про «графінію з Куткора», хоча це далеко не так: прочитавши видання Б. Гориня, переконаєшся — ой, далеко не вся була охоплена дослідниками творчість цієї унікальної художниці...

Скажімо, особливим здобутком Софії Караффи-Корбут є Шевченкіана. В 1967 році вийшов друком «Кобзар» Т. Шевченка з її 34 ілюстраціями. Майже 100 ліногравюр, створених за мотивами поезії Тараса Шевченка, зберігаються у Шевченківському національному заповіднику в Каневі. Проте найвищим досягненням художниці, що викликає велике захоплення поціновувачів мистецтва, є досконалий, вражаючий цикл ілюстрацій до поеми Івана Франка «Іван Вишеньський» і до драми-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня», які визнано шедеврами національного графічного мистецтва. Витратила на них пані Софія 17 років життя, проте за життя так і не побачила їх надрукованими. Видані вони вже після смерті художниці завдяки великим старанням розпорядника її творчої спадщини доцента Львівської національної академії мистецтв Василя Валька, а також добротців Степана Давимуки, Георгія Кирпи та інших у 2000 і 2001 роках.

С. Караффа-Корбут — світлий і водночас драматичний прояв великого таланту, який дає можливість Богданові Гориню показати справжню трагедію українського народу. Доля окремої людини переломлюється через буття нації. Життя художниці з його мистецькими, соціальними, інтимними моментами фокусується на служінні Україні. Це — те, що об'єднує, а часом і призводить до конфліктів між знаною художницею та молодим мистецтвознавцем.

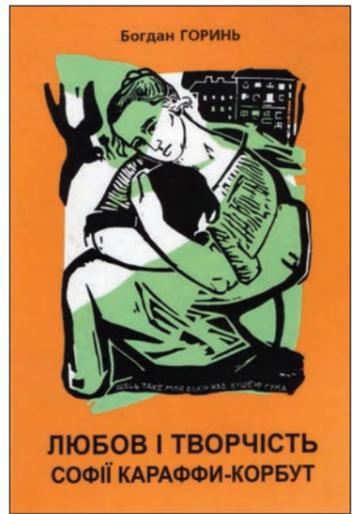
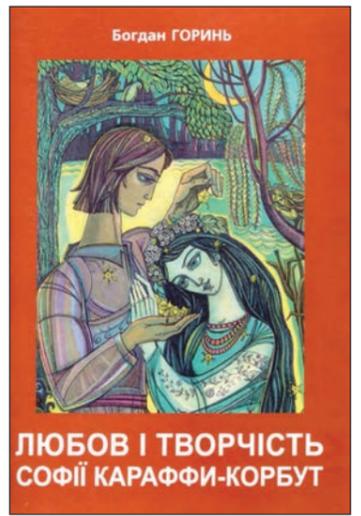
У названому творі — дві основні сюжетні колізії з епіцентрами драматичної односторонньої любові та високої, одержимої любов'ю, творчості. Як «шістдесятник», Богдан Горинь не міг у творі оминати й цю тему, олютований світ їхніх проблем і тривог та мрія про незалежність України, а також думки з цього приводу Надії та Івана Світличних, Івана Дзюби, Миколи Петренка, Романа Крип'якевича, Ігоря Калинця, Теодозії Бриж, Миколи Вінграновського, Віри та Івана Плесканків, Дмитра Кривавича, Ліни Костенко, Василя Симоненка, Івана Драча, Світлани Йовенко, Бориса Мамайсура, Євгена Сверстюка, В'ячеслава Чорновола, Володимира Патики, Володимира Глухого, Ярослави Музики, Ярослава Мацелюха, Ірини Вільде, Ростислава Братуня, Дмитра Павличка.

Неспорно роман-колаж щедро всіяно репродукціями робіт С. Караффи-Корбут та інших художників, зокрема Петра Холодного (старшого), Анатолія Зубка, Теодозії Бриж, автографами, рідкісними світлинами — фотодокументами «шістдесятницької» пори. Тож і велично читається сповідь С. Караффи-Корбут у листі до Богдана, в якому Софія акцентувала увагу на духовній насолоді мистецької праці: «Боже, як я люблю свою роботу (з вітражами, мозаїками і т. д.) — то вже до смерті, люблю людей чистих і світлих, і Тебе. Не вмію я вже думати про себе без Тебе, не знаю, де початок, а де кінець мене і Тебе».

Відоображені в романі інтимні переживання Софії Караффи-Корбут (про них мало хто знав, тому й творилися легенди), дні радості і розчарувань, плин тривог художниці у безсонні ночі передавала (коли з горінням серця, а коли з гіркими сльозами) у листах, більшість із яких збереглися і вперше наведені в цих книгах. Тяжко переживаючи розчарування, все ж знаходила сили переборювати відчай, продовжувати боротися за життя, за право кохати й бути коханою, приносити людям радість творчістю.

Можливо, що в окремих читачів будуть претензійні закиди до автора: мовляв, для чого виносити на світ Божий інтимні переживання художниці, чи не доцільніше було б зупинитися на аналізі та оцінці її творчості. По-перше, як стверджує Богдан Горинь, творчість Софії Караффи-Корбут проаналізована в багатьох публікаціях, а по-друге, мимовільно виникає запитання: для чого було виносити на світ Божий інтимні драми Мазепи, Шевченка, Франка, Лисенка, Заньковецької, Коцюбинського та багатьох-багатьох інших представників української культури, не кажучи вже про скрупульозно описане в багатьох книгах інтимне життя представників європейської літератури та мистецтва? Очевидно, робилося і робиться це з метою довести, що видатні особистості були не лише холодними інтелектуалами, а й людьми з великим серцем, великими пристрастями, захопленнями й прикрими розчаруваннями.

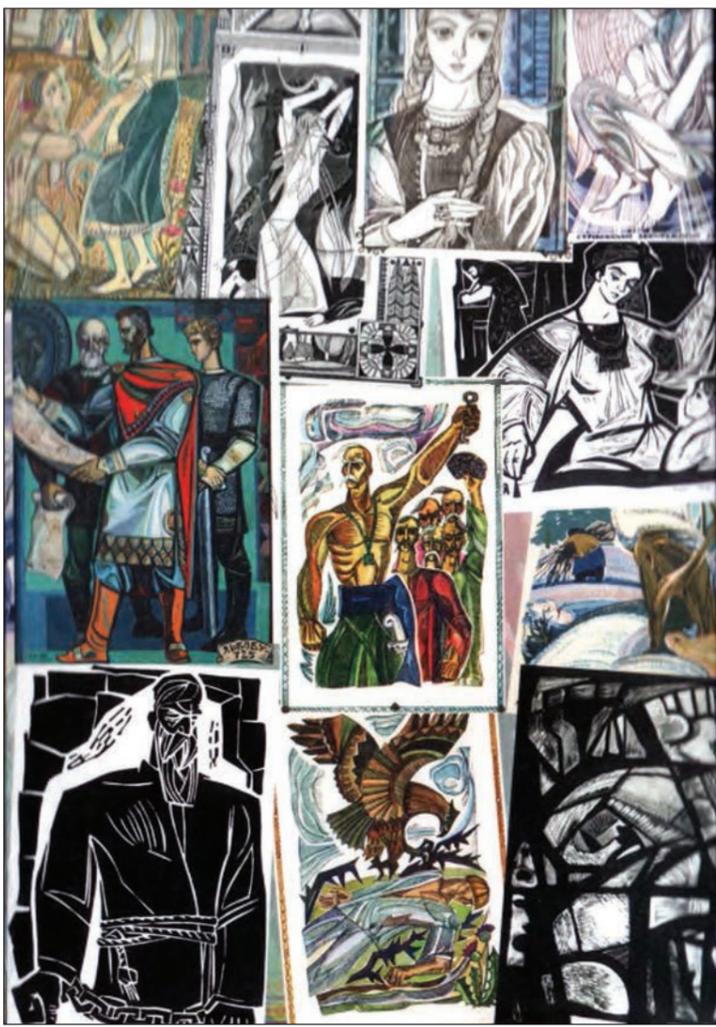
Тож цілком зрозуміло й похвально, що Богдан Горинь на основі листів та своїх спогадів, на щоденникових записках відтворив драму кохання і творчої

насаги великої художниці... Думую, тут всілякі коментарі зайві, крім одного: переслідуваний та гнаний кадебістами, в умовах постійних обшуків і тюремного ув'язнення він зумів зберегти, а точніше — врятувати власний архів з листами, записками, ескізами художніх робіт С. Караффи-Корбут. У цьому — найголовніший сенс і пояснення всьому, що відбувається в романі. Завдяки реалізованому задуму Гориня життя чудово львівської художниці стає основою для змальовання ширшої картини — узагальненого портрета західноукраїнських земель з 30-х — до середини 60-х років ХХ сторіччя. На сторінках книги сходяться два різновиди чи два типи представників покоління, народженого у 20–30-ті роки минулого сторіччя, залаяного сталінським тоталітаризмом, репресіями, зраненого жахіттями війни, — з одного боку, а з іншого, — тієї частки, якій ще доведеться відстоювати свої погляди, пройти хрущовські й брежнєвські концтабори. Тому ця книга унікальна, насамперед, ще й тим, що відроджує історичну пам'ять українського народу через мистецтво, через унікальний образ ЖІНКИ як символу держави України!

...Сьогодні здебільшого книжки поділяються на дві категорії: одні — про війну та АТО, інші — про кохання. У книгах Богдана Гориня «Любов і творчість Софії Караффи-Корбут» йдеться про мистецтво та Любов, про долю творця в умовах тоталітарного суспільства й про велике, без взаємності, кохання, про здатність творчістю служити українському народові, формувати патріотичні почуття підрастаючого покоління. Це — вічні, але до кінця так і незвідані теми, як бездонна криниця величності долі самотніх талантів нашої уславленої держави. Саме про величне, коли єднаються високий талант і душевна драма, й презентував Богдан Горинь унікальне видання, яке заслужено номіновано на найвищу Національну премію України — Шевченківську.

Віктор ЖАДЬКО,
письменник, доктор філософських наук, професор,
заслужений працівник освіти України

Продовження.Поч. у № 34-52 (2015 р.)
— № 1-3

У призначений час я разом з полковником Загоркою й офіцером з наукового управління військ ППО прибув у Генеральний штаб і в кабінеті генерала Лопати розвісили схеми для огляду і вивчення. Після моєї доповіді і ознайомлення зі схемами Анатолій Васильович сказав, що доповідь йому сподобалась і він доручає зробити її мені, оскільки ми її готували і знаємо всі тонкощі проходження фінансових потоків. Ця доповідь розкрила очі начальнику Генерального штабу на те, що саме він тепер є замовником наукових робіт і розпорядником коштів на наукову діяльність у Збройних Силах. Він запропонував не відкладати з доповіддю і зробити її міністру завтра...

За кілька хвилин до кабінету увійшов міністр оборони України генерал-полковник Віталій Радецький у супроводі начальника Генерального штабу генерал-полковника Анатолія Лопати. Ми по військовому виструнчилися. Підійшовши до нас, міністр привітався. Потім роздивився навколо і підійшов до схем, став уважно їх вивчати. Генерал-полковник Лопата також підійшов до схем і почав давати міністру свої пояснення.

Щоб не сталося прикрих непорозумінь, я підійшов до Анатолія Васильовича і порадив зробити нормально доповідь міністру. Той погодився зі мною і запропонував це міністру, який дав згоду.

Генерали трохи відійшли від схем подалі, і я почав доповідь. Мені було легко доповідати суть питань без читання тексту по ретельно відпрацьованих схемах. Для мене було вкрай важливим донести до відома міністра всю глибину суті питань стосовно наукової діяльності в Міноборони й у Збройних Силах.

Судячи по реакції міністра, я відчув повне його сприйняття змісту доповіді. Міністр наочно побачив і відчув роль та місце наукової роботи в Міністерстві оборони та в Збройних Силах України. А Анатолій Васильович, зі свого боку, акцентував увагу міністра на ролі Генерального штабу у фінансуванні наукових робіт.

Генерали залишилися задоволеними. Доповідь була затверджена.

Міністр наказав мені особисто провести нараду з начальниками інших наукових установ Міноборони, проконтролювати підготовку загального плану виконання науково-дослідних робіт на наступний 1994 рік та сформувати заявку на його фінансування.

Трохи втомлені, але задоволені результатами своєї роботи, ми повернулися до інституту. Я викликав начальника планового відділу і наказав йому внести до плану роботи інституту проведення наради з начальниками наукових установ Міноборони та підготувати її проведення.

Після цієї доповіді ставлення міністра і начальника Генерального штабу до Центрального науково-дослідного інституту покращилося. А я, не забуваючи про свій старий задум, який був викладений мною у власному про-

екті Військової доктрини України, а саме, про нову структуру Збройних Сил України, розпочав підготовку нової доповіді міністру оборони.

Крім того, мені все ж вдалося порозумітися з начальником Генерального штабу Збройних Сил України генерал-полковником Лопатою щодо ідеї про роз'єднання новоствореного виду Збройних Сил — Військ Повітряної Оборони у два окремі види ВПС і ППО з метою збереження єдиної системи Протиповітряної оборони

**Віталій
ЛАЗОРКІН**

інших учасників цього процесу згодом даються ознаки.

Замислитися над філософією цього питання мене змушували нові дійові особи, що з'являлися на обрії керівництва процесом творення Збройних Сил України, які повторювали помилки своїх попередників, але вже на новому шаблі його розвитку.

Сідаючи у крісло міністра, заступника міністра або будь-якого іншого високопоставленого чиновника, мало хто з них замислювався, а ким ти підеш з високого начальницького кабінету, де ти почував себе хазяїном долі, — героєм, якого люди будуть згадувати добрим словом, чи навпаки — антигероєм, після якого підлегли лише з полегшенням видихнуть.

І саме від того, які будуть наслідки від рішень, що ти приймаєш, і залежить, чи правильно збудеться сама конструкція Збройних Сил,

заради чого ми з батьком це мусили пройти, може, через якусь високу мету? Ні! Це сталося саме через оці людські слабкості.

Діставшись до високого владного крісла, більшість людей не витримує спокуси владою. Через брак виховання для багатьох з можновладців влада стає насолодою і сенсом життя, як, наприклад, для Йосипа Сталіна, який, зазнавши у дитинстві нещастя та поневірянь, став легкою здобиччю людських слабкостей, таких, як заздрість, жадібність, жорстокість, і, скуштувавши своєї влади над людьми, вирішив задовольнити свою пиху і через світову війну експортувати революцію та оволодіти Світом. Саме через цю свою слабкість він спромігся створити найжорстокіший репресивний державний апарат та знищити ним десятки мільйонів людей.

Інший владний чиновник, маючи свої людські слабкості, починає бачити небезпеку для себе у розумності й в успішності свого підлегло-

їхньої міцності і не сприймав пануючої на той час у головах військового керівництва держави спрощеної думки щодо якнайшвидшого скорочення чисельності Збройних Сил.

Так, наприклад, через це преславне скорочення України станом на 1993 рік втрачена система військової освіти, яка була здатна виховувати і навчати справжніх офіцерів-професіоналів, спроможних приймати правильні рішення в екстремальних ситуаціях, спроможних вести бій і спроможних планувати і вести військові операції.

На зміну існуючій в Україні потужній системі військової освіти була створена система підготовки офіцерів для Збройних Сил на базі цивільних навчальних закладів. Так, ця нова система була спроможна готувати технічно підготовлених фахівців, але ж ідеться саме про офіцерів-командирів — організаторів бою, а тому і було шкідливим огульне скорочення потужних військових шкіл,

підготовки бойових офіцерів. Ці вищі могли приносити Україні і фінансовий прибуток, оскільки за тверду валюту готували висококласних офіцерів-фахівців для багатьох армій дружніх держав. Проте меркантильність Юрія Прокоф'єва і його впливових друзів переважила здоровий глузд, тому були ухвалені хибні рішення Кабінету Міністрів щодо скорочення військових вишів. Багатьох чиновників приваблювали і гарне місце розташування цих навчальних закладів, і старовинні їхні будівлі.

Про все це ми разом з полковником Валентином Пилипчуком, заступником Юрія Прокоф'єва, виклали у листі-зверненні до Президента України. Валентин Пилипчук принагідно вручив його Леоніду Макаровичу Кравчуку на одній із нарад у Верховній Раді України. Президент України миттєво відреагував на це звернення, наказавши виправити ситуацію.

Новий міністр оборони України генерал-полковник Віталій Радецький після втручання Президента України Леоніда Макаровича Кравчука відсторонив генерала Юрія Прокоф'єва від посади і призначив начальником Головного управління військової освіти Міністерства оборони України генерал-майора Гудиму Віктора Михайловича, якого він добре знав по спільній службі.

Генерал-полковник Віталій Радецький, якого я завжди поважав як фахового офіцера ще по службі у Прикарпатському військовому окрузі, мав також і свої слабкості, що заважали йому в роботі. Він вирішив змінити керівну команду, яка працювала у Міністерстві оборони за часів Костянтина Морозова, на своїх людей, яким він довіряв.

Я особисто не схвалював таке рішення міністра, оскільки в ідеології оборонного будівництва мала б бути дотримана спадковість у логіці її розвитку, бо порушення цієї логіки людьми з нової команди могло б призвести до знецінення вже досягнутих результатів. Так і сталося, — «під ніж» пішла Соціально-психологічна служба Міністерства оборони України разом з генералом Володимиром Мулявою, якого перевели у групу радників міністра.

Я не знаю, хто порадив Володимирі Муляві зайнятися створенням у Міністерстві оборони України соціально-психологічної служби, але це був дуже правильний та своєчасний хід.

Коли Володимир Мулява попросив мене прочитати Концепцію СПС, я зрозумів, що ідея функціонування такої служби була запозичена в США, де було запроваджено високий рівень відповідальності держави перед військовослужбовцями за соціальне забезпечення їх і їхніх родин.

Така служба була необхідна для реалізації тих зобов'язань, які взяла на себе держава перед своїми військовослужбовцями, для якісного виконання ними своїх службових обов'язків, пов'язаних з ризиком для життя, і впевненості у тому, що членам їхніх родин у будь-якому випадку буде гарантовано задоволення всіх належних матеріальних, моральних та фінансових потреб, у тому числі житлових, разом з наданням місць працевлаштування, місць у дитячих садочках, у школах тощо.

(Продовження буде)

ДЕЯКІ СТОРІНКИ З ІСТОРІЇ ТВОРЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

України та можливості розвитку Військ ППО, тобто повернутися до того, як це було на початку створення Збройних Сил.

Коли я заговорив про це роз'єднання з генералом Лопатою, Анатолій Васильович несподівано сказав мені: «Та я вже про це думав. Згоден. Треба роз'єднати!».

Незабаром так і сталося, — здоровий глузд переважив і можна було тепер говорити про створення збройних сил мирного часу і збройних сил воєнного часу.

Збройні сили мирного часу мали б виконувати функції стримування збройної агресії для надання можливості розгорнути збройні сили воєнного часу.

Стимування збройної агресії мало б відбуватися завдяки можливості сил стримування завдати ворогу неприйнятної шкоди ракетними і бомбовими ударами по найважливіших військових об'єктах, по командних пунктах військового та державного управління, по важливих промислових об'єктах, що зводять нанівець можливості здобутки ворога від ведення війни.

Маючи добрий досвід підготовки оперативних документів, набутий за десятиліття служби в Управлінні військами ППО Прикарпатського округу, я сам сів за підготовку схем застосування Стратегічних сил стримування у кольорах і фарбах, бо дуже мені хотілося зробити Збройні Сили України якомога більш ефективними за використанням всіх наявних у них воєнних можливостей.

Глава 25. ДОБРО І ЗЛО — СПОКОНВІЧНА ПРОБЛЕМА

Маючи нові можливості для сприяння творенню Збройних Сил України на посаді заступника начальника ЦНДІ МОУ з наукової роботи, я все більше почав відчувати, як минулі помилки тих чи

їхня функціональність або простими словами — їхня спроможність виконати свої завдання.

Велике бачиться на відстані, — каже мудрість вічності.

Тож, чи вартуватиме кінцевий результат процесу творення Збройних Сил тих всіх зусиль і народних коштів, які будуть вкладені в нього, — це запитання все частіше поставало в моїх думках. Воно для мене зовсім не було примарним: багатий досвід життя мого батька змушував мене дивитися на сьогоднішні події й оцінювати їх у порівнянні з історичним досвідом моєї Батьківщини та своїм власним життєвим досвідом.

Я часто запитував у себе:

— Чому, заради чого чи в ім'я чого мій батько мусив пережити репресії сталінських часів?

— Чому, заради чого чи в ім'я чого мій мирний і працелюбний Український народ мусив пережити всі жахи війни, які розпочинали чужинці та голодоморів, масових переселень і концтаборів, які чужинці влаштували в Україні під гаслами невідомого і невидимого «світлого майбутнього»?

Відповідь для мене на ці складні запитання була дуже простою: у нашому повсякденному житті даються ознаки саме людські слабкості, які у боротьбі добра зі злом часто погано впливають на поведінку людей, даючи негативний результат від їхньої діяльності.

Кожна людина, маючи сильні і слабкі сторони свого виховання, має думати, на бік добра чи на бік зла стане кінцевий результат її діяльності. Ми змалку чуємо споконвічні біблійні настанови: «Не зазри, не роби зла іншому, не бреш, не кради, не вбий», «люби ближнього свого, як самого себе» тощо, але чи всі люди керуються цими настановами у своїй поведінці, — вже на власному життєвому досвіді я переконався, що ні, далеко не всі! І чим вище у владному Олімпі стоїть людина, яка не дотримується біблійних настанов, тим більше зла вона може спричинити іншим людям, навіть суспільству.

Репресії мого батька тривали 10 років, мої — рік! Та

Через цю свою людську слабкість можновладець починає боятися підлеглому та намагається позбутися його, навіть знищити морально.

Але найнебезпечнішим є те, що ці людські слабкості суттєво впливають на правильність ухвалення можновладцями принципових рішень державного рівня, наслідки від яких у майбутньому здебільшого призводять до негативних результатів. Тому для професійного військового особливо важливо не піддаватися спокусам через свої людські слабкості під час підготовки та ухвалення рішень, бо від цього залежить якість оборони країни і кількість можливих людських життів.

Саме людські слабкості в новітній історії України виявилися причиною збройної агресії проти неї з боку Російської Федерації та фатальний для України результат цієї агресії.

Протягом 20 років саме через жадібність, заздрість, пихатість та недолугість українських можновладців та високопосадовців була суттєво послаблена влада в державі Україна, чим скористалися вороги Українського народу і ззовні та зсередини і року в рік знищували основу Української держави — її обороноздатність.

Це призвело до анексії Криму, втрати частини Донбасу, до великих людських втрат — тисяч вбитих та скалечених наших громадян, до небезпеки втрати і самої незалежності України. Лише єдність і мужність Українського народу та героїзм кращих його синів-добровольців ціною великих жертв зупинили ворога та розбили його плани захоплення України.

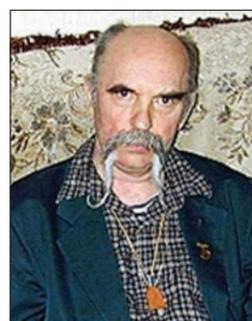
Свого часу відомий султан Сулейман, чоловік українки Роксолани, повчав своїх військових чиновників, мовляв, не оцінюйте ворога як команду, яку легко вбити, — оцінюйте ворога як лева і готуйтеся битися з левом, тоді ви переможете!

Восени 1993 року, сидячи у своєму кабінеті керівника інституту, я ще не знав цих слів відомого султана Сулеймана, але вважав за необхідне будувати Збройні Сили України з певним запасом

які сформувалися на основі таких вищих військових навчальних закладів, як розміщені у Київському військовому гарнізоні КВІРТУ, КВЗРІУ, КВІАВУ, КВОК-КУ. І, на жаль, саме цей науково-викладацький капітал України, знаний в усьому світі, було ліквідовано з «легкої» руки міністра оборони генерал-полковника авіації Костянтина Морозова його протеже — полковником Юрієм Прокоф'євим, який за це отримав генеральське звання і став добрим другом для деяких військових керівників.

До числа добрих друзів Юрія Михайловича також увійшли начальник Генерального штабу генерал-полковник Лопата Анатолій Васильович і начальник Соціально-психологічної служби Міністерства оборони генерал-майор Мулява Володимир Савович, який побив усі рекорди кар'єрного зростання у нашій історії: з тієї ж «легкої» руки міністра оборони Морозова вперше в історії Збройних Сил Мулява Володимир Савович, суто цивільна людина, із сержанта запасу став одразу полковником, а через кілька місяців — і генерал-майором.

Усі ці військові навчальні заклади, що були розташовані у Києві, треба було об'єднати в єдиний військовий університет зі збереженням профільних спеціальностей по родах і видах військ Збройних Сил України, оптимізувати всі загальні для цих вищих кафедр, скоротити адміністративно-управлінський апарат, але зберегти систему

**генерал-майор
Мулява
Володимир Савович**

«Кримська світлиця» публікує газетний варіант книги полковника Віталія Лазоркіна, одного із засновників Збройних Сил України і Спілки офіцерів України, про історію творення Українського війська, і звертається із закликом до видавців та потенційних спонсорів підтримати видання повної версії книги. Звертатися з пропозиціями можна на електронну адресу редакції — kr_svit@meta.ua, або автора — vlazorkin@ukr.net.

Художник Сергій ЗАХАРОВ: «НІХТО ВЖЕ НЕ ПРОМІНЯЄ УКРАЇНУ НА «ДНР»

Сергія Захарова вперше побачив, здається, у Львові, під час Форуму видавців. Хоча значно більше часу він проводить у столиці. Приємно було переконатися, що один з учасників українського Опору на Донбасі (й один з перших в'язнів лугандонівського режиму) — людина скромна і комунікабельна. Кожна зустріч з ним радує, хоча й розумієш: колишній донецчанин не зможе змінити ситуацію на донецькому напрямку. Але радує непереборний оптимізм художника, тому Сергій у Києві «нарозхвату». Цього разу ми змогли спокійно переговорити з півгодини. Сергій почав з того, що детальніше розповів про своє рідне середовище, про «Ізоляцію».

— Доля «Ізоляції» тісно переплетена з долею багатьох тимчасово переміщених осіб. Бо це організація нового типу, таких в Україні небагато. Вона свого часу і в Донецьку з'явилася майже як десант інопланетян. В 2010 році вони у нас відкрилися, і ця величезна територія розміром у 8 гектарів стала великим Арт-центром. Я раніше не співпрацював з ними, просто коли дізнався про їхнє існування, то став відвідувати їхні заходи. Назву залишили «Ізоляція», бо так називався завод ізоляційних матеріалів. А ось в 2014 році бойовики зайшли туди і знищили всі арт-об'єкти; все, що можна було порізати і здати на металобрухт, — здали. Ось такі там реалії... А в Харкові нещодавно у нас були дебати, на які запросили скандально відому поетесу з «ДНР» Олену Заславську. То вона ставила в один ряд оце хуліганство сепаратистів і знищення пам'ятників Леніну по всій Україні. Я з цим не згоден, бо в першому випадку це рішення зміна ідеології і вектора розвитку, а в другому — пограбування з метою наживи. Чесно кажучи, для мене був несподіванкою приїзд Олени. Чому її запросили? Думаю, просто треба було показати нашим іноземним гостям — що собою являють люди, які просувають культуру на теренах «ДНР-ЛНР». Більш яскравого носія «культури» звідти, мабуть, не знайшлося. Своєю виступом вона усім показала, що в «ДНР» повністю відсутня атмосфера для розвитку нормальної людини. Там і надалі буде лише пропаганда, а обдарована людина просто вимушена буде піти в підпілля і не матиме можливості висловитися. Мешканці Харкова негативно оцінили виступ поетеси-сепаратистки. Харківська патріотична молодь і представники «Правого сектора» навіть чекали Олену Заславську на виході. Хотіли висловити їй усе, що думають про так звану «ДНР» і «ЛНР». До речі, захищали її тоді луганчани.

— Біженці з Луганська?

— Так, люди, які цю війну відчули на

власній шкурі, і самі постраждали від сепаратистів. Тим не менше, вони відіснили місцевих хлопців, щоб Олену ніхто не чіпав. До речі, тоді ж від харків'ян я почув, що всі нормальні люди з «ДНР-ЛНР» вже виїхали, а тому з реттено можна не церемонитись. І тут вони в корені неправі! У мене багато друзів і родичів, які ненавидять Лугандонию та її атмосферу, але виїхати не можуть. Багато є причин, і обставини у кожного свої. Та й нема підтримки переміщених на державному рівні. Тому навіть багато з тих, хто зробив спробу переїхати на вільні від терористів території, з часом вимушені були повернутися назад. Тому ми в жодному випадку не повинні повторювати підходи сталінської доби, коли кожен, хто був під окупацією, оголошувався зрадником.

— Помітив, що переміщені особи поділяються на песимістів і оптимістів. Одна дівчина з Донецька, яка виїхала до Львова, сказала, що ніколи туди не повернеться. І пояснила це так: «Я не зможу вибачити тим, хто бив мене залізним прутом по голові...». Луганський професор, який переїхав до Івано-Франківська, сказав, що працює на новому місці з повною віддачею. І вважає, що набагато більше користі принесе українській справі, перебуваючи в Західній Україні, ніж у рідному Луганську. Завершив розмову так: «На нинішніх окупованих територіях утворюється інтелектуальна діра, причому надовго». Ви з ним згодні?

— Навпаки. Рано чи пізно українсько-російський кордон на сході буде закрито, Навряд чи це буде військова перемога. Скоріш за все, якісь міжнародні угоди будуть. І люди почнуть повертатися назад... Уся злочинна маса (тобто сепаратисти, які воювали проти України) переміститься в Росію. Хоч і кажуть, що Путін їх не пустить, буде розстрілювати на кордоні, але це вже їхні проблеми. Тут вони не залишаться. Значна частина колаборантів переорієнтується відповідно до

нових обставин. А стосовно «інтелектуальної діри», яка утвориться на місці Донбасу, то це також навряд... Коли зараз завітати у Слов'янськ чи в Краматорськ, то ви побачите там чимало оптимістичного. Раніше про Слов'янськ говорили, що це — «город-герой», в якому стільки безстрашних борців з київською «хунтою», і що це — «исконно русская земля»... Але як тільки українська армія наблизилася, сепаратисти повтікали і благополучно здали це важливе з їхньої точки зору місто. І що тепер у Слов'янську? Постійні візити цікавих людей — ледь не щотижня туди їдуть люди масштабу Сергія Жадана. Маса проукраїнських культурних заходів! Добре, що ці міста тепер не обділені увагою України, бо раніше цього не було. Звичайно, є люди, які досі підтримують сепаратистів, але тепер вони мовчать... Будуть мовчати і надалі, не становлячи при цьому загрози для України. Набагато важливіше розвивати економіку і створювати нові робочі місця. Якщо це буде, то я прогноую нові сплески культурного життя.

— А які настрої в Маріуполі?

— Ніхто з мешканців не хоче, щоб у них було так, як на окупованих територіях. Адже родичі, друзі постійно обмінюються інформацією. Ніхто вже не проміняє Україну на «ДНР». Звісно, в центрі міста є місце, де постійно збираються престарілі маріупольці. Спочатку я думав, що там збираються якісь сектанти. Але місцеві сказали, що це сепаратисти. Патріоти навіть фарбою написали на асфальті: «Здесь собираются рашисты-сепаратисты...». Ніхто вже цей напис не замальовує, і він свідчить про досить високий рівень демократії, якої й близько нема в «ДНР». Адже там є патріотичні військові формування, скажімо, «Азов», і ніхто цих людей не чіпає! Головне, щоб терактами не займалися, а спілкуватися, дискутувати можна.

— Чи можлива активна підпілля робота ТАМ?

— Підпілля робота в «ДНР» на зразок тієї, що я робив? Вона цілком можлива і тепер. Написи патріотичні, проукраїнські постійно з'являються. Але у людей тепер більше страху, тому що всі розуміють, що підвали

Голова Меджлісу кримськотатарського народу Рефат Чубаров і художник Сергій Захаров на Форумі видавців у Львові

проросійських терористів — це серйозно, а головне, вони зовсім поряд.

— Якби вас не взяли тоді, ви шліфували б свої конспіративні навички?

— Звичайно. Тепер я вже розумію, де «проколовся». Був, дійсно, трохи легковажним... Я не думав, що російські спецслужби будуть настільки уважно стежити, мобілізувавши всі резерви, і займатися виявленням потенційних учасників Опору. Перша моя вилазка була першим уроком, що не можна виїжджати в комендантську годину. Навіть якщо це ранок. Не можна возити з собою декілька робіт. Якось я встановив свою роботу (вирізану з картону фігуру Стрелкова-Гірка), і мене через деякий час зупинив патруль. А в моєму багажнику тоді було ще дві роботи. Якби вони його відкрили, то на першій же «вилазці» моя підпілля діяльність і припинилася б. Тому коригував я свою діяльність по мірі зростання досвіду. А ще помилкою було те, що я спілкувався з журналістами зі свого номера телефону. Треба було міняти сім-карту, а ще краще — телефонувати з іншого телефону. Тоді жив би в Донецьку значно довше і зробив би ще багато корисних справ. Сліди проукраїнської підпілля роботи дуже надихають значну частину населення окупованих територій.

Сергій ЛАЩЕНКО

НАШІ МУЗИ НЕ МОВЧАТЬ

У Національному музеї літератури України понад рік триває благодійний проект «На цій землі нас не здолати!». В музеї провели кілька аукціонів, шоразу збираючи до 10 тисяч гривень. Гроші передавали у госпіталь Києва та Броварів. Також музейні працівники проводять лекції для поранених бійців АТО, які перебувають на лікуванні. Волонтери в музеї плетуть маскувальні сітки та «кікімори». І тих, і тих зроблено понад 50.

Багато митців захищають Вітчизну зі зброєю в руках. Але вони не забувають про своє покликання. Павло Шамрай, директор видавництва «Шамрай», зазначає: «Наші військові пишуть вірші, прозу, музику, малюють і співають. Їхні твори сповнені доброти, прагнення до краси і мудрості. Вони є справжніми скарбами для національної культури та історії. Надзвичайно важливо для українського суспільства та світу відкривати імена прекрасних і натхненних, багатогранних особистостей, які, жертвуючи собою, рятують Україну».

«Вірші з війни» заступника командира Добровольчого батальйону ОУН Бориса Гумєнюка стали імпульсом для створення в Музеї літератури виставки «Ні, наші музи не мовчать!». Тут представлено творчість захисників України — письменників, художників, акторів, фотографів, волонтерів.

Назву виставки вибрано за рядком вірша одного із її учасників Олександра Стусенка. Близько 50-ти авторів надали для експонування більше двох сотень автографів, фото, книжок і художніх робіт. Центральне місце на виставці посідають державний прапор з автографами бійців передової лінії оборони та обладунки українського воїна (на фото внизу).

У творчому доробку підполковника, науково-педагогічного працівника Академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного Володимира Тимчука вже кілька книг. У 2014 році офіцера відзначили першою премією конкурсу «Проза про УПА».

Серед майстрів слова, чий твори експонуються на ви-

ставці, представлені поетеса Ірина Цілик (її твір «Повертайся живим» став широко відомою піснею у виконанні сестер Тельнюк і гурту «Козак Систем»). Її чоловік, поет Артем Чех, який нині на сході України, — редактор книги «Війна очима ТСН». Михайло Прядун, вірш якого «Летить кров невинна» знааний у соцмережах. Володимир Бойчук був фермером, став бійцем Національної гвардії. Воював під Слов'янськом і Краматорськом, поранений під Дебальцевим. На горі Карачун між танковими і мінометними обстрілами Бойчук написав пісню. Потім її аранжувала й записала музична група «Немо». Нині пісня «Гвардія. Слава Україні» стала неофіційним гімном Національної гвардії України. Представлені в експозиції рукописи віршів бійця Добровольчого батальйону ОУН Олександра Ярошенка (поэтический «Янгол»), який зніщював у Пісках поетичний радіоклуб «Нічна сова» (зв'язок здійснювався по раціях). Окрему увагу привертають вірші, які Микола Воронін написав на сторінках свого снайперського блокнота. Артилерист Дмитро Москалець переносив вірші у старий потрісканий мобільний телефон і надсилав дорогим людям або викладав у Фейсбук. Він мріє: «Колись буду світлим і тихим, Забуду про втому і зброю, Прозорим, як спокій ефірним, Залишусь назавжди з тобою».

Хвилюючою сторінкою виставки є експозиція, присвячена Надії Савченко. Зокрема, оригінали її листів до волонтерів — «Музейних бджілок», які працюють у Національному музеї літератури України.

В. Кремінська

Поет і художник Олексій Кваша із Миколаєва видав свою першу збірку віршів для дітей «Прекрасні тварини нашої країни» восени 2014 року. Двічі він зустрічався з маленькими читачами. В останньому інтерв'ю у квітні 2015 року Кваша говорив: «Як прийду з армії, може, ще комусь почитаю, може, якийсь дівчині сподобається, що я пишу для дітей, і може, якась за мене заміж вийде».

А 7 липня 2015 року стрілець-помічник гранатометника Олексій Кваша загинув під Артемівськом, врятувавши життя пораненого побратима.

Микола Рябикін — переселенець, родом із Криму, добровольцем пішов в українське військо. З 8 жовтня 2015 року перебуває на лікуванні, пише вірші.

Вікторія Кремінська — матрос бригади морської авіації Військово-Морських Сил України і дружина офіцера, пише вірші українською і російською мовами. Також українською і російською мовами пише вірші десантник Антон Радченко. Він — учасник боїв, після лікування служить у 204-й Севастомаській бригаді тактичної авіації, що базується нині в Миколаєві.

Олег Климов закінчив суворовське військово учили-

ще і Харківський університет повітряних сил ім. І. Кожедуба, старший офіцер бригади морської авіації ВМС України, яка не зрадила Україну і 3 квітня 2014 року виїхала з Криму, врятувавши авіаційну техніку. Бригада базується в Миколаєві, несе бойове чергування з контролю за державним кордоном з моря і суші та виконує завдання на сході України. Олег Климов захоплюється живописом, з натхненням пише вірші, більшість з яких адресовані коханій дружині.

Художник Володимир Безрукий представив роботи, написані в Пісках. До проекту своєю поезією та художніми роботами долучилась волонтерська група «Музейні бджілки», серед яких героїні фільму «Плетіння кікімори» Артураса Морозоваса.

Дитячі малюнки та листи є справжніми оберегами для воїна. Вони стали окремою частиною виставки «Ні, наші музи не мовчать!».

Поет, актор і режисер, учасник бойових дій Роман Семисал звертається до російського солдата: «Не накинеш мені ярмо, не забриєш у москалі. Це — наш дім, ми тут живемо. Забирайся з моєї землі».

У книзі відгуків відвідувачі дякують організаторам виставки. Росіянка із Санкт-Петербурга написала: «Росію і всіх росіян нельзя і не за що прощати. Народ показав своє подлинное лицо, а интеллигенция изощренно оправдывается и обещает черное, до сих пор неуверенно идентифицируя зло. Война полностью изменила и меня. Я никогда не прощу себя, мою маму и деда, меня сжигает стыд, раскаяние перед вами, я никогда не поддерживала ту сторону и не оскорбляла украинцев. У меня в Украине

появились за эти три месяца друзья, но я никогда не перестану чувствовать жгучий стыд за себя. Не прощайте никого из них, не прощайте никого и не ищите оправдания никому и мне. Россия — навсегда страна третьего мира, и, в первую очередь, по качеству ее людей. Убожество и срам. Всем на колени, но они не встанут, а я если встану, — мне не станет легче, и это ничего не изменит для вас, дорогие украинцы, потому что ваших красивых, состоявшихся, полных жизни людей, героев, гениев, творцов — не вернуть!

Я каждый день и каждую ночь лью жестокие горькие слезы, и для меня это никогда не кончится. Нет утешения, нет прощения мне, и я еще за эти два года не придумала, как мне просить у вас прощения без получения его. Как сказать: «Простите!», чтобы это не предполагало ответа. Не придумала. Наверное, это не имеет значения. Знайте только, что моя жизнь — пожизненное покаяние перед вами. Без конца, прощения, понимания, избавления или, как кто-то может подумать, мазохизма. Нет. Я не отмалчиваюсь за всю Россию, не отмалчиваю себя и не прошу прощения. Не надо.

Я желаю вам Победы, Счастливой Жизни и Благополучия! Я люблю вас всем сердцем, изо всех сил, не рассчитывая на любовь в ответ. Мое имя не важно, все не важно.

Мне важно вам это сказать. Вы — лучшие, самые замечательные люди на Земле! Слава Україні! Героям слава!!! С бесконечным уважением...».

Анатолій ЗБОРОВСЬКИЙ
м. Ірпінь

У ЛУБНАХ МОЖЕ З'ЯВИТИСЯ ВУЛИЦЯ ІМЕНІ ВІРИ РОЙК

«Кримська світлиця» продовжує публікувати матеріали у зв'язку із прийдешнім 105-річчям від дня народження Героя України Віри Ройк.

Хороша звістка надійшла до нас нещодавно із материка. До сина В. С. Ройк Вадима Михайловича наприкінці грудня минулого року звернувся Володимир Пилипенко, кандидат юридичних наук, представник України у Венеціанській комісії. Він надіслав листа у зв'язку зі зверненням до нього членів Лубенської міськрайонної громадської організації «Знання і творчість» з проханням посприяти в організації відкриття музею Віри Сергіївни Ройк у Лубнах.

Володимир Пилипенко у листі, зокрема, запропонував Вадиму Ройку у зв'язку із процесом перейменування вулиць у місті Лубни назвати одну з вулиць іменем Віри Ройк. У відповідному посланні родина Віри Ройк схвалила цю ідею й, звичайно ж, дала на це згоду. І ось нещодавно Володимир Пилипенко надіслав копію його звернення до Лубенської громади і міської влади, яке ми нижче публікуємо:

**Лубенському міському голові
Грицаєнку О. П.
Депутатам Лубенської міської ради
Лубенській громаді**

**Шановний Олександр Петрович!
Шановні депутати Лубенської
міської ради!**

**Шановна Лубенська громадо!
Як депутат Верховної Ради України
свогого скликання від Лубенщини,
а також як громадський діяч
звертаюсь до представників влади,**

В. Пилипенко

депутатського корпусу, громадськості Лубенщини із пропозицією назвати одну із лубенських вулиць на честь Героя України, заслуженого майстра народної творчості України, української вишивальниці, нашої улюбленої землячки Віри Ройк.

Я особисто листуюся із сином Віри Сергіївни — Вадимом Ройком. З цієї пропозицією було ознайомлено пана Вадима Ройка, від якого я отримав таку відповідь електронним листом: «Ми щиро підтримуємо Вашу ініціативу щодо того, щоб назвати одну з вулиць міста Лубни іменем Віри Ройк. Це для нас велика честь, і якщо б це було зроблено до 25 квітня 2016 року, то це було б для нас і, сподіваємось, для всіх лубенчан — справжнім святом! Я і моя родина даємо офіційну згоду на ухвалення такого рішення».

Прошу вас на найближчій сесії Лубенської міської ради розглянути зазначену пропозицію і прийняти позитивне рішення. Переконали, що такі дії лубенчан стануть проявом великої поваги до родини Ройків за визначний внесок Віри Ройк у розвиток культури України.

**З повагою,
Володимир ПИЛИПЕНКО,
народний депутат України VI, VII
скликань від 148 виборчого округу,
представник України в Європейській
комісії «За демократію через
право» (Венеціанська комісія)
14 січня 2016 р.**

О. Кулинич

Українська громадськість Криму, редакція «Кримської світлиці» також підтримують цю пропозицію й сердечно дякують Володимиру Пилипенку за його таке чуйне ставлення до пам'яті незабутньої Віри Сергіївни. Ми так само щиро дякуємо народному депутату України від Полтавщини Олегу Івановичу Кулиничу за підготовку й реєстрацію проекту постанови Верховної Ради України «Про відзначення 105-річчя з дня народження Віри Сергіївни Ройк» за № 3761 від 13.01.2016 р. на 3-й сесії восьмого скликання, тим більше, що з цього ж приводу на початку нового року ми звернулися до голови комітету Верховної Ради України з питань культури і духовності Миколи Княжицького. Ми щиро дякуємо представникам Лубенської ГО «Знання і творчість» Любові Кириленко та Ніні Малій, які брали активну участь у підготовці цієї постанови разом з В. Пилипенком.

Хотілося б, щоб таку ж чуйність та активність виявило й рідне Міністерство культури України, але, шановні читачі, ви ж читали опубліковану кілька номерів тому відповідь на кримське звернення одного із заступників міністра п. Карандеєва...

Що ж, тепер ми чекаємо новин з Батьківщини Віри Ройк — Лубен, про що обов'язково поінформуємо наших читачів. (Інф. «КС»)

УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВЕЦЬ ІЗ КРИМСЬКИХ ТАТАР

15 січня нинішнього року виповнилося 175 років з дня народження видатного сходознавця, історика української мови і письменника Агатангела Кримського. З такої нагоди в Національному музеї літератури України відкрилася виставка, присвячена цьому видатному українському вченому. На виставці експонуються рукописи та прижиттєві і помертні видання творів Агатангела Кримського, зокрема й видані в Незалежній Україні, а також речі декоративно-ужиткового мистецтва кримських татар, які надав Кримськотатарський центр культури та ремесел «Тамга».

Цікаво, що музей розташований у приміщенні колишньої колеї Павла Галагана, де навчався тоді ще майбутній науковець. Кримський пізніше згадував: «Це дуже невеличка школа, «закрита» (себто з інтернатом), приймаються туди найкращі ученики з 4-ої класи гімназійної по конкурсному екзамінові. Видима річ, що через це в колеї збирається дуже живий, дуже свіжий елемент, велими сприяючий розумовому розвитку: виробляється пошана до розумової праці й до науки; виробляється навіть жадність до знання. Іменно такий вплив мало на мене колегальне навчання. Щасливий я був і в тім згляді, що вчителем словесності був у колеї Павло Гнатович Житецький — людина, що її вплив я й далі на собі відчуваю...».

У 1915 році в газеті «Терджиман», яка виходила в Бахчисараї, Агатангел Кримський розповідав: «Я належу до родини, що вийшла з тюрксько-татарського племені. Мій далекий предок був муллою і доводився родичем кримському ханові». Можливо, походження й визначило його зацікавлення сходознавством. Науковець зазначав: «Історія нового кримськотатарського письменства, що його зумів створити народ, який налічує не більше 178 тисяч душ, вся розгорнулася на моїх очах. Я прихильно почав за нею стежити з 1889 року, здавна знайомий був з патріархом кримського письменства Ісмаїлом Гаспринським і його спільниками, далі з великою симпатією підтримував і підтримую особисті знайомства з головними діячами кримського літературного життя».

А. Кримський підготував кілька поколінь сходознавців. Його репутація вченого, викладача і письменника сягнула далеко за межі своєї країни — в Європу і на Схід.

Академік Ігнатій Крачковський стверджував: «Для популяризації науки у нас він зробив більше, ніж усі попередні й сучасні йому арабісти».

Українсько-американський історик і мовознавець Омелян Пріцак наголошував: «Жоден із нових істориків Османської імперії не мав такої ерудиції, як Агатангел Кримський».

Леся Українка зізнавалася: «Я люблю Ваші наукові твори».

Агатангел Кримський водночас дбав і про поневолений український народ. Він запевняв свого вчителя Павла Житецького: «Східна спеціальність не спинить мені роботу українську». А. Кримський утверджував Україну своїми науковими роботами про давність української мови і творами художньої літератури.

Іван Франко зазначав: «Незвичайна поява серед українців, незвична своєю енергією, пристрасною любов'ю до України і різносторонністю знання й таланту, се Агатангел Кримський. Філолог із фаху, орієнталіст із замишування, він виявив себе високоталановитим поетом, дуже оригінальним повістярем».

**Анатолій ЗБОРОВСЬКИЙ
м. Ірпінь**

У ЧЕРКАСАХ ВРУЧИЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКУ ЛІТЕРАТУРНУ ПРЕМІЮ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА

Як повідомили кореспонденту УНІАН у прес-службі Черкаської облради, вручення премії 2015 року відбулося в обласній філармонії, де пройшов літературно-мистецький вечір з нагоди 81-ї річниці від дня народження Василя Симоненка.

Як зазначив голова конкурсної комісії Всеукраїнської літературної премії імені Василя Симоненка Володимир Поліщук, конкурс на здобуття премії виявився достойним і представницьким. За здобуття премії боролось зо два десятки літераторів.

Лауреатами премії за 2015 рік стали Олександр Кучеренко (Олександр Обрій) з Києва у номінації «За крашу поетичну збірку» за збірку поезій «Абетка юності» та Микола Шамрай з с. Пекарів Кіровоградського району Черкаської області у номінації «За краший художній твір» за збірку поезій «Клятва прому». Їм вручили дипломи лауреатів та грошові премії у розмірі 15 тис. грн. На святковому концерті лауреати зачитали свою поезію, також зі сцени лунало ще багато поетичних творів, як з доробку Василя Симоненка, так і сучасних авторів.

Всеукраїнська літературна премія імені Василя Симоненка заснована 1987 р. Літературна премія імені Василя Симоненка присуджується за високохудожні літературні твори (поезія, проза, драматургія) громадянського звучання, спрямовані на розбудову незалежної демократичної України. Василь Симоненко (1935-1963) — український поет і журналіст, один з найяскравіших представників покоління «шістдесятників». З 1990-х років і дотепер твори Симоненка регулярно перевидаються, їх включено в обов'язкову шкільну програму. Нагороджений Державною премією України імені Тараса Шевченка (1995 рік — посмертно) — за збірки віршів і прози «Лебеді материнства», «У твоєму імені живу».

КОЛЬОРИ РАЙДУГИ НАДІЇ

Вишиті вироби Віри Сергіївни Ройк, які демонструвалися у вересні 2004 року в художньому музеї, були своєрідні, з індивідуальним художнім почерком, відображали кольори і красу рідної землі. За допомогою ниток вона намагалася зробити наш світ добрішим і кращим. Віра Сергіївна розповіла про власні композиційні розробки, особливості різних технічних прийомів вишивання. З її дозволу я сфотографувала експонати і нині демонструю їх на заняттях і майстер-класах своїм учням, майстрам міського клубу декоративно-ужиткового мистецтва «Райдуга надії», вчителям обслуговуючої праці.

Цій тендітній жінці була притаманна велика мудрість, висока інтелегентність, почуття гумору. З нею цікаво було спілкуватися не тільки людям старшого та середнього віку, а й молоді та дітям. Для кожного вона знаходила тепле слово, могла дати пораду.

Коли я взяла в руки блокнот, щоб записати адресу Віри Ройк для листування, вона виявила бажання це зробити сама. Я звернула увагу на те, що вона не користується окулярами і сказала їй про це. Віра Сергіївна щиро розсміялася і дала пораду, як зберегти зір у вишиванні. Згодом у листах Віра Сергіївна надіслала мені зразки українських візерунків, які порадила вишити моїм дітям.

Восени 2008 року відбулася ще

одна моя зустріч з Вірою Ройк. Цього разу — в Гаспрі поблизу Ялти на всеукраїнському семінарі «Україна моя вишивана». До приїзду Віри Сергіївни майстри з усієї України підготували виставку своїх робіт і з нетерпінням чекали її оцінок. А вона, як завжди, була щедрою на добрі слова. У розмові з ними зазначила, що у вишивці, як в жодному іншому виді мистецтва, відбивається національний колорит, тож завдання вишивальниць — зберігати і примножувати традиції української вишивки.

Віра Сергіївна зробила завершальні стібки у вишиванні рушника національної єдності — оберега України. Під час її роботи над орнаментом майстрині співали «Пісню

про рушник», а Вадим Михайлович допомагав їй тримати полотно. Ця зворушлива сцена не залишила нікого байдужим. Кожна мати мріє про таких уважних і турботливих дітей, як син Віри Ройк.

Вона прожила довге життя, сповнене випробувань, але від них лише зміцніла. Віра Ройк залишила власну стежину візерунків на землі і її довго пам'ятимуть люди, особливо ті, яким пощастило з нею спілкуватися.

**Віра КАПУСТІНА,
вчителька ЗОШ № 22
м. Алчевськ Луганської області**

На фото: Віра Ройк з гостями з Алчевська. Друга праворуч — Віра Капустіна. Луганськ, вересень 2004 р.

(З книги спогадів про Віру Ройк «Світ у долонях»)

2006 рік. Д. А. Кононенко вручає призи переможцям конкурсу

ГАЗЕТА «КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ» ОГОЛОШУЄ ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ЛІТЕРАТУРНИЙ КОНКУРС «МИ — ДІТИ ТВОЇ, УКРАЇНО!» ІМЕНІ КРИМСЬКОГО ПОЕТА ДАНИЛА КОНОНЕНКА

Умови літературного конкурсу:
— Мова конкурсу — українська.
— Вік учасників — учні 8-11 класів.

— Номінації конкурсу — «Поезія», «Проза», «Публіцистика».

— У номінацію «Поезія» конкурсант має надіслати 5-8 віршів.

— У номінації «Проза» та «Публіцистика» надсилаються роботи на вільну тему обсягом 4-8 сторінок.

Учасники конкурсу повинні вказати повністю своє прізвище, ім'я та по батькові, вік, адресу, навчальний заклад, телефон та електронну адресу.

Термін подачі конкурсних робіт — з 1 лютого до 10 квітня 2016 року на електронну адресу газети «Кримська світлиця» — kr_svit@meta.ua.

Твори учасників Всеукраїнсь-

кого літературного конкурсу «Ми — діти твої, Україно!» ім. Д. Кононенка публікуватимуться в газеті «Кримська світлиця».

Оцінюватиме творчість учасників компетентне письменницьке журі, до складу якого увійдуть, зокрема, й колишні переможці конкурсу «Ми — діти твої, Україно!».

Підбиття підсумків конкурсу та нагородження переможців відбуватиметься в м. Києві напередодні Великодніх Свят. На переможців чекають дипломи, подарунки та збірка творів молодих авторів — переможців та учасників конкурсу.

Оргкомітет

У ЛАСТІВ'ЯЧОМУ ПОЛОНИ

ІВАНОВІ ДРОБНОМУ — 85!

Ювілейна дата дає право на спогад. Тому першому спогадові вже десь років близько сорока, й ювіляр у ньому невеличкий на зріст, з руським чубчиком на голові, зачесаним набік. Добре виліплена голова, гарне високе чоло. Доброзичливо усміхається, і від цього на щокім у нього ямочки...

Неймовірно, але факт — учора молодики нараз обернулися... ветеранами. Якогось літа, приїхавши до батьків у відпустку з Криму, я навідався до свого давнього приятеля, вчителя-україніста, поета Якова Івашкевича (царство йому небесне!). У нього і застав гостя з добродушною усмішкою, теж учителя Івана Дробного з села Богуславець Золотоніського району, що на Черкащині. Обидва вони закінчили мовно-літературний факультет Черкаського педінституту і, як і я в Криму, вчили в Шевченковому краю дітей рідної мови і літератури. Були студентами давнього, в годинних повоевних п'ятдесятих роках. Про ті нелегкі часи інший поет, так само родом із землі Тараса, який близько знав нашого ювіляра і публікував добірки його віршів на сторінках «Кримської світлиці», доброї пам'яті Данило Кононенко каже назвою своєї збірки: «Ми виростили в повоевні роки»...

Здається, жоден аналіз творчості письменника, зокрема і поета, не може так об'ємно постати перед читачем, як знайомство з його життєвою дорогою. З цього знайомства виростає, як на мене, єдність між творами різних мотивів, настроїв і реаліями. Одне слово, певне органічно ціле явище. Звісно, не маємо змоги в цій короткій ювілейній статті пройти всіма життєвими стежками-дорогами Івана Семеновича Дробного. Багато з того, що можна сказати про нього як людину з небуденною біографією, неважно відшукати в його ліриці.

Він уперше глянув на цей кольоровий світ 16 січня 1931 року в селі Богуславець, що пологими пагорбами тягнеться до зеленого містечка Золотоноша на славетній Черкащині. Народився в родині селянина-бідняка.

*Пахощі любистку й рути-м'яти,
Голоси далекої рідні.*

*Прадід у могилі біля хати
Не в труні лежить, а у рядні.*

*Глибоко не мали сил копати —
Прадід на метровій глибині.*

*Може, й краще, будемо відверті,
Де його лягли товариші*

*В 33-тім по голодній смерті,
Вже летять байдужі лемеші.*

До речі, село Богуславець Золотоніського району — мала батьківщина першого ректора Київського університету імені Святого Володимира Михайла Максимовича.

Батьки І. Дробного збудували хату з глини й очерету (кращого будівельного матеріалу в ті часи годі було шукати), зібравши людей на толоку за тодішнім звичаєм. Хатина ця була маленькою, з глиняною долівкою, під солом'яною стріхою, з портретом Сталіна на причілковій стіні та образами на протилежній, обрамлених маминими рушниками. Так і зростав Іванко зі старшою сестрою і меншим братом у горі-нестатках, при каганці вчив уроки. З малих літ пас корову разом з такими, як сам, пастушками, одягненими в домоткані штани і сорочечки, пофарбовані бузиною.

*Селянську хату, всім відому,
В той час ліпили, знаю сам,*

*З соломі й глини, в основному,
З гарячим потом пополам.*

*Хто будувавсь тоді, то згадка
Навік лишилась в печінках.*

*І невеличка зовсім хатка,
А сил забрала — просто жах.*

*Якщо по щирості сказати,
Я мову ось куди веду:*

*Та хата є не тільки хата,
А ще і пам'ятник труду...*

Ще не встиг він трохи підрости, як грянула війна. Страшні окупаційні роки, грікі вдовині сльози, коли поштар приносив похоронки в їхньому селі, і сльози радості, коли «хто з війни повертався». Згодом, згадуючи, як на глухий степовий полустанок вибігало всьенке

село стрічати поїзди сорок п'ятого літа, поет схвилювано каже:

Русьвились рідні солдатські чуби.

А батьків між ними —

як сонце в зеніті.

Ах, як воркували тоді голуби

У цілому світі, у білому світі!

На тім полустанку понині стою —

І щастям душа моя й досі зієрміа.

Їдуть поїзди через пам'ять мою,

Оті поїзди сорок п'ятого літа.

Після закінчення педінституту в 1954 році вчителював у селі Киселівці Шполянського району, а через вісім літ перебрався до Золотоноші, де викладав російську мову кубанським юнакам в училищі механізації, пізніше трудився інспектором шкіл у відділі народної освіти, потім — заступником директора середньої школи, де й завершив свій учительський шлях завдовжки в 29 років. Тому-то мав право свідчити у вірші з циклу «Сердечь учительських радари»:

Ще й заздрять вчителям —

робота при столі:

Ні мозолів тобі, ні поту на чолі.

Гай-гай! Гай-гай! Невидимі нікому,

У них вони на нервах, мозолі.

Епіграфом до творчості та й усього життя Дробного могли б стати його ж слова: «Шовковим промінням мелодій до поля прив'язаний я...». Справді, не звалили Івана Семеновича ні близькі, ні далекі міста, хоч і навчався в Черкасах і був спроможний там залишитися. Живе на своїй маленькій батьківщині, наймілшою куточку на планеті Земля. Навіть письменний стіл у теплі місяці переніс на власні замські десять соток, де добуває шоденний і насущний письменницький хліб.

Про прадавню закоханість І. Дробного в поле зауважив Д. Кононенко, теж степовик за духом і суттю: «І квіти, і трави, і дерева, і ластівки та солов'ї, і річка, над якою профурчить в очереті дикий качка, — усе в його віршах таке природне, близьке і рідне, що коли читаєш, то аж серце шемить, болить душа, пригадуєш своє далеке босоне дитинство...». Хіба не візьмуть за живе, скажімо, оці рядки:

*В цім краю, де чаплі та лелеки,
А над ними — місяць уповні,*

*На шляху, що ліг «з варяг у греки»,
Думні думи ходять при мені.*

*Тут цвітуть васильки-василечки,
І бентежна івола співа.*

*За дощу підсинені вервечки
Пучками тримається трава...*

Переповідати вірші І. Дробного, як і взагалі поетичні твори, неможливо. Написані вільно, легко, невимушено, добротньо. У нього майже відсутні строфи, в яких би прохоплювалося художньо неточне слово. Він, як пташка, співає про те, що йому лягло на душу. Досконало володіє всіма секретами свого ремесла, а найпаче мовою. Її багатством, мелодійністю, розмаїтістю народної інтонації. Вміє писати просто, знайти єдино точне слово, яке вже ніколи не замінити іншим, або ж поставити тисячу разів уживане слово в такому контексті, де воно звучить свіжо, соковито, зовсім повному, як, приміром, в уривку з поезії «У ластів'ячому поліні»:

*Квітує луг, що кращого нема,
Від нього йду, на нім лишивши*

втому.

А ластівка крилечками двома

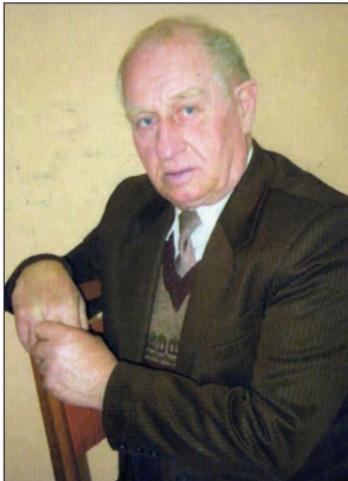
Мене спина і не пускає додому.

Ой ластівко! Оце ява чи сон?

То сині крила чи твої долони?

*Ти вже взяла мене у свій полон,
І я раюю в синьому поліні...*

Здається, не знайти такого літературного жанру, в якому б вільно не почував себе наш ювіляр. Ну, передовсім він — поет. Видав всім талановитих поетичних книжок — від першої «Добридень, люди» (1962) і до останньої вибраних творів «Вереснева золота печаль» (2005), серед них вірші для дітей різного віку: «В Златокраї жито полове» та «Котить заець кавуна». Він — і автор чималої за обсягом автобіографічної повісті «Хата з лободи» (2003). Статті публіцистичні, літературознавчі та мемуарного характеру склали книгу «За пагорбами літо» (2006). В ній

виступає як вдумливий публіцист, літературознавець, критик, есеїст. Лауреат премії ім. В. Симоненка.

Якщо зважити на те, що Іван Дробний частенько друкувався в періодиці, хоча не так рясно видав книжок, він не дуже й обділений читацькою увагою. Однак популяризація його творчості у всеукраїнській літературній пресі не вельми гучна. Причини: надто віддалено мешкає поет від тих, чий авторитетне слово визначає місце письменника в літературі, малі тиражі його книжок, і через це лишається незаниманим для багатьох читачів. Але хіба ж можна нехтувати поезією такої емоційної наснаги і такого високого душевного злету? Як же ми, літератори, належно не оцінюємо своїх колег!

Відомий письменник нині стрічає високоліття. Це не дзвінок іше, можна оглянутися і назад, тим паче, оглядати є що. Тож нехай не одна мудра, добра книжка вийде з-під його небайдужого пера.

З роси й води Вам, побратиме-земляче!

Василь ЛАТАНСЬКИЙ,
письменник

с. Пруды в Криму

Іван ДРОБНИЙ

І ЗЛАТОКРАЙ,
І ЗЛАТОГРАД...

В Златокраї жито полове,
Носять бджоли золоті меди.
Понад жито — шабля Дзеджелія,
В квіти жита — дух Сквороди.
Крізь віки в нас кров козацька грає,
На мажорний надихає лад.
Крізь віки над нашим Златокраєм
Величаво сяє Златоград.
В днину гожу, в грозоград
Наше місто Златоград
Здавна сяє іменами
Думитрашка та Ужвій,
Що не меркнуть із літами
У оправі золотій.

Орди Чингіз-ханові топтали
Землю нашу, хижка німчуря.
Златокрай з-під кожної навали
Воскресав для щастя та добра.
Златокрай під виссою голубою
Жде весіль і накрива столи
Від блакитних вигинів Супою —
Аж до хвилі срібної Сули.
Буд ніщо не стане на заваді —
Буде вічно золота пора.
З плес козацьких воду в Златограді
Золота веселка набира.

БЛАКИТНЕ ДЕРЕВО
ДНІПРА

Воно у вічність пророста
Із чорноморської глибини.
На ньому села і міста —
Неначе гнізда солов'їні.
Ворони мчали на блакить,
Прехижі всі та гонористі,
Щоб наші гнізда розорить
Та й раювати у зелен-листі.
Гнівильсь Прип'ять і Сула,
І сизокрилого орла
Вони на битву випускали.
Верталісь злагода і мир...
Та знову галич нетвереза
Вганяла в дерево вже лева
Вогненних крупівських сокир.
Хоча кривавились од ран,
Не впало зрубаним в тумані —
Повергло в прах на полі брані,
Взяло напасників у бран.
І знов під сонцем багатир
Плека свої блакитні шати...
Ніхто не викує сокир,
Яким це дерево зрубати!

СКІФСЬКІ МОГИЛИ

Як тут дуло! Але й понині
Їх не розвіяно у пил.
Мов ті вулкани, на рівнині
Синіють конуси могил.
До них хожу я у замрії.
З них добре видно в далині,
Як злотом маківки Софії
Мій пращур світиться мені.
Що вітер? Є грізніші сили!
То й жалем повнниться душа
І не розорювать могили
Вона благає лемеша.
Нам пуд який мізерні метри
Дадуть картоплі чи вівса.
Це ж тут рівнинні геометри
Тяглись душею в небеса!
По крихті гори наносили,
Трудом вписавшись в небосхил.
Лишим нащадкам ці могили —
Далеко бачиться з могил!

СИВИЙ ЧУБЧИК ПОЛИНУ

Між хлібами вирина
Сива-сива давнина.
Чеше колос на лану
Сивий чубчик полину.
Я до чуба доторкнусь,
Щоб відчуття дотик Русь.
Знову лихо? Знов набіг?
Половчанин? Печеніг?
Чи шуліками з-під хмари
І монголи, і татари?
Сталь скрегоче. Кінь ірже.
Зайди ласі на чуже.
У неволю слізний ранок
Вже арканять через гать.
Білі руки полонянок
Ніби лебеди ячать.
Ти відбити зайд не зміг
Й тут, мій русичу, поліг?..
Мов прапредка сивину
Гладжу чубчик полину.
Не одна в юзі-тумані
Причаліла таїна.
Скіфська баба на кургані
Не розкаже, хоч і зна.

В ЦІМ КРАЮ,
ДЕ Чаплі та лелеки

В цім краю, де чаплі та лелеки,
А над ними — місяць уповні,
На шляху, що ліг «з варяг у греки»,
Думні думи ходять при мені.
Тут цвітуть васильки-василечки
І бентежна івола співа.
За дощу підсинені вервечки
Пучками тримається трава.
Дош з-під сонця.

Десь гримить і блиска.

Райдуга говдає спів у птиць.
І земна гойдається коліска
На гаках миттєвих блискавиць.
На годину півень кукуріка.
Голуби воркують. Ой дива!
А з-під хмари вже летить шуліка
І крилом півсонця закрива...
В цім краю, де чаплі та лелеки,
А над ними місяць уповні, —
На шляху, що ліг «з варяг у греки»,
Думні думи ходять при мені.

НАОДИНЦІ З ПОЛЕМ

Із полем залишившись наодинці,
Я праколишне бачу наяву.
Поza туманом юрмища ординців
На стійбищах вишоптують траву.
Мов чорні круки,
мчать чужинські коні,
Простершись над сполоханим
зелом.

Свистить стріла у мене біля скроні,
Продовжуючись в небі літаком.
Втіка на Русь мій предок із полону,
Смертельної торкнувшись таїни.
Не лісосмуги —

йдуть бійців колони.

Не розібрать лиш, з котрої війни.
Смерканням оповиті в таємниці
Хліба навклі, дорога польова.
Чи то німецький танк

стоїть в пшениці?

А чи комбайн в загнінці спочива?
Повіє холодочком з рути-м'яти —
Мурашками по спині піде страх.
Мені здається, де тут не ступати,
А все одно ступати по кістках...
Закінчатись побачення хвилини —
І я на листі з поля принесу,
Ні, не росу, а крові крапельни,
Що за століття вицвіли в росу.

А Я ПОЇДУ, Я ПОЇДУ...

Лиш сонце вигляне з-за гаю —
Я в путь зберусь бігом-бігом.
Велосипеда осідлаю —
Прудкого оленя свого.
Мов я поїду, я поїду
В древліани, в древність,
в русу Русь

І не вернусь до обіду,
І опівночі не вернусь.
Підгонить будуть стебла жита
І лунко цвьохкать, мов батіг,
По вогких гумових копитах,
По струнах спиць — як струнах ніг.
За комір будуть капать зорі,
І наляка пташиний крик.

Русалки вийдуть яснозорі
Гулять під місяць-молодик.
Тут давня казка не заснула.
Поверху древа вжаже Див,
Де ратай пітував Микула,
Де в битву Муромець ходив.
Напружу слух — за літ імлюю
Виразно вчується з мить:
«Іржуть комоні за Сулою,
І слава в Києві дзвенить...»
Я обніму берези шику
В передсвітання голубі
І не відкрите ще відкрито
У не відкритому собі.

ВІТРЯК

Нехай він іншим, як мана,
Приходить в дім по «теле».
Я ж сам піду аж до млина,
Хоч він давно не меле.
Він диха сутінню століть
Й сьогоднішньої днини
Музейно так собі стоїть
У рамці з павутини.
Тче павутинна свинина
То світле, то мінорне.
А вітер звично до млина
Хліба, як море, горне.
Не раз приходило, не три
Безхліб'я до голоти —
І щедро вяли вітри,
Та нічого молоти.
Скільком опухлим, о скільком,
Покіль земля не вкрила,
Усе здавалися хрестом
Його стоячі крила.
Просить хлібця не стало сил —
Ім до могил натомість
Дали й у голови тих крил
Жахливу нерухомість.
У тридцять третім без хреста
Мільйонно пхали в ями.
Ой скільки ям тих зароста
Колочими тернами!
Перстом всевишнім із Кремля
Убиті дітки й мамі.
За ними й досі ще земля
Ридає солов'ями...

МОГИЛА БІЛЯ ХАТИ

Пахощі любистку й рути-м'яти.
Голоси далекої рідні.
Прадід у могилі біля хати
Не в труні лежить, а у рядні.
Глибоко не мали сил копати —
Прадід на метровій глибині.
Чути все — й він слухає очоче,
Що було прелюбим на віку:
Лиска мука, курочка сокоче,
Півень витяга «ку-ку-рі-ку».
Правнуки його, його павіття,
Досягають сміхом у блакить.
Про могилу більш як півстоліття
Не вельлось вголос говорити.
І не смій тим більш переховати,
Ніби в чімсь була його вина.
Так він і лежить побіля хати,
Проти причілкового вікна.
Мо, це й краще. Будемо відверті:
Де його лягли товариші
В 33-тім по голодній смерті,
Вже летять байдужі лемеші.
Чи стоять ліси чортополоху
На путі до пам'яті, мов гать,
Щоб забули люди те потроху,
Що повік не можна забувать.
Ця могила про страшну епоху
Може ще й нащадкам нагадуть.

ДВІ СВІЧКИ ДИТИНСТВА

В дитинстві дні були веселі,
Була веселою земля.
Ходив лелека при оселі,
Стояла чапля звіддала.
А я корову пас, та й годі,
З вербовим прутком в руці.
Стояв лелека при городі,
Ходила чапля в осолі.
Про них розказував я мамі.
І навіть снілося вночі:
То у моїм дитячій храмі
Горять незгасно дві свічі...
Мабуть, душа моя із тіла
Летіти дума за моря,
Бо біла свічка догоріла,
А сіра свічка догоря.

ВЕСНА ЗАВІТАЛА В САДИБУ

Весна завітала в садибу.
Ступає в торішні сліди.
Постукує гілкою в шибу:
— Бабуню, виходьте сюди!
Вас где і сапа, і лопата,
Бо вже відскрипла зима...
Мовчить, не обзивється хата,
Неначе одвіку німа.
За вишною тримаючись, слуха,
З-під брів погляда на лани,
Одігши бадилля кожуха
На білу сорочку стіни.
Гуля по садочку відлуння,
Як в лузі дитинний лоша.
Що кличуть, не чеє бабуна,
Бо вже десь на чеб душа.
Співають, не видають лиха
І ластівка, і солов'ї.
Лиш хвірточка хлипає стиха,
Як вітер торкнеться її.

ПЕЧОРА Олександр Андрійович народився 1951 року в селищі Ромодан на Полтавщині. Сучасний український літератор — поет, гуморист, пісняр. За фахом — художник.

Автор поетичних книг «Сивий сонях», «Лікуймо душу», «Жарти-жартами...», «Межа», «Вишиванки мамині», «Повстали приспані тривоги», «Яблуко на вітрах», «...Обереги-береги...», «Пелюстки неодцвітанні», «Світанкове соло», «Бути собою».

Має численні публікації в журналах, альманахах, антологіях та колективних збірниках. Чимало творів Олександра Печори розміщено на авторській Інтернет-сторінці «КЛУБУ ПОЕЗІЇ». (<http://www.poetryclub.com.ua/author.php?id=15343>)

Лауреат літературно-мистецьких премій імені Василя Симоненка, Володимира Малика, Леоніда Бразова, загальнонаціонального конкурсу «Українська мова — мова єднання» та Всеукраїнського еко-фестивалю «Лель».

Член Національної спілки журналістів України. Редактор-засновник історико-краєзнавчої та літературно-мистецької газети «Ріднокрай».

Заступник голови Полтавської спілки літераторів, голова Лубенської міськрайонної організації Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка.

Олександр ПЕЧОРА

ЩОБ РАЄМ СТАВ ТВІЙ РІДНИЙ КРАЙ — ЖИВИ І МИСЛИ УКРАЇННО!

ДУША ПОЕТА
 Душа поета — мов сопілка ніжна.
 Вона бринить мінорно і мажорно.
 Емоцій хвилі закипають штормом.
 Душа — ранима й безневинно грішна.

То музика — мотиви сонця й грому —
 злітає вільно птахою кохання.
 Хоч завжди йде на неї полювання,
 але вона вертається додому.

До серця — доки б'ється, не померкне.
 І — в небо, як поезія — між люди.
 Поета на цім світі вже й не буде, —
 як і душа, поезія безсмертна!

Хай правдиться історія довічно,
 геройський дух наповнює й нездар.
 Хай нація єднається магично —
 люд вільний воскресає із отар.

Нащадки щирі, суто українські,
 над світом зійде праведна зоря.
 Проймаймося гартованим арійським,
 козацьким духом — духом Кобзаря.

Цуратися своєї правди годі.
 Хай правда наша вище долини.
 Пишіть свою історію сьогодні,
 а то новий напише Бузина.

ПРО ПОЕТІВ І ВЛАДУ
 Шанує влада поетів мертвих.
 Себе поети приносять в жертву.

Живих поетів не любить влада.
 Хіба що пишеш їм дифірамби.

Коли штампуєш лиш трафарети,
 то ти ніколи й не був поетом.

Поет не завжди лиш лає владу,
 та він відважно шукає правду.

В поета завжди мірилом — совість,
 тому живуче й родюче слово.

Поет правдиво малює вади,
 тому поета й не любить влада.

Він відчуває усе красиве — супроти зла добуває силу.

Жагучим словом лікує души,
 натхненно будить людей байдухих.
 Добропорядність — першооснова.
 І кажуть люди — «художник слова».

Якщо насправді він є Поетом,
 тоді ніколи не зможе вмерти.

І, може, влада йому й не рада, —
 живе Поетова щира Правда!

ОРАВ ФЕРМЕР НИВУ
 Орав фермер ниву та й думу гадав,
 чом долю чванливу Господь йому дав.

— Ой хто ж мені скаже, чом стогне земля?
 Бо в селах вже майже не стало селян.

Сусідка-Росія лукава ж яка!
 Снаряди посіяв двоглавий москаль.

О полечко-поле, поранений край.
 О доле-недоле, журу не впускай.

У селах веселих пісень не ведуть.
 От-от черноземи чужим віддадуть.

— О Боже, дай сили, розквітнути дай,
 аби був щасливий увесь рідний край.

Останній осінній вечір.
 На ранок не вже зима?
 Не мовкне дзвінка малеча,
 та тільки тепла нема.
 Зима до воріт добігла,
 та, мабуть, не в тому річ:
 коли буде біло-біло —
 світлішою стане ніч.

АКРОВІРШ для Надії Савченко
 Символом незламності України,
 Лицаркою славною зроста!
 Агнецем не стала ти покірним —
 Вільною була в темниці зла!
 Авелевим квітом здивувала —
 Укром-диво-птахою знялася!
 Каторжно не клась-голодувала,
 Рашенським сатрапам не здалась!

Авелеві внуки разом діють.
 Їх не переможе Кайн-кат!
 Надя — україночка Надія —
 Істинно народний депутат!

Ще й як Україна б росла,
 якби ж не імперія зла.

України не буде доти,
 доки в розбраті патріоти.

МАЯТНИК ІСТОРІЇ
 Маятник історії не спиняє біг.
 Різко відхиляється в лівий-правий бік.
 Літописці каються: правда вже не та.
 Маятник повторює пройдений етап.
 Переможці славляться. Потім — навпаки.
 То герой з лампасами, шапка набакир,
 то по шапці ляпаса... Політав і сів.
 Маятник гойдається на своїй осі.
 Стрілки переведені. Испити без меж.
 Вчення і теорії, швидкоплинність веж.
 Маятник історії — праведний суддя.
 Та чи посередині істина буття?

Ми будуєм єврохату для свого олігархату.

КАНІВСЬКИЙ РОЗДУМ
 Скликає Мати доньок і синів.
 «Реве та стогне Дніпр...» — гучить священно.

Щоранку владно линуть позивні:
 Апостол Правди зве — Тарас Шевченко.

Завітне місце. Думи запеклись...
 Зіходжу важко на Чернечу кручу.
 На Україні — гірше, ніж колись.
 Вже бідолашну довели до ручки.

Єдиний Боже, захисти цей край!
 Пошли нащадків — благородних, дужих!

Хоч не судився на землі цій рай,
 та щоб ніколи не було байдухих.
 Ми є Народ. Але куди йдемо?
 В державу нашу кріпне спільна віра?

Над прірвою в покорі стоїмо...
 Пора. Від слів — до праведного діла.
 На ярмарок ідуть, ідуть роки...
 Одна в нас Мати, нам тут разом жити.

Добродії, погідні земляки,
 щоб квітнула й міцніла Україна.

Не час виляти, ми обрали путь —
 єдину Неньку берегти нам треба.

Завжди в усьому лиш собою будь,
 тоді усім нам допоможе небо.

Тебе сатрапи мстиви травлять злом —
 із паш смердючих чорна заздрість свище.

А ти над прірвою змахни крилом —
 не переймайся — підіймайся вище!

Зневірився? Повір мерщій собі.
 Терпець урвався? Май переконання.

І прийде перемога в боротьбі.
 Найліпша сила, звісно ж, — у єднанні.

Плакаймо ж волю, щоб сягти мети!..
 Чи ж діждемося праведної влади?

О Господи, дай сили далі йти
 й черленії щити святої правди!

ОКОЛИЦЯ
 Я з дитинства ходив на околицю —
 відкривати природи красу.
 Починалася тут моя вольниця.
 Мрії-думи сюди я несучу.

Спомин давній лоскоче і колеться.
 Тут же юність буяла моя!
 Приманила до себе околиця.
 Повінь мрій пам'ятатиму я.

Рідне місто молодшає-творюється.
 Вже не стріну старих яворів.
 Подалася за обрій околиця,
 та рояться тут мрії мої.

Перемріється тут, перемолиться.
 Будуть радощі ще і жалі.
 Давні друзі мої за околицю
 відлітають, немов журавлі.

Ой ти доленько, сизая горлице,
 ще воркуй мені, не відлітай.
 У задумі ходжу по околиці:
 це ж отут колись був мені рай.

Заховалось за обрієм сонечко.
 Гостювала синиця в руці.
 Сизим птахом іду за околицю,
 і слюзина бринить на щоці.

РОЗКВІТАЄ СЛОВО
 Прислухайся — шепочуть пелюстки,
 бринить роса промінно-світанково.
 Цей неповторний час не пропусти,
 адже в ці миті розквітає слово.

Минула ніч, і ти поглянь на світ —
 предивне світло плине знову й знову.
 Поезії одвічний заповіт —
 якби в душі розквітло тепле слово.

Завжди натхненно ранок зустрічай,
 адже назад і миті не повернеш.
 Коли в душі твій горить свіча,
 тоді ніколи слово не померкне.

І ти себе розкрий на всі лади,
 щоб сколихнули душу серця струни,
 щоб залишитись вічно молодим
 і почуттів палких іскрився трунок.

Плакай пелюстку кожную у вірші —
 і будуть вічно квітувати ружі.
 Коли мотив настоящий в душі —
 його почують душі небайдужі.

Мелодію любові віднайти ніколи у житті оцім не пізно.
 Коли цей світ в добрі покинеш ти —
 лишиться всім твоя нетлінна пісня.

Вадим КРИЩЕНКО

ТИ МОЛИСЯ ЗА МЕНЕ І ЖДИ... (ГОЛОС ЗІ СХОДУ)

Перечитую я есемески із рідного дому.
 І не хочеться чуть, як ворожий гарчить міномет.
 Як спасіння моє — голос твій серед дикого грому,
 І рятує мене твій маленький в кишені портрет.

Є кохання твоє — відчувать його вічна потреба,
 Щоб Україну свою від нападників нам захистить.
 І зустріти тебе — пригорнути бентежно до себе,
 Щоб з'явилась земля і висока небесна блакість.

Подзвони мені знов, подзвони і сьогодні, і завтра,
 Щоб я вірив і знав — є у мене ота, котра жде.
 Ворог цілить у нас, та тобі хвилюватись не варто,
 Бо мене береже скрізь кохання твоє молоде.

Розлучила мене із тобою година вогненна,
 Коли в наших серцях обізвалися крики біди.
 Я тебе захищу — тільки згадуй, лиш згадуй про мене.
 Я вернусь... Я вернусь... Ти молися за мене і жди.

Перечитую я есемески із рідного дому.
 І не хочеться чуть, як ворожий гарчить міномет.
 Як спасіння моє — голос твій серед дикого грому,
 І рятує мене твій маленький в кишені портрет.

УКРАЇНА У ВОГНІ ВІЙНИ

Горить Україна у вогні війни — Себе не треба од цих слів ховати,
 Я кожному кажу: відчуй, збагни, Щоб стать мобілізованим в солдати.

Нас хоче подолать московська гидь,
 Розплюхавши свої брехливі крики.
 Самі себе ми маєм захистити,
 Зібравши силу у кулак великий.

Збирає Кремль огидну чорноту,
 Кому вбивать безжалюно не звикати,
 На мить забувши істину просту,
 Що правда має силу для відплати.

Постанемо стіною для заброд,
 Бо з нами правда, з нами воля Божа.
 Якщо відчують, — став на герць народ,
 То люди світу теж нам допоможуть.

Єднаймося: кажу собі й тобі,
 Бо ворог вже на Сході — це не жарти.
 І покажіть всю мужність в боротьбі,
 Щоб світові явить, чого ми варті.

СТРІЧКА ПРО ЄВРОМАЙДАН «ЗИМА У ВОГНІ» ПРЕТЕНДУЄ НА «ОСКАР»

У Каліфорнії 14 січня американська кіноакадемія обрала кандидатів, які змагаються за цьогорічного «Оскара». Серед п'яти кандидатів на золоту статуетку у категорії «Документальне кіно» — стрічка «Зима у вогні» про протести на Майдані у Києві. Церемонія вручення «Оскара» відбудеться 28 лютого у Лос-Анджелесі. «Зима у вогні» — це хроніка подій позаминулої зими із коментарями учасників процесу. Матеріал режисерів надали 28 українських операторів. Виробництво фільму підтримала американська компанія «Netflix». Напередодні прем'єри в Києві режисер фільму Євген Афінеєвський двічі давав інтерв'ю Радіо «Свобода», в яких розповів про те, чому не став фільмувати політиків, як розповідати західному світу про Майдан, чому «досі плаче, коли бачить ці кадри» і чому «Зиму у вогні» обов'язково побачать у Росії.

— Я від самого початку не намагався робити політичний фільм, бо цей фільм про людей, про їхні долі. Я намагався триматися подалі від політики. Я сам не люблю політику. У фільмі немає політиків. У фільмі є люди. Фільм розповідає про те, що змусило людей вийти на площу і вистояти там. Вони вистояли проти поганої холодної погоди, під поліцейськими кийками, під кулями. Тому фільм про людські долі, долі людей, які там були.

— Ви говорите, що не любите політиків, але політики люблять Вас. Президент України Петро Порошенко нагородив Вас державною нагородою України, рекомендував до обов'язкового перегляду Ваш фільм, як кращий фільм минулого року. Як Ви до цього ставитеся?

— Є різниця між політиками всередині фільму та реакцією політиків на фільм. У фільмі немає політиків, бо цей фільм не про них. Те, що президент Порошенко подивився фільм як людина, як президент і навіть як батько дітей, бо в нього діти того ж віку, що і студенти у фільмі, — в цьому немає нічого дивного, що фільм зачепив його на персональному рівні. Це не стосується його як політика.

— Президент Порошенко рекомендував два твори — Ваш фільм і книжку американського журналіста також російського походження Сергія Лойка «Аеропорт». У Вас немає відчуття, що Ви долучаєтеся до створення якоїсь нової міфології?

— Я не думаю, що я створюю якусь міфологію. Я думаю, для нього було важливо наголосити, що це є два незалежних погляди. Те, що ми — не українці, наголошує на тому, що це — погляд ззовні. Це — погляд людини, яка не стає на чийсь бік. Я не став на бік українців. Я — американець, який народився в Росії. Я — людина ззовні, яка показує це нейтраль-

но. Так само і Лойко, було важливо, що він є незалежною стороною.

— У своєму виступі Ви говорили про те, що Майдан, на якому першими жертвами були вірменин Сергій Нігоян та білорус Михайло Жизневський, показав, що патріотами України можуть бути люди, які не мають українського походження. Ви не відчуваєте себе також трохи патріотом України?

— Я не думаю, що я — патріот України, я — і не патріот Росії, я не думаю, що я — патріот Ізраїлю. Я —

почали збирати більшу команду з волонтерів, які знімали на Майдані, — «Спільнобачення», «Україна», інші оператори, з Радіо «Свобода» зокрема.

Усім хотілося донести цю історію туди, на Захід. Щоб люди побачили і зрозуміли, що тут народ бореться за свою незалежність. Після побиття студентів справа була вже не в евроінтеграції, а в болю, який накопичився. Проти державного апарату, корупції повстали різні соціальні прошарки.

Тож цей проект присвя-

людина, яка займається кіно, живе в Америці, я — американець. Я не думаю, що в мене є почуття патріотизму до якоїсь з цих країн. Ну, може, до Америки є, бо я там вже давно живу, з нею пов'язано моє життя. А моє служіння звернуто до глядача, незалежно від того, де він живе. Я служу світовому глядачу. І я служу країні, яка називається «кіно», — вона універсальна, в неї немає кордонів.

— Звідки ідея створення фільму?

— Пропозиція знімати Майдан надійшла від продюсера Дена Толмора, з яким я працював раніше. Він познайомив мене з командою «Спільнобачення», яка потім долучилася до створення фільму. Ден витягнув мене з Лос-Анджелеса сюди, і спершу це було інкогніто, з міркувань безпеки, тому що я — росіянин і колишній американець. У перші дні це був якийсь фестиваль, ніхто не знав, що буде далі. Я спостерігав, і після 30 листопада ми вже зрозуміли, що тут твориться історія. І ми

чений також єдністю справжніх документалістів — професіоналів і аматорів. Вони — справжні герої, які допомогли створити цей фільм. Тоді ніхто не думав, що летять кулі, що лютує «Беркут». Усі хотіли розповісти цю історію. Фільм — це такий грандіозний пам'ятник, зроблений руками й очима всіх тих, хто був на Майдані.

— Як Ви переживали цю історію після її завершення?

— Я пам'ятаю, як вранці, коли усе закінчилось, і треба було відбувати, у мене був справжній емоційний катаклізм. Ти був у зовсім іншому, воєнному, стані, втратив когось. Майже три місяці монтажу минули за кордоном, і також були дуже важкими. Я досі плачу, коли дивлюсь фільм. Мені болить за усіх тих, хто стояв на Майдані, за усі ці ночі, коли «Беркут» поливав протестувальників холодною водою. У мене астма з того часу, а дехто з моїх знайомих, хто професійно займався співом, втратив голос.

Але я вистояв. Я пообіцяв людям, що фільм побачить світ. Міжнародна прем'єра відбулась у Венеції, і реакція була дивовижною. Потім було Торонто, де ми взяли приз глядацьких симпатій. І зараз фільм марширує у понад 50 країнах світу, де є «Netflix». Я народився в Росії, виріс в Ізраїлі, вже понад 15 років живу в США... Для мене було дуже важливо побачити цю велику сім'ю Майдану. Я такого ніде не бачив.

Я ніде не бачив, приміром, щоб релігія була з людиною. Класичний приклад: у Росії релігія — це інструмент керування людьми. В Україні ж єдналися євреї і мусульмани. Я виріс на Близькому Сході, там такого не буває. Сергій Нігоян не народився тут, але був патріотом цієї країни. Світу потрібен цей фільм, щоб зрозуміти: патріотизм не залежить від місця народження. Наприклад, ця сирійська міграція. Мігранти — такі самі члени суспільства.

— На яку аудиторію Ви орієнтувалися, коли знімали цей фільм?

— Я орієнтувався на західний світ, тому що я живу там, і тому що українські події не надто висвітлювалися в пресі. Мені здається, цей фільм про людей за заголовками в пресі. Мене часто питають: «Чому ти не інтерв'ював «Беркут»? Або політиків?» А чому я мав це робити? Адже не політики вийшли на площу. Я намагався направити камеру у бік силовиків, але вони мовчали. А політики піарилися.

— Що не потрапило до фільму?

— Деякі матеріали вилучили СБУ для розслідування по снайперах. На жаль, ми не змогли отримати їх назад. Сподіваюся, що це сприятиме покаранню винних.

— В Америці присутня російська пропаганда? І наскільки фільм є прозорим для американців, зважаючи на це?

— Російська пропаганда є усюди, де є російське телебачення. Моя об'єктивність забезпечена тим, що я приїхав сюди, пройшов усе це і маю власний погляд на події. Фактор пропаганди є і буде. Зараз я читаю якісь речі про те, що мені заплатили, що це Кличко заплатив, бо в фільмі є кадри з ним. Я не намагався протистояти російській пропаганді. Для мене було важливим лишатись вірним миті, якою я жив. Я посивів тут, у мене відбулася переоцінка цінностей.

— Чи побачать фільм у Росії?

— Піратські копії дуже швидко розійшлися. «Netflix» бореться з цим, але, здається, там ми не поступаемося голлівудським блокбастерам. Я вже читав деякі гидкі речі, які писали про фільм у Росії. Його побачать. Це так само, як було з «Пристрастями Христовими» Гібсона — чим більша завіса, тим більший інтерес.

43-річний Євген Афінеєвський — народжений у Росії ізраїльський продюсер, режисер, актор, сценарист. Він є президентом голлівудської компанії «New Generation Films».

Марія ЦУР
Євгенія ОЛІЙНИК
radiosvoboda.org

Валерій Балаян, режисер «ХОЧУ, АБИ ЗАМІСТЬ РОСІЯ ПОДИВИЛАСЯ І ПРОТВЕРЕЗІЛА...»

Прем'єра документального фільму кінорежисера Валерія Балаяна «Хуїзмістерпутін» про махінації правлячого диктатора сусідньої держави менш як за добу після презентації в Києві стала хітом Інтернету. Проте, як створювався фільм, відомий документаліст розповів в ексклюзивному інтерв'ю «Укрінформ».

— Валерію Вазгеновичу, як довго ви працювали над фільмом, і що головне було в роботі?

— Ми відпрацювали вісім дуже напружених місяців з квітня цього року. Для нас було головне, аби про фільм ніхто нічого не дізнався, інакше б нам не дали закінчити. Тому ніхто нічого не знав до презентації.

— Кому належить ідея його створення?

— Ідея створення належить мені й Анастасії Кириленко.

— У титрах значиться, що фільм заснований на журналістських розслідуваннях Анастасії Кириленко та Володимира Іванідзе. Як довго вони проводилися, та чи достовірні документи, які вони використовують?

— Авторство розслідувань у фільмі не моє. Ці розслідування вели Анастасія Кириленко та Володимир Іванідзе. Вони займаються цією темою багато років і відповідають за кожен факт. Вони були змушені покинути Росію. Більшість фактів, викладених у фільмі, є у відкритих джерелах, потрібно тільки постаратися і пошукати. Ми просто зібрали всі ці дані в один фільм. Таких спроб — зібрати ці факти воедино, — наскільки я знаю, раніше не було. І все одно нам довелося кілька епізодів пропустити, тому що фільм і так став надто великим.

Всі документи справжні, і ніхто поки що не зміг спростувати їх у жодному суді.

— То чи нагодував Путін Петербург після того, як за кордон за бартерними контрактами в обмін на продовольство було вивезено рідкоземельні метали, нафтопродукти та інша дорога сировина на суму більш як сто мільйонів доларів?

— Таки нагодував. Фільм детально розслідує всі деталі, як саме це відбувалося.

— За даним фактом була проведена депутатська перевірка, яка могла змінити хід історії, якщо б Путіна притягли до відповідальності. Але його тоді «відмазав» Собчак, що суперечить твердженням про те, що Путін був наглядачем за Собчаком...

— Собчак покривав Путіна на ранніх етапах, він знав його справжню роль. А Путін, безсумнівно, мав великий компромат на Собчака і вмів маніпулювати ним.

— Ваш фільм розкриває не тільки темні сторони в біографії Путіна, а й показує справжню сутність Собчака, який був на парку, і на ділі виявився не «всенародно улюбленим мером», а слабким керівником і неефективним менеджером, інакше б не програв вибори. Однак після смерті його позиціювали як борця з корупцією. Кому і навіщо

це було потрібно?

— Собчак був демагогом і корупціонером. Усі документи говорять про те, що він привласнював особисті величезні шматки власності в Петербурзі. І, безсумнівно, Путін і ті, хто за ним стояв, використовували його фігуру для дискредитації демократів і демократії взагалі. А потім просто злили.

— Як ви думаєте, реформатор, автор монографії «Загибель Імперії» Єгор Гайдар таки був у курсі відкатів? Він був співучасником чи стороннім спостерігачем?

— На це запитання відповідають у фільмі Марина Сальє і Володимир Іванідзе. Сальє вважає, що, найвірогідніше, його підписи підроблялися, а Іванідзе — що, у кращому разі, його вводили в оману.

— У фільмі прозвучала фраза про начальника Путіна у великому будинку на Літньому. Хто ця людина, яка стояла за Путіним?

— У часи, коли Путін був у Ленінграді співробітником КДБ, його головним начальником був генерал Олег Калугін, який взяв участь у цьому фільмі і дав інтерв'ю в ньому.

— Чи не перебуває роль Путіна як головного мафіозі світу? Надто вже всемогутнім він виходить. Колумбійська наркомафія з її величезними оборотами просто «нервово палять осторонь».

— Ніде не сказано, що він — головний мафіозі. Він зайняв своє унікальне місце — коронованого злодія в законі, якого коронували разом КДБ СРСР та еліта злочинного світу.

— «Сьогодні ти — олігарх, а завтра шиєш рукавиці в таборі... Хтось із олігархів наразі шиє?»

— Таких не знаю. Більшість виїхали з країни, з числа тих, кому не пощастило увійти в ближнє коло «папи», як вони називають Путіна.

— Хто забезпечить безпеку учасників фільму? Одкровення і матеріали, які вони надали, роблять їхнє перебування в Росії небезпечним.

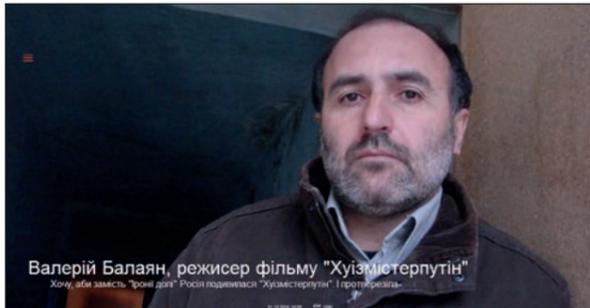
— Всі автори розслідувань давно живуть поза межами Росії, відтак і поза безпечкою.

— Валерію Вазгеновичу, запитання: «Хто містер Пу?» — риторичне?

— Я Путіна ніколи не бачив, і він мені взагалі не цікавий як людина. Я наприкінці фільму поставив це запитання тим людям, які його знали особисто. І саме вони дають відповідь. Чому я хотів випустити цей фільм до Нового року? Я хочу, щоб замість вічної «Іронії долі» Росія подивилася «Хуїзмістерпутін». І протверезіла.

(Закінчення на 15-й стор.)

фільму «Хуїзмістерпутін»: «ІРОНІЇ ДОЛІ» «ХУІЗМІСТЕРПУТІН».

Валерій Балаян, режисер фільму «Хуїзмістерпутін»

— В яких країнах планується презентація фільму?

— Поки що про це не йдеться, фільм викладений у відкритому доступі. Але пропозиції від кількох відомих людей уже надійшли. Запропонували зробити переклад для Німеччини та Грузії.

Було б дуже непогано, аби фільм був показаний у Німеччині, оскільки ця тема зачіпає і Шредера, і князя Монако Альбера, Марін Ле Пен. Йдеться про те, що їхня хвалена демократія перед грошима зі Сходу не може встояти.

Якщо ви звернули увагу, у фінальному епізоді Путіну аплодують і зірки Голлівуду, і Ален Делон. Зрозуміло, що він випишує їх собі за гроші. Тому, нехай подивляться, кому вони аплодують і з ким вони не гребують пити. Вони аплодують грошам.

— Уже відома реакція російських ЗМІ?

— Українські ЗМІ відреагували позитивно, а російські, як в рот води набрали. Напевно, чекають на відмашку, і не знають, що з цим робити.

— Як сприйняли фільм ваші друзі і користувачі соцмереж?

— Більш як півмільйона переглядів, реакція глядачів дуже позитивна. Пишуть з різних країн, і просять зробити титри.

— Для якої цільової аудиторії створювався фільм?

— Фільм, перш за все, розрахований на аудиторію російську. Я робив його з прицілом на зомбовану масу, яку вже довели до повної нестями, — можливо, хтось отямиться, для когось хоча б на секунду настане протверезіння. Тому для мене важливо, щоб фільм був показаний у Росії.

— Чи буде фільм представлений на міжнародних кінофестивалях?

— Якщо будуть надходити такі пропозиції від організаторів фестивалів або телеканалів, я, звичайно, не відмовлюся представити нашу роботу. Я віддав фільм у вільне користування, це абсолютно некомерційний проект, і я на цьому не заробив жодної копійки. Фільмом можуть користуватися всі. Моя позиція — чим більше людей побачать фільм, тим краще.

— Чи готові ви до звинувачень у тому, що ви працюєте на Держдеп США й отримуєте за це гроші?

— Нехай надішлють мені відомості щодо зарплати або інші фінансові документи на цей рахунок.

— Скільки, на ваш погляд, особливо на тлі війн і прогресуючої економіч-

ної кризи, залишилося Росії в тому форматі, в якому вона наразі існує?

— Я — не Нострадамус, передбачення не роблю. Але всі прогнози щодо Росії невтішні. Все сходиться до того, що спіраль історії, яка закручується у вир, тягне у цей вир Росію. Мені здається, що в умовах такої кризи наступний рік буде вирішальним. Криза грецькою — суд. І цей суд, як і прозріння, для Росії буде важким. Приклад тому — Німеччина, коли висококультурна нація, вихована на Гете, Шиллері та Бетховені, раптом опинилася засліпленою фашизмом.

— В яких країнах знімався фільм і проводилося розслідування?

— Фільм знімався в кількох європейських країнах: у Німеччині, Швейцарії в Цюриху. І, звичайно, в князівстві Ліхтенштейн, де дуже ліберальні і щадні умови в банках, в яких відмиваються російські, а також українські та казахстанські гроші. Туди можна приїхати з повними валізами готівкових грошей, і банки не поцікавляться їхнім походженням. Ліхтенштейн — це місце, куди росіяни, українські та інші олігархи і бандити звозять гроші. Потім гроші проходять через якісь офшори, різні уявні фірми, договори і, врешті-решт, вони виходять відмитими. Після цього їхнє походження вже відстежити неможливо. Це просто європейська пральня для відмивання грошей.

І зрозуміло, що ми були в Іспанії, пройшли по тих місцях, де Путін вкрав гроші у Петербурга і Ленінграда, це Торрев'еха та Аліканте. Потім нас прийняв слідчий прокурор прокуратури з боротьби із корупцією Хосе Грінда, що для нас, звичайно, величезна честь. Є така спеціальна прокуратура. До нього не дуже просто потрапити, але нас він прийняв і присвятив 5-6 годин свого часу. Він дуже багато розповів спочатку оф-лайн, оф-рекорд, тобто якісь речі він розповів спеціально для нас, які не вважає за потрібне публікувати. А потім вже було інтерв'ю, воно увійшло у фільм.

— Після виходу фільму, який обіцяє бути не тільки скандальним, а й популярним, чи не боїтеся ви переслідувань з боку чинної влади РФ, адже йдеться не тільки про господаря країни, а й про його найближче оточення?

— Я особисто Путіна не знаю, і знати не хочу. Як говорить народна приказка: Путіна боїться — в туалет не ходити.

Лілія КЛИМЕНКО

Чеська кінематографічна і телевізійна спілка «Fitness» нагородила кінорежисера Олега Сенцова спеціальною премією журі під час церемонії вручення премій «Trellobit Begout».

Про це повідомила представниця чеської організації «People in Need» Олена Іванців, передають «Крим.Реаліті». «Члени спілки направили

ЧЕСЬКІ КІНЕМАТОГРАФІСТИ НАГОРОДИЛИ СЕНЦОВА

відкритий лист Олегу і вкотре нагадали про незаконне утримання його в Росії. Нагороду взяли «Amnesty International» в Чехії, які передадуть її родичам Олега», — повідомила вона.

Нагадаємо, 25 серпня 2015 року російський суд засудив українського режисера Олега

Сенцова до 20 років ув'язнення в колонії суворого режиму. Активісту Олександр Кольченку російський суд дав 10 років в'язниці. Їх засудили за звинуваченням в організації терактів у Криму. Обидва українці звинувачення відкидають, називаючи справу політичною.

ЦЬОГО РОКУ В УКРАЇНІ ВІДЗНАЧАТЬ 75-РІЧЧЯ ІВАНА МИКОЛАЙЧУКА

Уряд з ініціативи Міністерства культури затвердив склад Організаційного комітету та план заходів з підготовки та відзначення 75-річчя від дня народження відомого українського кіноактора, кінорежисера, сценариста Івана Васильовича Миколайчука.

Таке рішення було затверджено розпорядженням «Про утворення Організаційного комітету та затвердження плану заходів з підготовки та відзначення 75-річчя від дня народження Івана Миколайчука» на засіданні уряду.

15 червня 2016 року легендарного українського кінематографа Івану Васильовичу Миколайчуку виповнилося 75 років, його творчий доробок складає 34 ролі в кіно, 9 сценаріїв та дві режисерські роботи. Івана Миколайчука називали обличчям і душою українського поетичного кіно, аристократом духу і блискучим самородком. В його особі українська нація отримала героя, який пробував національний дух українців.

З метою організації відзначення на належному рівні 75-річчя від дня народження Івана Миколайчука утворено Організаційний комітет на чолі з віцепрем'єр-міністром України — міністром культури. До складу Організаційного комітету увійшли голова Держкіно (заступник голови Організаційного комітету), заступник міністра закордонних справ, заступник міні-

стра інфраструктури, заступник міністра фінансів, заступник Голови Держкомтелерадіо, голова Чернівецької облдержадміністрації, заступник голови Київської міськдержадміністрації, генеральний директор Національного центру Олександра Довженка, голова Національної спілки кінематографістів (за згодою).

Планом заходів з відзначення 75-річчя від дня народження Івана Миколайчука передбачено проведення в місті Києві урочистого вечора, тематичних конференцій, засідань, «круглих столів» та інших заходів, присвячених вшануванню пам'яті видатного українського кіномитця. По всій Україні та за кордоном відбудуться ретроспективні покази фільмів за участі Івана Миколайчука.

Крім того, планується встановлення пам'ятників Івану Миколайчуку у містах Києві та Чернівцях, найменування однієї з вулиць міста Києва його іменем.

Національний банк України забезпечить карбування та введення в обіг ювілейної монети на відзнаку 75-річчя від дня народження Івана Мико-

лайчука. Відбудеться спецпогашення поштової марки, випущеної спеціально до цієї дати «Укрпоштою».

На батьківщині відомого українського кіноактора та кінорежисера в с. Чорторія Чернівецької області заплановано побудову музейного комплексу Івана Миколайчука, а також здійснення капітального ремонту і технічного переоснащення кінотеатру його імені. На території музею-садиби Івана Миколайчука в с. Чорторія відбудуться урочисті заходи та народне свято «Іванова переберія».

mincult.kmu.gov.ua

ОДЕСА ПРОВЕЛА ПЕРШИЙ МІЖНАРОДНИЙ ДИТЯЧИЙ КІНОФЕСТИВАЛЬ «NEXT»

Упродовж трьох днів, 15-17 січня цього року, юні одеські кіномани насолоджувалися численними добрими фільмами, побували за кулісами знімальних процесів, відвідали майстер-класи і багато дізналися про те, хто і як робить кіно.

Переможцями першого Міжнародного дитячого кінофестивалю «NEXT», який відбувся в залах Одеської кіностудії, стали одразу дві стрічки. Одну картину вибирали члени професійного журі, другу — юні глядачі. Дорослі віддали пальму першості картині данського режисера Карстена Рудольфа «Сім'я Крістмас».

Фільм — не відкриття, це фактично варіація історії про Карлсона. Молодшому нащадку родини Крістмасів се-

мірному хлопчику Х'юго з'являється ельф Піксі, точніше — домовичок, його ровесник. Ніхто, зрозуміло, в це не вірить. Та повірити, врешті-решт, доводиться. Так само, як, на жаль, і розлучитися зі шкідливим прибульцем. Фільм полонив серця кінокритиків, і він переміг практично одностайно.

А ось діти віддали перевагу роботі українських кінематографістів. Дитяче журі одностайно назвало фаворитом фільм киянина Анатолія Матешка «Трубач». Цим воно неабияк шокувало дорослих експертів, які вважали цю стрічку дилетантською, позбавленою думки, драматургії, акторської роботи...

Але на це у дітей були свої аргументи. Їх привабила му-

зика у стилі реп. А ще схвилювала зворушлива історія про те, як у 13-річного трубача напередодні відповідального конкурсу підлі конкуренти вкрали його власну композицію і видали за свою. Матешко показав у фільмі злісного солдафона, бюрократів і стукача, призначеного керувати дитячим джаз-оркестром і осоромленого в фіналі, де збувають мрії юних музикантів і перемагає дружба.

Загалом «NEXT» подарував усім безліч яскравих вражень. В його програмі було 45 показів для глядацької аудиторії від 6-ти до 16-ти років, близько 9 тисяч юних шанувальників кінематографа. У програмі були такі стрічки, як бельгійський фільм Дугласа Босвелла «Лабіринт», «Син Віннету» німецького режисера Андре Еркау, австралійська стрічка Стюарта Мак-Доналда «Чудак», аргентинська картина «Творець Ігор» Хуана Пабло Бескаріні й інші фільми.

Водночас фестиваль засвідчив, що в Україні практично

немає свого кіно для дітей і юнацтва. Сучасні кінодітячі майже забули, що у віці 5-12 років формується світогляд людини. І цінності, які вона сприйме у ці роки, залишаються з нею на все життя. На Одеській кіностудії, славній своїм минулим, вже усвідомили, що відсутність вітчизняного дитячого кінематографа просто недопустима, що має бути стовідсоткова державна підтримка таким фільмам і їхнім творцям. Це надзвичайно важливо. Директор кіностудії Андрій Зверев запевнив учасників фестивалю, що студія планує відновити виробництво дитячо-юнацьких фільмів.

Назва фестивалю «NEXT» у перекладі означає «Наступний». Тож і пройшло це кіноносія під гаслом: «Наступним станеш ти». Виростеш — знімеш своє кіно... А другий міжнародний фестиваль дитячого кіно обіцяний нам до Міжнародного дня захисту дітей.

Сергій ГОРИЦВІТ

На фото: кадри з фільмів «Сім'я Крістмас» і «Трубач»; дитяче журі кінофестивалю найвимогливіше

УКРАЇНСЬКА «БЕРЕГІНЯ» В АЛУШТІ

на Шпотак, вчитель початкових класів, а нині пенсіонерка. Родом Марія Миколаївна з Вінницької області. Коли в кінці дев'яностих почали збирати для музею експонати, пані Марія була однією з перших, хто із свого рідного села Вила Ярузька, що на Вінниччині, перевезла до Криму все цінне, що залишилось від бабусі та мами. І прядка, яку нам продемонструвала Марія Миколаївна, теж належала їхній родині. Розповідає пані Марія про своє рідне село з гордістю, адже ще в 1925 році в селі Вила Ярузька знайшли поселення трипільської культури.

Керівник музею «Берегиня» Надія Онищенко вважає, що дуже важливо, щоб саме сьогодні в непростий для кримських українців час не переривались духовні зв'язки з українцями, що проживають на материковій Україні. І тому вдячні Галині Кундиренко та Івану Фесюрі за те, що передали у фонд музею вишиті рушники з Полтавщини. А торік до музею потрапила жіноча вишита сорочка від кримських українців, які переїхали до Криму під час Голодомору 1932-1933 років. З рідної Дніпропетровщини Надія Михайлівна Онищенко привезла петриківські розписи та віночок з калини. Музей «Берегиня» використовує свої фонди для популяризації першоджерел та показу їх на спеціальних виставках, за допомогою екскур-

сій, лекцій та інших видів інформування. Влітку 2015 року на набережній Алушті біля експозиції школи-колегіуму збирались діти, щоб намалювати калину, подивитись і навіть спробувати зіграти на бандурі, роздивитись малюнок на рушниках, продовжувала свою розповідь Надія Михайлівна. Вишитий рушник в Україні посідає особливе місце. Рушник — це символ України, відбиття культурної пам'яті народу. Рушник супроводжував українців протягом усього життя і в радості, і в горі. Він завжди був символом гостинності — на ньому підносили дорогим гостям хліб-сіль. Кажуть, що українська вишивка — це «молитва без слів», а сама вишивка — це оберіг людини. В музейному фонді — вишиванки з усієї України. В алуштинській школі-колегіумі вдалося зберегти викладання української мови як предмета, і музей стає в пригоді. Старшокласники продовжують займатись науково-дослідницькою роботою. Пишуть такі твори, як «Народився в сорочці». Адже, слідуючи старослов'янським традиціям, чужу вишиванку одягати не слід, бо вважається, що таким чином можна «переребрати» на себе чужу долю. Існує повір'я, що коли сорочка зроблена і вишита на добре життя, то вона буде надійно оберігати людину.

Саме такі факти, за висновком Надії Михайлівни, і підштовхують дівчаток взятися за голку й нитку і почати вишивати сорочку чи рушник. Вишивкою зацікавились не тільки дівчатка, а й хлопці. В музеї нам показали портрет Тараса Шевченка, який вишив випускник колегіуму Ігор Качурець. Як писав ще в 1995 році письменник Валерій Трипачук: «Щасливий і водночас глибоко нещасний народ викоханий і зрослий серед шедрої природної Краси. Щасливий тим, що вже самою природою прилучений до того божественного начала, яке ми називаємо творчістю, що береже чистоту і примножує багатство «храму душі своєї». Нещасний тим, що завжди викликав чорну заздрість і люту ненависть народів, обділених Господнім даром». І саме вони сьогодні позбавляють українців у Криму можливості навчатись рідною мовою, поступово знищують українські культурні центри та мистецькі українськомовні осередки, намагаючись відібрати пам'ять. Саме тепер і саме тут приходить справжнє розуміння величчя нашої народно-традиційної культури, її одвічного гуманізму, всепрощення та ширшої гостинності. Про це й промовляє до відвідувачів — дорослих і юних — кожним своїм експонатом алуштинська «Берегиня», яку продовжують зберігати для нас невтомні ентузіасти школи-колегіуму. Доземний уклін їм за це!

Олесь ТАВРИЙСЬКИЙ
Фото В. Качули

Алушта — Сімферополь

З перших років відкриття в Алушті школи-колегіуму, а це 1998 рік, директор школи — Ольга Григорівна Противенська почала ініціювати створення при навчальному закладі етнографічно-побутового музею «Берегиня» для того, щоб на уроках українського народознавства школярі більше дізнавались про український побут та народне мистецтво.

Термін «музей» у перекладі з грецької мови означає місце, присвячене музам, дочкам богині пам'яті Мнемозіни. Найголовніша особливість шкільного музею полягає в тому, що школярі, їхні батьки, вчителі та друзі школи-колегіуму збирають, експонують та вивчають першоджерела, тобто пам'ятки, що безпосередньо пов'язані з розвитком і життям українців, які живуть у Криму та підтримують постійний зв'язок з різними регіонами Великої України. Шкільний етнографічний музей «Берегиня» надає учням старших класів можливість вивчати першоджерела і писати свої науково-дослідницькі роботи.

Керує музеєм вчитель англійської мови Надія Михайлівна Онищенко, яка сама родом з Дніпропетровщини, з тих місць, що прославились своїми розписами на увесь світ — Петриківка та Курилівка. Петриківський розпис має багатовікову традицію, тісно пов'язану з культурою Запорозької Січі.

Село засноване в 1772 році, свою назву отримало від імені останнього кошового отамана Запорозької Січі Петра Калнишевського. Надія Михайлівна розповіла нам, що від старших людей ще з дитинства чула, що у давнину в Петриківці художників не було. Просто кожна господиня до свят білила хату і розписувала, щоб було красиво як у хаті, так і у дворі.

Шкільний музей «Берегиня» обладнано під українську хату, в якій представлено експозиції традиційної матеріальної і духовної культури українського народу. За роки існування музею з різних куточків Криму та України люди віддавали найцінніше, що є гордістю українського народу — вишивки. Відчинивши двері музею, ми ніби потрапили в українську хату. Українці завжди вірили, розповіла Надія Михайлівна, що оселя — це живий організм. Здавна так велося, що кожна господиня свою хату дбайливо доглядала. В хаті-музеї було чисто, вибілено, розмальовано кольоровою глиною, оздоблено витинанками. За українською традицією під розміщена в кутку біля вхідних дверей. Інтер'єр житла прикрашений розписом. Орнамент на верхній частині основних елементів печі — припичка, лежанки, грубки. Велике ліжко застелене подушках вишиті, це передала для музею Марія Миколаїв-

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ! Оскільки жодних офіційних наказів або розпоряджень, що стосуються зміни формату випуску «Кримської світлиці», з моменту окупації Криму ми не отримували (а згідно з українським законодавством, такі рішення узгоджено приймаються засобами масової інформації або судом), продовжуємо готувати до друку щотижневі номери газети і направляти їх до київської друкарні. Як і раніше, починаючи з 2002 року, на редакційному сайті щоп'ятниці виставляємо електронна версія тижневика, зокрема у pdf-форматі. Розміщену нижче інформацію про умови передплати «Кримської світлиці» та інших культурологічних видань продовжуємо публікувати як нагадування «борцям» за інформаційний простір України про їхні держслужбові зобов'язання перед читачами і державою. **Редакція «КС»**

ОФОРМИТИ ПЕРЕДПЛАТУ на всеукраїнську загальнополітичну і літературно-художню газету «Кримська світлиця» та інші культурологічні видання ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» (газету «Культура і життя», журнали «Українська культура», «Український театр», «Театрально-концертний Київ», «Музика», «Пам'ятки України: історія та культура») можна в будь-якому поштовому відділенні зв'язку України. У країнах далекого зарубіжжя оформити передплату на ці видання можна через сайт www.presa.ua на сторінці «Передплата On-Line». Передплатити та придбати окремі примірники видань в електронній версії можна за адресою — <http://presspoint.ua/>. Така послуга доступна в будь-якій країні світу. **Довідки за тел.: (044) 498-23-64; e-mail: nvu.kultura@gmail.com**

